GUILLAUME APOLLINAIRE

ROMA FAMILIEI BORGIA

EDITURA ELIT

GUILLAUME APOLLINAIRE
ROMA FAMILIEI BORGIA

CUPRINS

PREFAŢĂ

Manuscrisul volumului Roma familiei Borgia, care face parte din istoria romanescă, ne-a fost încredinţat de văduva unui ilustru istoric, în scopul publicării lui, numele autorului urmând să rămână însă tăinuit. Unei munci foarte atrăgătoare, ultimei părţi — aceea a morţii papei — urmându-i o versiune abandonată de Istorie, noi i-am adăugat un anumit număr de documente ce sporesc interesul istoric al unei cărţi nicidecum îndreptate contra religiei sau preoţilor săi, ea relatând doar nişte moravuri foarte deosebite unele de altele.

Guillaume APOLLINAIRE

PROLOG

Rolul social al otrăvii in Italia la sfârşitul secolului al XV-lea — Cezar Borgia: Principele *de Machiavelli — Renaşterea şi Umaniştii — Slăbirea sentimentului religios — Braccio şi călugării — Depravarea moravurilor — Puţinul preţ al vieţii omeneşti.*

Pentru a înţelege istoria familiei Borgia şi, îndeobşte, aceea a Italiei la începutul secolului al XV-lea, trebuie să cunoaştem neapărat violenţa moravurilor în această epocă.

Otrava face parte din familie: este folosită la tot pasul şi mai ales fără rost. Decretele de represiune sunt familiarizate cu acest fel de asasinat, astfel încât otrăvirea nu este pedepsită decât în măsura în care a vizat un grup sau o colectivitate. Otrava este admisă, chipurile, primind aproape consacrarea oficială. „Politicienii”, dacă ne este iertat cuvântul, nicidecum nu pot recurge la forţa de care doar cei foarte bogaţi fac uz, căci întreţinerea oştilor cere preţuri exagerate, iar Cezar Borgia, duce de Valentinois, cu toată averea sa şi aceea a tatălui său, papa Alexandru al VI-lea, abia după multă trudă şi cu preţul a numeroase crime fructuoase, va izbuti acest lucru. Să nu alăturăm acestor moravuri dispreţul revoltător pe care îl simţim în faţa crimei viclene, laşe, de o sălbăticie neînduplecată, ar însemna nu numai sentimentalitate inutilă, ci şi o greşeală în plus, din moment ce aşa era epoca şi aceste moravuri, desigur, o caracterizau.

Să citim Principele, acest capitol minunat al istoriei Italiei în secolul al XVI-lea, pe care Machiavelli l-a scris cu vârful stiletului. Să recitim în special ultima parte, care este comentatul cel mai profund, cel mai simplu şi cu cel mai tragic adevăr al istoriei italiene. În timpul epopeei familiei Borgia.

Cezar Borgia a fost „Principele” ideal al lui Machiavelli, al cărui sincer apologet a devenit, uimindu-se de cursurile descoperite în viaţa acestui erou tragic. Pledoarie a unei concizii minunate: fericit printre prinţi este acela „care se conduce potrivit timpurilor!”.

Astfel, lucrarea lui Machiavelli nu este numai o însemnare de teoretician, ci şi un document preţios si incontestabil. Şi dacă această carte nu conţine niciun scrupul moral şi umanitar, nu înseamnă că Machiavelli a fost tipul unui om odios, ci că doar şi-a reflectat epoca: „şi-a dirijat politica potrivit timpurilor”.

Sentimentul realităţilor domină moravurile epocii. Omenirea, după Michelet, a „început să se stabilească între Dreptate şi Raţiune”. Dar superstiţiile se dezbat. Religia dăinuie, si agaţă, cei mai periculoşi criminali fac semnul crucii trecând prin faţa bisericilor şi roagă pe Madona să le dea, în nelegiuirile lor, siguranţă şi profit. Epoca se simte onorată, se mândreşte, în literatură, cu Petrarca, Boccaccio,

Manuel Chrysoloras, recent apăruţi; în filosofie şi ştiinţă, cu Come de Medicis, Marsile Ficin, chiar şi cu Keuchlin, Ramus, Leonardo da Vinci, Telesio, Campanella, Copernic, Galilei, Kepler, Jean Bodin, Crotius şi cu independenţii sau scepticii Rabelais, Erasm, Thomas Morus. Filosofia Renaşterii marchează trecerea de la filosofia scolastică, întemeiată pe autoritate, la filosofia modernă de inspiraţie carteziană, operă a gândirii individuale, si va fi nevoie de „Discursul Metodei", pentru a face definitiv lumină şi a aduce nişte precizări în acest haos genial de idei şi talente. În sfârşit, cum să uităm oare că, în pictură, Renaşterea şi-a atins apogeul de-a lungul secolelor al XV-lea şi al XVI-lea?! La ce bun, aici, să le cităm numele?…

Încercări, rătăciri, conflicte, reînviere a antichităţii, epopee sângeroasă a familie Borgia… gunoi din care răsar trandafiri sublimi: Renaşterea.

Nu mai e timpul predicatorilor fanatici, veniţi să tune şi să fulgere împotriva corupţiei secolului. Machiavelli spuse simplu, fără ocolişuri: „Da, noi ceilalţi italieni suntem atei convinşi şi depravaţi." Machiavelli scria asta fără sfială, fără ruşine, fără cinism. Dacă adaugă mai departe: „Suntem atei pentru că Biserica, în persoana preoţilor săi, dă exemplul cel mai funest" nu o face decât ca un comentariu şi nu ca o scuză sau atenuare.

Ura faţă de religie ia naştere, se propagă. Vestitul condotier Braccio de Mantua într-atât se îngrozea de religie încât, într-o zi, când auzi nişte călugări cântând nişte psalmi, le ordonă să urce pe un turn, îi legă la ochi și îi îndemnă să cânte alergând: „Apără-ne, Doamne, de cei răi!" Un toboşar bătea toba cu putere. Călugării merseră unul după altul, cântând: „Apără-ne!…" Făceau câţiva paşi şi abia îşi terminau cântecul, că se prăvăleau în gol. Cum toboşarul le acoperea ţipetele, următorul călugăr înainta şi cânta la fel: „Apără-ne!…" Nici nu termina bine că ajungea deja pe marginea prăpăstiei şi, crezând că merge pe pământul tare, se năpustea în gol. După ce dispărură astfel în abis şi în pacea Domnului, Braccio porunci ca ultimul să fie oprit chiar la margine, în momentul în care un singur pas l-ar fi scăpat de această lume josnică, şi să fie dezlegat la ochi.

Călugărul, înspăimântat, deveni palid Braccio îi arătă cadavrele călugărilor prăbuşiţi peste stânci şi, după ce îi explică scena, îi spuse: „îţi dăruiesc viaţa dar cu o condiţie: să te duci peste tot să povesteşti cum ştie Dumnezeu să te apere de Braccio, duşmanul său, sau, dacă vrei, să accepţi un rang printre noi". Şi astfel călugărul deveni condotier şi, curând, crimele ce le însângerară izbânzile cele mai cumplite lui îi reveneau.

Avem nevoie de aceste câteva consideraţii preliminare înainte de a aborda viaţa însăşi a familiei Borgia. Un cititor neavertizat s-ar revolta, într-adevăr, prea uşor, din cauza moravurilor unei epoci care

a creat personalităţi remarcabile, cu toată depravarea lor, şi minunate opere de artă.

Viaţa omenească nu are preţ. Suprimarea ei este considerată ca un mijloc de a atinge cutare sau cutare scop şi nu ca o crimă abominabilă. Există oameni care îşi fac o meserie din a-şi omorî semenii. Ei sunt asasini de profesie, după cum alţii sunt măcelari, şi cu mai puţine riscuri.

„Aici, la Neapole, scrie Pontanus, nimic nu preţuieşte mai puţin decât viaţa unui om."

Se ucide cu arma sau cu otrava.

Oamenii celebri nu-şi vor compromite viaţa şi onoarea într-o cursă primejdioasă sau un duel nesigur: ei recurg la otravă.

Dacă prinţul de Salerne vrea să scape de cardinalul d'Aragon, îi toarnă faimosul „venenum atterminatum" şi, sigur de el, prezice: „Vei muri peste câteva zile, pentru că tatăl tău, regele Ferrante, a vrut să ne distrugă pe toţi."

Scrisoarea pe care Caterina Riario o trimise papei l-ar fi costat viaţa, dacă acesta ar fi citit-o.

Alfonso cel Mare primi ordin de la medicii săi să nu-l citească pe Titus Livius, pe care i-l dăduse Come de Medicis, pentru că filele erau impregnate cu un praf imperceptibil şi mortal.

Secretarul lui Piccinino unse cu otravă lectica papei Pius al II-lea.

Întreaga Italie dori cu ardoare să cunoască otrava lichidă ce costă viaţa pictorului Rosso Fiorentino.

Într-un cuvânt, crima Veghea pe toate uşile. Câțiva bandiţi de înaltă anvergură făceau paradă de asta: Braccio de Mantua, Tiberto Brandolino îşi apărau cu o râvnă de temut reputaţia de criminali celebri, ca şi acest faimos Werner d'Urslingen, care îşi ascundea planurile sub această deviză discretă: „Duşman al lui Dumnezeu, al milei şi carităţii", înscrisă pe blazonul său.

În sfârşit, vorbind despre cruzime, despre groază, e necesar să-l amintim pe Sigismondo Malatesta, tiran din Rimini, autor a numeroase asasinate, violuri, incesturi, de care nu se ascundea, şi din cauza cărora fiul său Robert era cât pe ce să îndure cele mai mârşave violenţe, dacă nu s-ar fi apărat cu pumnalul în mină.

Pierlingi Farnese din Parma, fiul lui Paul al III-lea, brutaliza pe episcopul din Farno.

Lista acestor desfrânaţi ar fi lungă, dar mai lungă aceea a victimelor lor. Îi amintim doar pentru a nu fi bănuiţi de parţialitate privitor la familia Borgia. Unii le-au apărat memoria, alţii le-au împovărat-o; aceia s-au înfricoşat, aceştia au întrecut măsura curajului. Noi ne vom axa doar pe imparţialitate, aceasta trebuind să fie neîndurătoare cu memoria lor.

CAPITOLUL I

Roma familiei Borgia — Noaptea în palatul din Santa-Maria in Porţiei — Cezar Borgia vine să-şi vadă mama, la Vannozza — Intrarea francezilor în Roma — Cezar şi ducele de Gandia, fratele său — Papa Alexandru al Vl-lea între amantă şi cei doi fii ai săi — Politica şi duşmăniile de familie — Exigenţele lui Carol al VlII-lea, regele Franţei — Portretul lui Alexandru al Vl-lea — Deosebirile de caracter dintre Cezar şi Francisc.

Erau orele 9 seara, cum spunem noi, şi 21, cum spun italienii — erau deci orele 9, prima zi a lunii lui ianuarie a anului Domnului 1495. De mult aştepta Madonna Vannozza, plimbându-se nervos prin încăperea spaţioasă fără covor, pavată cu dale mari. Pe pereţi atârnau tapiserii scumpe de Arras, ce fuseseră etalate, pentru a se făli cu ele în faţa francezilor care trebuiau primiţi ca nişte triumfători în Roma, Roma familiei Borgia.

— ... Roma familiei Borgia!... murmura printre dinţi Madonna Vannozza. Mai coborî o dată treptele masive ce conduceau în camera de unde pândea sosirea unuia sau altuia. Repetând acest lucru pentru a nu ştiu câta oară astă-seară, Vannozza urcă din nou treptele, tristă, gândindu-se furioasă la intrarea francezilor în Roma, ce constituise o catastrofă atât pentru ea, cât şi pentru ceilalţi romani. Se apropie de relicvariu, cu mâinile împreunate, apoi îngenunche în faţa icoanei Fecioarei Măria, alături de care ardea, zi şi noapte, o feştilă. Astă-seară la Vannozza avea impresia că pâlpâie. Scoase o agrafă din păru-i greu, cu care scămoşă feştila, de data aceasta nevrând să-şi ungă degetele cu ulei. De obicei o scămoşa cu degetele, pe care şi le ştergea de firele de păr.

Apoi, obosită de atâta aşteptare, Madonna Vannozza se aşeza pe un scaun înalt, cafeniu-închis, cu perne din mătase aurie, broşate din plin, şi cu coatele pe marmura mesei celei mari, gândea: „Aceşti pungaşi de dincolo de Alpi!” Nu se spusese oare astăzi că unele case au fost jefuite de ei? Şi La Vannozza, visătoare, neliniştită, nu-şi putea lua privirea de la luxoasa şi frumoasa mescioară de altar, sculptată cu cea mai mare grijă de care poate da dovadă un aurar în şlefuirea unei bijuterii, de la dulapul mare cu etajere încărcate cu obiecte de artă, cupe şi vase din aur, veselă din aur şi argint, vase din marmură şi porfir de mare preţ, cu totul deosebite de cele îndrăgite de aristocratele romane. Şi nimeni nu venea...

Deodată strada se umplu cu tropăituri de cai, cu înjurături, cu porunci nervoase date de o voce asurzitoare. Bătrâna romană începu să tremure. Cu mina dreaptă aranjându-şi în jurul gâtului şalul din mătase neagră, se târî neîncrezătoare până în susul scării...

— Ah, m-ai speriat! Am crezut că vin francezii…

— Singe de dragon!… Dacă i-aş prinde… Bună ziua, „matrema[1]”.

— Bună ziua, Cezar! Şi Francisc?… spuse Madonna Vannozza, apucându-l de încheietura mâinii şi trăgându-l în camera cea mare.

— Fratele meu îşi petrece timpul tot cu târfele: Ieri, când intrau francezii, râdea cu frumoasa Gianina, mângâind-o pe sub şal. Toate aceste gâsculiţe stupide priveau soldaţii defilând iar el râdea, râdea cu ele, sărmanul necioplit, în loc să le scuipe în faţă ca mine.

— Fie preamărit Domnul Dumnezeu! Tu ai făcut vreodată aşa ceva?

La Vannozza, în picioare, în faţa lui, îi scoase încet masca pentru a-l contempla.

— Dacă am făcut?! se miră el. Îmi muşcam limba să nu strig cuvinte obscene în faţa acestor brute.

Suplu şi cambrat, cu umeri laţi, Cezar se sprijinea, sfidător, pe nişte picioare cu încheieturi fine, nervoase. Cu mâna întinsă ameninţător, rânji sălbatic:

— Să îndrăznească să vină careva să ne atingă!

Peste râsu-i sinistru ce-i dezvăluia frumoasa dantură de email, mama îşi aplecă buzele, ca o îndrăgostită, şi-i fură o sărutare. Acest râset era ecoul bucuriei răutăcioase pe care ea îl sorbi de pe buzele fiului său.

— Ziua bună, îndrăgostiţilor! Iertaţi-mă dacă vă deranjez! Dar vă implor, nu mă luaţi drept un Marforio, invidios si veninos!

Cezar nu privi înapoi. Recunoscu vocea lui Francisc, duce de Gandia, fratele său.

— Şi „Amin”! Poţi afirma că amândoi sunteţi iubirile mele şi că mergi la culcare, spuse Madonna Vannozza, îmbrăţişând voioasă pe fiul cel mare. Ia spune-mi, este adevărat că unul din oamenii tăi a fost omorât vrând să-şi apere soţia şi lucrurile contra francezilor?

— Da, zău! zise Francisc; dar ticăloasa luase în râs pe soldaţii francezi şi atunci au intrat peste ea. Casa era ticsită; soţul sosi pe neaşteptate, în momentul în care unul dintre ei îi prezenta soţiei sale un proxenet, cu talie zveltă, iar cel pe punctul de a deveni încoronat scoase cuţitul…

— Dacă toţi romanii ar fi făcut ca el… Dacă şefii lor in special…

— Cezar! îl rugă Madonna Vannozza.

Francisc îşi privi insistent fratele, dar se stăpâni şi continuă, dispreţuindu-i reproşul:

— Atunci a omorât doi… Dar francezii l-au prins şi l-au spânzurat la propria-i uşă.

— Desfrânaţi! Trădători! Porci! mormăi Cezar.

*

— Da, da, şi asasini, şi chiar mai mult decât asasini şi tot ce veţi dori voi, spuse melancolic o voce, dar cert este că întreaga Romă este

uluită de apariţia lor din noaptea asta.

Erau toţi distinşi, respectuoşi.

— Mii şi mii de soldaţi, continuă Alexandru al Vl-lea care tocmai sosise, şi cai, şi torţe, lumini peste toată această mulţime înarmată.

— Şi erau nemaipomenite, fără îndoială, şi aclamaţiile care întâmpinau pe francezi! aruncă, răutăcios, Cezar.

Alexandru se întoarse, privind cu asprime. Cezar tăcu. Papa, uitându-se când la Francisc, când la Vannozza, întrebă:

— La, sol, la, mi, re, ut… Puteam oare acţiona mai bine? Nu ar fi fost oare o nebunie să ne opunem, când cele mai importante obiective aie Patrimoniului sunt în mâinile sale, când oștile lui străbat victorioase câmpiile până la Monte-Marco, şi, când, în sfârşit, însăşi familia Orfin şi-a cedat statele lui Carol al VllI-lea, căruia diavolul îi administrează o clismă cu apă tare.

— Rezistenţa…

— Etcetera. Ah! ah! ah! Cum vorbeşti, Cezar, despre rezistenţă? Ce rezultate ai obţinut cu conducătorii şi consulii Franţei şi Spaniei? Ce rezultate am obţinut eu însumi cu conducătorii naţiunii germane, flamande şi burgunde şi cu supuşii Casei de Austria, al căror număr este totuşi considerabil? Doar ştii ce răspunsuri evazive au dat trădătorii! Rezistenţa? Ce frumos „visibilium” i-am fi oferit cardinalului Gurgense, care l-ar fi răsplătit cu lovituri de picior.

— Dacă aş fi fost Alexandru al Vl-lea, papă şi şef al casei Borgia şi tot nu m-aş fi prosternat în faţa regelui, căruia i-a fost adus primul maestru de ceremonii, cu reverenţe şi omagii din partea Sfinţiei sale, întregul elogiu lui şi a poporului roman.

— Cezar! murmură afectuos Vannozza, care îşi admira fiul pentru curajul şi îndrăzneala sa.

— Şi ce vor spune oare, continuă Cezar enervat, ce vor spune prinţul d’Anhalt, ambasador al împăratului Maximilian, regele Neapolului şi Monseniorul Lopez? Uitaţi oare că i-aţi cerut prinţului d’Anhalt să implore ajutoarele împăratului?

— Îţi interzic să vorbeşti astfel, spuse Francisc.

— Cu ce drept?

— Drace! Sunt fratele tău mai mare şi nu…

— Doamne Dumnezeule! Nu primesc sfaturi de la nimeni!

— Francisc, lasă-l! zise încet Alexandru. Ia spune-mi, Cezar, nu prevăzusem eu oare tot ce s-a întâmplat? Dacă am rămas la Roma şi dacă a trebuit să permit ca familia Borgia să fie umilită în persoana mea, nu e din cauza ta, oh, Cezar! cel care te-ai opus fugii mele şi m-ai obligat să întâmpin învingătorul în oraşul meu? Regele Carol este stăpânitor al Romei, la Roma, în timp ce adevăratul stăpânitor este nevoit să se retragă în Vatican, iar acolo cardinalii Caraffa şi Orfin sunt singurii care îmi rămân credincioşi refuzând să viziteze pe rege,

spre deosebire de ceilalţi, tot Colegiul sfânt, care se îngrămădesc să facă duşmanului o curte asiduă şi dibace. Şi cine este oare, Cezar, autorul acestui spectacol? Cui trebuie oare să cei? socoteală pentru prestigiul meu zdruncinat, dacă nu aceluia care m-a obligat să rămân aici, fără voia mea, şi care a îndrăznit să vorbească despre laşitate pentru că am luat în considerare hotărârea cea mai înţeleaptă: aceea de a mă izola pe toată perioada demersurilor mele pe lingă Carol al VlII-lea?

Cezar se ridică, îşi luă masca şi se pregăti să plece.

Trecând pe lingă Francisc, îşi încrucişa mâinile pe piept:

— Şi aş putea oare şti ce gândeşte despre toate astea jupân fratele meu?

Francisc tocmai voia să-i răspundă, când, la un gest al lui Alexandru, întoarse spatele şi, cu mâna pe stilet, se îndepărtă către fundul încăperii.

Cezar nu mai mişcă. Îşi însoţi fratele cu o privire plină de dispreţ şi ură.

Această ură a lui Cezar faţă de Francisc îl înspăimânta pe papă care, cunoscându-l pe Cezar, se temea de vreun pericol pentru Francisc, fiul său preferat şi purtătorul steagului de luptă.

— Vorbeşte, Cezar! spuse, în sfârşit, Alexandru. Mai e ceva şi mai grav?

— Regele Franţei ne-a cerut să-i predăm cheile oraşului prin intermediul mareşalului de Gies, ambasador al regelui.

— Apoi?

— A mai vrut să pună stăpânire pe castelul Saint-Ange, unde ne-am retras împreună cu cardinalii credincioşi.

— Şi cred că nu i-aţi dat ascultare? întrerupse la Vannozza, indignată. Răspunde!

Cezar rămase ca un tipograf veneţian, căruia i se reproşează o greşeală de tipar.

— Nu i-aţi dat ascultare? Răspunde! strigă Monna Vannozza.

Cezar rămase cu capul în jos, ruşinat, ca un şoarece căzut în ulei. Spuse, atribuind o nuanţă de politeţe spaniolei napolitanizate:

— Să le fie de bine înălţimilor voastre! Cum noi ezitam, regele a poruncit retragerea artileriei din palatul Saint-Mare şi orientarea ei asupra castelului…

— Ei bine! spuse papa pe un ton serios şi totodată detaşat, jucându-se cu inelul pescarului pe care i-l scosese din deget, de la cardinalii Cantuariense şi de Monreal, care au venit să ne întâlnească la castelul Saint-Ange, ca prieteni fideli, am aflat că regele Franţei a fost aţâţat contra mea să mă gonească de pe tronul papal, noi fiind un exemplu nefast de perfidie, tiranie şi dezmăţ pentru conducerea creştinătăţii.

— Jur pe trupul meu! spuse Madonna Vannozza, ne-ar vrea ca nişte

negustorese de gulii, ca nişte desfrânate sau, poate, mai mult, ca sfânta Nafissa, aceea care îşi oferea trupul din caritate. Dacă am da atenţie tuturor, am ajunge nişte şarlatani la Campo di Fiore…

— Carol al VIII-lea, continuă papa, a cerut învestitura regatului de la Neapole şi fortăreţele de la Civitavecchia, Terracine, Spolete, până la cucerirea completă a regatului, pentru securitatea lui şi a armatei sale. În plus trebuie să uit injuriile primite şi să iert cardinalilor şi baronilor trădători încălcarea credinţei ce mi-au jurat. Dar nu am terminat. Trebuie să pun la dispoziţia regelui Franţei pe sultanul Geme, fratele lui Baiazid, pe care îl păstrăm ca ostatic.

— Ruşine nouă, celor din Italia, cât si celor din afară!… strigă Cezar, scos din sărite.

îşi fixă masca pe figură şi, furios, plecă, fără să audă mustrările papei, nici reproşurile fratelui său, nici rugăminţile mamei sale Vannozza.

— Lasă-l să plece, ştie destul pentru astă seară! Mâine va mai afla că regele Franţei cere să fie urmat de cardinalul Vaientinois, în calitate de legat papal, cu alte cuvinte, să-l ia ca ostatic.

— Nu, strigă La Vannozza, aşa nu este, nu poate fi niciodată, nu, nu, nu!

Şi cu un răcnet de animal rănit, se prăbuşi pe pavaj, implorând pe Fecioara Măria, printre insulte şi jurăminte.

în timp ce se ridica, ocărind pe francezi, o umbră trecu prin faţa uşii de la sală. Şi Vannozza, repezindu-se într-acolo, auzi paşi coborând scara şi pierzându-se în noapte.

Urmă o scurtă emoţie.

Cum nimeni nu remarcase nimic, o convinseră pe Madonna Vannozza că s-a înşelat şi o sfătuiră să meargă să se odihnească.

Apoi Francisc, duce de Gandia, îşi luă rămas bun de la mama sa, gazdă, şi de la tatăl său, papa.

— Mi-e teamă ca într-o zi aceste dispute să nu ia o întorsătură proastă, spuse Alexandru… Prea mult sânge a curs până acum din partea familiei Borgia, ceea ce nu ar fi trebuit.

— Vina ar fi a ta, spuse la Vannozza; deunăzi, când cardinalii Orsin şi Caraffa admirau când portretul tău, când pe Francisc care îi seamănă, nu ai văzut ce încărcată de ură era privirea lui Cezar…

La Vannozza spunea adevărul. Într-o seară, când cardinalii Caraffa şi Orsin, oamenii de încredere ai lui Alexandru, erau acolo şi discutau cu ducele de Calabre ce venise cu trupele la Roma pentru a apăra Sfântul-Scaun contra lui Carol al VlII-lea, ducele întârzie în faţa portretului lui Alexandru, întrebând dacă nu-l reprezintă cumva pe ducele de Gandia. Papa fremăta de mândrie. Era mai orgolios de frumuseţea lui — astăzi fără vigoare, buhăită, dar totuşi încă foarte remarcabilă — decât de toate succesele lui politice.

Atunci când nu era decât cardinalul Borgia, era de o frumuseţe lăudată peste tot.

Iată cum i-a descris portretul istoricul Gaspard din Verona:

„Este frumos. Are figură plăcută şi zâmbitoare, se exprimă cu eleganţă şi blândeţe. Este suficient să arunce o privire şi atrage către el cu mai multă putere decât asupra unei femei frumoase pentru a-i înflăcăra iubirea."

„Este duşmanul oricărei persoane a cărui politeţe lasă de Portius laudă, în plus, fineţea manierelor si gusturilor dorit...".

în sfârşit, celebrul Jason Manius din Milano îi glorifică şi el „ţinuta elegantă, fruntea senină, sprâncenele unui rege, figura purtând amprenta generozităţii şi măreţiei, eroica şi armonioasa proporţie dintre toate membrele."

Socotindu-l prea mult ca un rege, acesta putea fi luat drept curtezan. In tinereţea sa, cardinalul Borgia a fost de o eleganţă şi frumuseţe încântătoare. Francisc Borgia, duce de Gandia, evoca vădit această tinereţe, pentru a cărui asemănare Alexandru îl iubea atât de mult.

— Cezar, spuse Vannozza, ştie că niciodată nu i se va ridica în slăvi eleganţa, că ori de câte ori se afla alături de Francisc, va trece neobservat. Crezi că e fericit de preferinţa ce i-o acorzi fericitului său frate? Eu, ca mamă, văd totul. Nu am avut oare dreptate când i-am spus: „Tu nu te bucuri de aceeaşi frumuseţe, nu eşti născut pentru dulcegării, pentru zorzoane, cu tenul tău inundat de soare, cu ochii întunecoşi ca noaptea, tu eşti născut pentru fapte mari! Lasă-l pe Francisc cu frumuseţea lui de prelat, tu păstreaz-o cu mândrie pe a ta, pe cea de soldat!"

— Şi el ce ţi-a răspuns? întrebă visător Alexandru.

La Vannozza îşi muşcă buzele şi-i răspunse, ezitând, cu o uşoară nepăsare:

— Se întreabă de ce vrem să facem din el un prelat iar din Francisc un războinic.

— Nu este oare Francisc fiul cel mare? Ah! Cezar! Cezar!

La Vannozza îndrăzni, tremurând, să repete blestemul ce-i scăpase lui Cezar într-o seară de nebunie:

— Dacă Soarta se înverşunează să facă din mine prelatul pe care eu nu-l vreau, îi voi trage o palmă despre care va vorbi istoria familiei Borgia.

— Ce-a vrut să spună? întrebă papa.

— Încă nu ştiu, murmură la Vannozza.

— Şi poate niciodată nu o vom putea şti, spuse Alexandru sărutând cu o pasiune ciudată inelul pescarului, pe care-l vârî din nou pe degetu-i subţire.

CAPITOLUL al II-lea

Primirea regelui Franţei — Jefuirea palatului amantei papei de către francezi — Cezar Borgia — Cezar Borgia ordonă masacrarea jefuitorilor — Regele Franţei îl ia pe sultanul Geme care moare curând otrăvit de familia Borgia — întoarcerea la Roma a lui Cezar Borgia luat ca ostatic de regele Franţei — Festa jucată de Cezar francezilor — Alexandru al Vl-lea porunceşte asasinarea lui Sforza, soţul Lucreției — Cezar intră la sora lui pentru a executa sentinţa papală contra soţului ei — Incestul — Fuga lui Jean Sforza — Călăreţii lui Cezar urmăresc pe soţul Lucreţiei — Patronul de tripou din Santa-Maria, codoşul papei — Julie Farnese — Un călăreţ mascat denunţă poporului, incesturile şi orgiile familiei Borgia — Furia poporului — Falsul din lemn — Binecuvântarea — Capul tăiat.

Cezar veni să-i povestească mamei sale ultimele noutăţi. Socotea că ea se va revolta de pasivitatea lui Alexandru şi hotărî să-i istorisească amănunţit primirea regelui în camera lui Perroquet, unde Carol al VIII-lea solicită papei să-i dea episcopului din Saint-Malo pălăria de cardinal, ceea ce papa îndeplini cu amabilitate, cerând o mantie chiar cardinalului de Valentinois iar pălăria, cardinalului Cantuariense.

Avea de gând să-i povestească, detaliat, această cavalcadă a regelui, însoţit de papă şi de toţi cardinalii până la biserica Saint-Paul, unde, şi acolo, regele ceru şi obţinu o nouă pălărie de cardinal pentru vărul său, episcopul din Mans. Dar abia recunoscu La Vannozza mersul şi vocea lui Cezar, că se şi repezi pe scară, unde, ca o femeie rea, începu să urle şi să adreseze injurii „acestui neam blestemat de francezi". Printre înjurăturile şi văicărelile ei, Cezar înţelese că fusese prădată casa mamei lui de soldaţi francezi, bijuteriile furate, mobilele devastate iar La Vannozza „expusă, după propriile-i cuvinte, patimii brutale a unui soldat ticălos, de care abia scăpă, datorită bătrâneţii ei".

Mânia lui Cezar avu cu ce se alimenta. Încă de la intrare îl copleşi dezastrul. Preţioasele tapiserii de pe pereţi erau sfâşiate şi mânjite în mod jalnic, picturile crestate cu lovituri de topor sau răzuite, cutiile cu moaşte zăceau pe jos desfăcute, călcate în picioare, paturile erau sparte, aşternutul pătat cu ulei vărsat din urcioarele pline, toată rufăria casei ce se găsea în cufărul desfăcut cu lovituri de măciucă, furată. Din vitrina sculptată atât de migălos nu mai rămăseseră, pe jos, decât rămăşiţe informe, murdărite cu smoală. Din bijuterii, din veselă nu mai era nimic. Statuile, vazele cele mari din marmură şi profir fuseseră făcute zob. Pe podelele din toate camerele zăceau resturile scaunelor sparte şi ale meselor rupte.

La Vannozza scotea urlete de dementă. Cezar încercă s-o consoleze; ea nu ţinea seama de nimic, gesticula furioasă dar, în cele din urmă,

extenuată de atâtea ţipete, începu să profereze injurii, blesteme, cu părul despletit, cu ochii învineţiţi de lacrimi.

Se afla, în piaţa Pizzo di Merlo, un grup de soldaţi francezi însărcinaţi cu garda bancherilor genovezi şi florentini, care îşi ţineau acolo întrunirile. Cezar îi văzuse în trecere jucând arşice. Îşi lăsă mama să se tânguiască în continuare şi-şi adună oamenii. Trebuia sau să fie dezarmaţi soldaţii francezi, sau respinşi iar, la un semnal dat de Cezar, toţi să fie masacraţi. Curând, într-adevăr, soldaţii, aproape beţi şi absorbiţi de joc, se văzură înconjuraţi de nişte oameni blajini. Deodată, Cezar Borgia înjunghie pe soldatul de gardă, îi smulse suliţa cu vârful lat şi o vârî în trupul ce zăcea întins, al rănitului. Arma îl străpunse şi rămase înfiptă în pământ. În câteva minute toţi erau masacraţi.

în timp ce întreg cartierul Ponte alerga care încotro: negustori, bancheri, funcţionari pontificali si curtezane de renume ce-şi stabiliseră acolo reşedinţa, Cezar îşi adună oamenii şi, în pas alergător, ajunseră la Torre di Nona. Încă nu-şi răzbunase mama, desigur, dar această reprimare îl satisfăcea. Ura într-atât pe francezi încât, dacă ar fi putut, pe toţi i-ar fi otrăvit; nu se sfia să-şi expună sentimentele, fălindu-se chiar cu ele. O bucurie ascunsă fremăta în el; nu atât satisfacţia masacrului săvârşit, cit speranţa unei răzbunări viitoare, a cărei amintire i-o va păstra Carol al VIII-lea.

„Geme, fiind aşadar pregătit de Valentinois, scrie un istoric al timpului, papa îl încredinţa regelui căruia avea să-i aparţină de acum înainte împreună cu documentul de stipulare in virtutea căruia acest senior sărută mâna şi umărul lui Carol, cu o gingăşie demnă de măreţia originii sale, şi, întorcându-se, cu o aprobare plină de afecţiune, înspre papa şi cardinalul de Valentinois care se aflau acolo, le mulţumi pentru ospitalitate şi îi rugă să binevoiască a-l recomanda noului său protector şi senior, asigurându-i, în plus, că nu vor regreta niciodată că i-au redat libertatea, nici că regele l-a luat în compania sa.”

După cum se vede, era emoţionat. Aceste saluturi de adio, expresia acestei sincere recunoştinţe, ar fi putut mişca şi inima unui bandit: aceea a lui Cezar rămase nepăsătoare. Regele îl luă aşadar pe sultanul Geme ca un ostatic preţios, o pradă necesară şi nu-şi ascundea bucuria; dar dacă el zâmbea, zâmbea şi ducele de Valentinois, sinistru însă, el, cel care „amestecase în băutura îndulcită pe care sărmanul Geme o obişnuia, un anumit praf alb ce semăna perfect cu zahărul şi foarte potrivit pentru a otrăvi băuturile, fără să-şi dea seama cineva neschimbându-le nici gustul, nici culoarea.”

în timp ce nefericitul sultan se îndepărta deci vesel către Neapole, aşteptând să ajungă în Orientul visat, otrava îl măcina pe încetul şi abia intră în castelul Capuan, la Neapole, că moartea îl răpuse. Poate

încă regreta îngrijirile duioase pe care i le oferise ducele de Valentinois.

Nici papa, nici Cezar nu se mai preocupau de acum înainte de Geme care, după acelaşi istoric, fusese încredinţat Maiestăţii sale regele Carol al VIII-lea, necondiţionat, dar în aşa stare încât nu era nevoie să i se solicite restituirea, după cum vom spune în curând…

Ei nu păreau să ceară decât un singur lucru şi anume ca regele Carol al VIII-lea, împreună cu armata lui, să plece cit mai repede. Totuşi ducele de Valentinois ştia că era reţinut pe lângă rege ca ostatic. Toţi se temuseră de vreun act de violenţă din partea clocotitorului cardinal; dar, dimpotrivă, niciodată el nu fu mai amabil, părând chiar vesel; cardinalii, de la Saint-Pierre es Liens, Savello, Colonna, Gurgense, prieteni ai regelui, nu-şi ascundeau mirarea şi se temeau ca în timpul călătoriei moartea să nu-i desăvârşească, pe nesimţite, opera, în rândurile lor. De aceea era supravegheat.

Când regele părăsi Roma, papa îi oferi şase cai, de o rară frumuseţe, şi îl binecuvântă.

în prima noapte armata franceză dormi la Marino şi abia acolo simţi Cezar cât era de supravegheat; toată noaptea pândi împrejurimile „locuinţei” ce-i fusese pregătită dar, peste tot, vegheau ochi; trebui să-şi amâne executarea planului pentru altă dată. Zorii îl surprinseră dând târcoale, furios, ca o fiară în cuşcă.

A doua zi, regele se duse să se culce la Villettri. Carol al VlII-lea îl considerase, în acea zi, pe cardinalul de Valentinois, ca un însoţitor încântător, erudit şi petrecăreţ în acelaşi timp; nu se despărțeau decât la lăsarea nopţii, când oboseala îl dobora pe rege. Cardinalul de Valentinois îl însoţi în locuinţa ce i se pregătise, îl salută şi se retrase.

O dată cu căderea nopţii, întunecoase, reci, un grăjdar se strecură, profitând de beznă, pe lângă grupurile de soldaţi, şi părăsi oraşul fără să fi fost văzut, făcând astfel, pe jos, aproape o milă de dram, la fiecare moment temându-se ca fuga să nu-i fie observată şi să nu fie trimişi călăreţi în urmărirea lui. Merse de-a lungul căruţelor şi le depăşi fără dificultate. Ajuns la aproape o milă de oraş, scoase în noapte un fluierat prelung. Niciun ecou nu-i răspunse. Aşteptă, apoi ascultă cu urechea la pământ. Nimic nu percepu. Repetă acelaşi apel şi deodată tresări: i se păruse că aude, de departe, acelaşi semnal. Reînnoi apelul: de data asta nu mai era nicio îndoială, i se răspunsese. Porni hotărât la drum şi curând întâlni un valet cu doi cai.

El să încalece pe unul, să lase valetul să urce pe celălalt, iată chestiunea de o clipă! Destul de departe de Villettri pentru a nu se mai teme că galopul cailor putea fi auzit, ei dădură pinteni animalelor. Sosiră la Roma înainte de revărsatul zorilor şi Monseniorului Flores, auditor al Tribunalului ecleziastic, nu mică îi fu surpriza când îl recunoscu pe cel care se ascundea sub haina de grăjdar.

A doua zi nu se vorbea la Roma decât de festa jucată regelui de familia Borgia: Geme mort, iar cardinalul de Valentinois, ostatic, evadat! Sinistrul prestigiu al familiei Borgia era reliefat prin aceste două fapte de vitejie. Dar Cezar nu se mulţumi numai cu atât. Porunci să fie izgoniţi din Roma toţi francezii, indiferent de funcţiile avute pe lângă papă. Când, după ce-şi strânseră ceva bani se îndepărtară de Roma, se ciocniră cu oamenii ducelui de Valentinois, care ii atacară şi îi masacrară pentru a-i jefui. Unii, destul de numeroşi, ţineau să-şi ia rămas bun de la papă. Cum se aflau îngenuncheaţi chiar de Vatican, ucigaşi plătiţi de Valentinois săriră asupra lor şi încercară să-i omoare. Mulţi reuşiră să fugă şi să se baricadeze în câte o casă. Unde putură aştepta ajutor.

Papa trimisese pe episcopul din Nepi şi Sutri, secretarul său, să-i prezinte regelui scuzele sale pentru fuga cardinalului de Valentinois, despre care, spunea el, nu ştiuse nimic. Poporul roman delegă pe Monseniorul Porcani, decan al Tribunalului ecleziastic, însoţit de doi nobili, să-l roage pe rege să nu se revolte de această fugă, din cauza căreia Roma avea cele mai mari neplăceri; dar, în timpul acesta, familia Borgia îşi bătea joc de Carol al VIII-lea, pedepsindu-i prietenii. Cardinalul Riario care, într-un discurs modest, nu-şi dezvăluise înverşunarea contra duşmanilor papei — francezii —, fu ruinat şi jefuit. Dar bucuria familiei Borgia şi a prietenilor săi o constituia, mai ales, batjocura lui Cezar faţă de soldaţii francezi.

Când ducele de Valentinois plecase împreună cu regele, luase cu el 19 căruţe, toate încărcate cu mobile rare, obiecte preţioase, arme etc. În prima etapă, căruţaşii ducelui descărcaseră doar două, ce conţineau minunăţii, vase din aur şi argint, „un somptuos şi magnific bufet din argint destinat serviciului său” etc... Soldaţii francezi deduceau de aici că şi celelalte căruţe, „împodobite cu cele mai scumpe pături cazone”, erau încărcate tot cu lucruri de valoare, închipuindu-şi astfel că „acela care merge cu atâta gravitate nu poate fugi cu uşurinţă”.

Nimeni nu remarcase că acele două căruţe astfel descărcate şi reîncărcate rămâneau intenţionat în urmă, pentru a putea, nefiind în văzul nimănui, să facă stânga-mprejur şi să se întoarcă la Roma, fără să fie îngrijoraţi. Zis şi făcut. Or, de îndată ce fuga ducelui de Valentinois fu descoperită, soldaţii se năpustiră, de necaz şi de furie, să prade căruţele. Smulgând „Păturile cazone”, găsiră doar nişte pietre şi butuci de lemn, ce alcătuiau întreaga încărcătură. Controlând căruţele pentru a afla pe cele ce purtau minunăţiile pe care le admiraseră, nu mai văzură decât şaptesprezece; înţeleseră atunci cit fuseseră de păcăliţi şi că acele două căruţe pline de valori, ajunseseră, poate, deja, la Roma.

Când această întâmplare fu cunoscută la Roma, tot oraşul, de a cărui popularitate se bucura familia Borgia, fu străbătut de hohote de

râs.

Dacă lui Machiavelli i s-ar fi cerut să mediteze asupra tentativei de asasinare a lui Jean Sforza, el ar fi ripostat că acest lucru se impunea. Şi noi vom spune că, din punct de vedere politic, şi „conform moravurilor vremii”, asasinarea lui Jean Sforza era necesară.

Trebuie, pentru a preţui acest act politic, căci realizarea lui nu ar fi fost decât unul din aceste acte politice cu care erau obişnuiţi toţi prinţii italieni; trebuie, pentru a-l preţui, independent de morala admisă sau de prejudecăţi, să cunoaştem ce situaţie îşi crease familia Borgia în Italia şi, în consecinţă, se va cădea de acord ca, pentru securitatea lor ca şi pentru satisfacerea poftelor, să-i îndepărteze pe Jean Sforza.

Asasinarea lui Jean Sforza fu deci ordonată de Alexandru al Vl-lea. Să nu ne mirăm că vedem un papă, şef venerat al Bisericii, poruncind cu sânge-rece astfel de asasinat. Alexandru era obişnuit cu acte asemănătoare şi se adeverea faptul că în Italia, ca şi în Turcia, ca şi în Franţa, papa este familiarizat cu aceste execuţii rapide, dacă ne încredem în foarte simpla şi surprinzătoarea scrisoare pe care Baiazid o trimitea, prin ambasadorul său, lui Alexandru al Vl-lea, şi în care sultanul cerea, fără ocolişuri, „foarte înaltei şi veneratei sale Sfinţii” să binevoiască să-l trimită pe fratele său Geme „într-o lume unde ar fi mai fericit”. Reproducem, pe de altă parte, scrisoarea; lui Alexandru i se cere, foarte clar, să-l omoare pe Geme şi să trimită, drept mărturie, cadavrul victimei. Ne dăm seama, prin aceasta, de simplitatea fermecătoare a moravurilor al căror apologet experimentat a fost Machiavelli.

Aşadar, asasinarea lui Jean Sforza fusese ordonată de Alexandru, care găsea în Sforza un duşman politic de temut, şi, mai mult încă, ginerele desfrânatului papă, ale cărui mârşăvii el Ie cunoştea.

Cezar fu ales, de către Alexandru, ca asasin al lui Sforza; dar cum acesta, pe parcursul metodelor folosite de papă, nu avea să se supună cu uşurinţă rolului de victimă paşnică, Cezar îşi acceleră eforturile.

Într-o seară, când Lucreția şi Jean Sforza se întreţineau prieteneşte cu incidentele politice de fiecare zi la Roma, cu duşmăniile ce tulburau întreaga Italie şi cu dificultăţile ce rezultau de aici contra lui, la Vatican, deodată, valetul de încredere al lui Sforza, devotat trup şi suflet, se năpusti în cameră şi abia avu timpul să îngâne câteva cuvinte, că Sforza se şi repezi asupra pumnalului şi săbiei, pregătit pentru rezistenţa supremă, cu văpăi în ochi şi ură în suflet. Lucreţia îl îmbrăţişa, rugătoare, mângâietoare şi fermă, convingându-l să fugă.

Sforza părăsi încăperea, după ce spuse câteva cuvinte valetului, şi abia plecase că paşii lui Cezar răsunară ca un ciocan de-a lungul vestibulului.

Cezar intră. Dintr-o privire, îşi imagină scena. Tulburarea Lucreţiei

care, de altfel, ştia să joace teatru, îl lămuri: un complot se urzea.

Cu o hotărâre sălbatică grăbi demersul cu cinism, cu îndrăzneală.

— Unde este Giannino?

— Giannino? întrebă simplu Lucreţia, prefăcându-se mirată, pentru a câştiga timpul necesar măsurării răspunsurilor şi asigurării vocii.

— Răspunde imediat întrebărilor mele! Fără vicleşug Dacă te văd şovăind sau chibzuind, te întind aici ca pe o căţea cu burta sfâşiată.

Pumnalul lui Cezar o făcu să vadă primejdia. Răsuci cu nervozitate încheietura mâinii Lucreţiei, a cărei gură i se crispa într-un strigăt: „Unde s-a ascuns Jean? Spune repede!"

— Jean? Are oare nevoie să se ascundă?

— Târâturo! Unde s-a ascuns?

— Au! mă doare, pentru Dumnezeu!

Cezar o trânti pe pat. Cu coapsele nervoase strângea ca într-o menghine frumosul trup al Lucreţiei. Cu mâna stingă îi îndepărtă baticul de pe piept, dezgolindu-i-l; cu mâna dreaptă îi cuprinse violent gâtul palid. Lucreţia, imobilizată, se oferea, pradă admirabilă, crimei sau rutului. Şi una şi cealaltă se înfăţişară gândirii şi privirii lui Cezar. Palidă, cu părul desfăcut, ea aţâţa pofta demonică a tânărului bărbat. El îi simţea zvâcnirea cărnii lipite de carnea lui; ochii i se voalară. Îi respira parfumul ce-o înmiresma puternic şi, cu gura lui peste gura Lucreţiei care nu mai putea scoate niciun strigăt, îi şopti, cu răsuflarea fierbinte, buze lângă buze:

— Ah! frumoasă canalie!...

In timp ce Cezar abia mai rezista unei ameţeli neprevăzute, o răbufnire de furie subită incita oamenii ghemuiţi prin pieţe, pe străzi şi pe la răspântii. Fără să fi bănuit, fără să-l fi văzut venind, chiar dacă, ascunşi, spionau împrejurimile casei Lucreţiei, un călăreţ apăruse în mijlocul lor, proptit în scări, cu sabia învârtind-o la încheietura mâinii, trecând-o pe deasupra capului, iar ei rămaseră acolo, încremeniţi, muţi de stupoare, fără să-l audă pe Micheletto, călăul lui Cezar, care striga, cu o voce guturală, lovindu-şi nervos coapsa cu pumnul:

— Pe cal! Pentru numele lui Dumnezeu! Pe cal! Pe cal!

Toată trupa se repezi înspre o casă vecină, în grădina căreia fuseseră legaţi caii. Încovoiaţi deasupra şeilor, pentru a nu se izbi de partea de sus a porţii urcându-se încă din grădină, pe cal, pentru a lua-o mai repede la goană, plecară unui după altul, prin îngrămădeala de cai, nechezaturi, zvârlituri din copite şi înjurături.

Pe drumul luminat de lună, pe sub copacii a căror umbră era tulburată de vânt, trupa trecu în goană.

Un „sacramento!" răsunător, formidabil, al lui Micheletto, izbucni în liniştea nopţii, galopul cailor se pierdea la cotitura drumului, ecoul i se prelungea cumplit, sinistru, ca strigătul răguşit al unui animal de

pradă. Pe drum urmărirea începu: Micheletto recunoscuse calul lui Jean Sforza.

Cezar nu auzi strigătul lui Micheletto. O întreba mai calm, acum, pe Lucreţia, sora lui:

— Aşadar, ni l-ai furat?

— Îţi spun că nu; a plecat în mod paşnic la Pesaro şi, până la ora asta, poate a şi ajuns.

— O să scotocesc toată casa şi dacă îl găsesc, preafrumoasa mea soră, voi fi grozav de exigent, te previn, spuse el cu un zâmbet echivoc pe care Lucreţia îl cunoştea bine. Jură-mi că a plecat, că nu mai este aici.

— Jur, Cezar!

— Ah, Dumnezeule! Canalie! L-ai lăsat să plece! Ii prevenisem eu că o să ne scape dacă-i lăsăm prea mult timp. Şmecherii! Ştiau ei că nu o să aibă el încredere. Imbecili! Ca şi cum nu ar fi cunoscută familia Borgia! De el mai ales. De el care ştie totul, care cunoaşte cele mai ascunse păcate ale noastre. Dar nu te-ai gândit oare, nesăbuito, că el a ştiut toate asasinatele poruncite de papă şi felul cum noi le-am comis, că e părtaşul tuturor secretelor noastre, că am avut în el aceeaşi încredere ca într-un Borgia?

— S-o fi trădat oare?

— Astăzi, poate, incă nu, dar mâine? Să ne gândim că papa i-a încredinţat-o pe Julie, amanta lui, şi că atât de la el, cât şi de la ea, aflase cele mai mari secrete ale noastre. E cazul să ne întrebăm dacă nu e bun de aruncat la gunoi, acest papă imbecil şi ramolit. Să-i încredinţeze ginerelui său paza amantei sale iar ţie, fiica lui, grija de a-l iniţia în dragoste! Căci asta se discută peste tot, o ştii bine, că tu şi soţul tău aţi aranjat întâlnirile bătrânului: Jean a fost numit patron de tripou la Santa Măria iar tu, codoaşa papei. Tu nu ştii cum o numeşte poporul pe Julie: „logodnica lui Iisus Hristos”. Citeşte satirele şi o să te lămureşti!

— Tu ai vrut, Cezar, ca Julie Farnese să fie doamna mea de onoare! întreaga Romă spune la fel: tu ai vrut ca ea să fie in preajma mea, pentru a nu fi bârfiţi din cauza vizitelor ce mi le faci şi pentru a îndepărta bănuielile despre dragostea ta incestuoasă. Ai spus că mulţimea vede în palatul de la Santa Măria in Pontici un bordel. Ferească Dumnezeu să vadă ceva mai rău! Bărbaţii nu pot rezista pasiunilor, ia spune, atunci cum am putea rezista noi, femeile? Şi poporul ne iartă..

— Poporul doar presupune, în timp ce, cei care au văzut, cei care ştiu, cei care, ca Jean Sforza şi ca tine, au încălzit patul în care bătrânul din Vatican venea să-şi reînsufleţească patima senilă, numai aceia ar putea vorbi. Iată ce nu trebuie iată de ce am venit astă-seară să fac o vizită soţului tău! Iată de ce, la un simplu fluierat, oamenii

mei, ambuscaţi, vor sări din toate părţile, se vor arunca pe cai şi vor lua drumul spre Pesaro. Ce frumoasă văduvă o să fii, Lucreţia! O să plec împreună cu oamenii mei şi aş fi foarte fericit dacă ţi-aş anunţa mâine chiar eu, vestea cea bună: Lucreţia liberă!

Cezar o înlănţui pe Lucreţia dar ea, obosită şi neîncrezătoare, îl respinse încet:

— Ne-ar putea vedea cineva, Cezar.

Un freamăt venea din stradă. Cuprins de o poftă imperioasă, Cezar nu dădea nicio atenţie şi cum Lucreţia se înfiora de îmbrăţişarea lui, el se mândrea cu starea de euforie pe care credea că i-o produce. Se simţea mai fericit de plăcerea vinovată cu care încerca să-şi corupă frumoasa soră decât de propria-i voluptate.

Sub ferestrele cuplului incestuos se formase un grup. Un călăreţ mascat se înălţa în mijlocul lor şi spunea:

— Voi toţi, seniori şi oameni cumsecade, credincioşi lui Sforza, păziţi ieşirile palatului Santa Măria in Porţiei! Chiar în camera lui Jean Sforza, pe care au vrut să-l asasineze astă-seară, Cezar Borgia îşi violă sora, concubină interimară a papei Alexandru al Vl-lea, tatăl său. Cine nu crede, poate să-mi verifice, cu uşurinţă, spusele. Urcaţi scara, pătrundeţi în camera lui Sforza şi-l veţi vedea pe porcul Sfântului-Scaun, îmbătându-se cu dezmierdări pângărite! Urcaţi, priviţi, întipăriţi-vă în adâncul inimii tot ceea ce ochii voştri vor fi văzut şi dacă, mâine, familia Borgia va voi să păteze memoria familiei Sforza, spuneţi-i că a minţit, că ruşinea şi oprobriul dezmăţurilor nu din partea ei provin şi că întotdeauna vor rămâne în sânul ei să trăiască familia Sforza!

Mulţimea aproba fără să aplaude; îi făcu loc călăreţului care se îndepărtă.

Mulţimea se agita în noapte, comenta despre familia Borgia, despre scandalurile ce le provoca, făcea glume indecente; rând pe rând, Julie Farnese şi mama sa, papa, la Vannozza, Cezar Borgia şi sărmana Lucreţia fură astfel dezonoraţi. La lumina torţelor aduse de câţiva, masa de oameni pătrunse în tindă şi, pe zidurile albite de var, schiţă nişte desene obscene şi nişte cuvinte deşucheate. Careva, cocoţat pe umerii unui „facehino”, fixă în cuie, pe pridvor, chiar pe pragul casei, şi în aşa fel încât toţi trecătorii să-l poată vedea, un enorm falus din lemn. Mulţimea aplaudă. Aclamă simbolul pe care proxeneţii antici îl înălţau pe pragul bordelurilor.

Cineva scrise dedesubt: „Pentru Lucreţia Borgia.” Altcineva, fără să şteargă, gravă cu litere enorme: „Ad usum Alexandri”, făcând aluzie la zvonurile ce străbăteau oraşul, şi de care Alexandru, ajuns la paroxismul depravării, avea nevoie, pentru a-şi stimula simţirea, recurgând astfel la unele violenţe, rezervate, de obicei, sexului opus.

Curtezanele ce se aflau acolo, în număr destul de mare, râdeau în

hohote. Aluzii murdare urcau de pe buzele lor către simbolul obscen pe care inscripţiile îl înrăutăţeau.

În timp ce Cezar şi Lucreţia se pierdeau în desfătări blestemate, în timp ce plebea lua în râs familia Borgia, călăreţul urmărit de oaste fu prins pe malurile Tibrului şi acolo, după o luptă eroică, fu străpuns de înţepături de sabie şi aruncat în fluviu, chiar în momentul în care urmăritorii săi aveau să pună mâna pe el, pentru a-i tăia gâtul şi a aduce capul ca trofeu, agăţat de şaua căpitanului Micheletto.

Oastea, satisfăcută de sarcina bine îndeplinită, se înapoia la Roma cântând. Cântau un cântec florentin al cărui refren era: „Peste tot unde vei întâlni oameni cântând, să ai încredere în ei! Cei răi nu cântă!"

Dar Cezar, enervat de freamătul ce creştea din ce în ce, apăru la fereastră şi porunci autoritar mulţimii să tacă.

în ciuda celor spuse de călăreţ, nimeni nu-i luase în serios acuzaţia de incest; însă apariţia lui Cezar chiar la fereastra acestei camere, pe care întreaga Romă o ştia ca fiind aceea a Lucreţiei, era în seara asta de o cutezanţă fără pic de ruşine şi strigăte de huiduieli, de injurii răspunseră tânărului cardinal care, din înaltul palatului Santa Măria, insulta mulţimea. Se aruncă, de jos, cu pietre. Poarta cea mare cu două canaturi fu închisă. Masa de oameni se năpusti atunci asupra ei şi, după câteva izbituri, uşa masivă a cedat, mulţi din ei căzând la pământ. Răniţii ţipau. Entuziasmul îi aruncase în vestibul. Cei de afară îi aduceau injurii lui Cezar.

Deodată se iscă panică. Gloata, înnebunită, se repezi către ieşirile dinspre stradă.

Cezar îşi luă fluierul şi trei şuierături sfâşietoare spintecară văzduhul: chemarea în ajutorul familiei Borgia.

Oamenii recunoscură acest apel şi, turmă speriată, se împrăștiară.

în timp ce Cezar le vorbea, Lucreţia, tulburată de acest vacarm, făcuse greşeala de a se arăta la fereastra palatului. Şi, de departe, mulţimea care crezuse într-o sfidare a celor vinovaţi, continuă să profereze injurii la adresa fiicei papei Alexandru al Vl-lea şi, încetul cu încetul, reveni sub ferestrele palatului.

„Papa este în patul lor", striga mulţimea, „cu ei". Şi, dezlănţuită, plebea îl cerea pe papă. „Alexandru! Alexandru! Arată-te!" Dintr-o dată toţi tăcură.

De fereastra alăturată celei la care se aflau Lucreţia şi Cezar, se rezemase o umbră, binecuvântând, prin gesturi, poporul ce se îngrămădise, buimăcit. Peste stupoarea lor de nespus plana, tăcută şi gravă, binecuvântarea lui Alexandru al VI-lea, succesorul sfântului Petre, determinând mulţimea să se retragă încetişor.

*

Cezar, surprins că nu şi-a văzut oamenii năpustindu-se asupra

plebei, coborî pe strada pustie. Strigă: „Micheleto!” Nimeni nu răspunse. Străbătu toată strada, urmărit de privirea Lucreţiei, înnebunite de groază, şi, imediat ce trecu de peretele galben al casei de la capătul străzii, se înapoie în mare grabă.

— Paul! Paul!

Paul apăru din camera vecină.

— Paul! Ai văzut tot, ai înţeles tot. Repetă totul lui Jean Sforza şi spune-i ce am îndurat, ce i-am oferit drept sacrificiu Domnului, din dragoste pentru el! Du-te şi spune-i să se grăbească şi să nu aibă încredere în prieteni! Repede, Paul, du-te şi să-ţi ajute Dumnezeu! Dar, mai înainte, cheamă-l pe Antonio!

Lui Antonio Lucreţia îi spuse: „Vorbeşte! Vorbeşte! Unde este el?”

Acesta povesti că, pentru a da de urma oamenilor lui Cezar, un valet plecase călare, în goana mare, înspre Pesaro, urmat îndeaproape de toată oastea.

Jean Sforza profitase de asta, pentru a se îndepărta liniştit, şi avusese curajul să vină chiar sub ferestrele periculosului său rival şi duşman de moarte să incite mulţimea la dispreţul fărădelegilor familiei Borgia.

Antonio încă mai vorbea, când strigăte de veselie amestecate cu izbituri de săbii îl întrerupseră. Din stradă urcau chemări prieteneşti şi vesele. Cezar era aclamat, Lucreţia era aclamată.

Comandantul trupei de călăreţi înainta respectuos pe sub ferestrele palatului, cerând donei Lucreţia să apară.

în timp ce-şi făcea apariţia, îl văzut pe călăreţ întinzându-i ceva ca un fruct enorm, greu şi zemos. Călăreţul, care nu era altul decât Micheletto, şi crezându-l încă pe Cezar în camera Lucreţiei, îi spuse acesteia că au găsit pe malul Tibrului ceva ce fusese pierdut, poate, de Jean Sforza. Şi cum Lucreţia se aplecă să vadă mai bine, recunoscu, la încheietura mâinii ridicate a căpitanului, un cap proaspăt tăiat, din care sângele picura peste montură.

împungând capul cu sabia, Micheletto zise în râsetele trupei:

— Vreţi să spuneţi seniorului şi stăpânului nostru că Jean Sforza îl aşteaptă în vârful săbiei?

Lucreţia scoase un strigăt şi căzu pe lespede, inertă.

CAPITOLUL al III-lea

Sărbătoarea viilor de la San-Pietro in Viticoli — Sardinali şi curtezane — Stropirea cu sulf a viilor: metodă veche — Urcioarele galante — Cezar Borgia în laboratorul său — Tăvile de aramă — Sărurile din urină — Arsenicul, mană cerească — Cantarella: otrava familiei Borgia — Antidotul — Moştenirea de la călugărul spaniol — Portretul lui Cezar Borgia — Rivalitatea dintre cei doi fraţi — Dona Sanzia — Dragostea incestuoasă dintre Cezar şi Lucreţia — In loc de şiruri de melci în viile de la San-Pietro se află şiruri de călugări — Orgia cardinalilor — Jocul „cine găseşte, ia" — Cardinali şi madone in obscuritate — Julia Farnese şi Cezar Borgia — Dragostea Juliei Farnese pentru Francisc, duce de Gandia — Mănăstirea de la San-Sisto.

In ziua aceea, 14 iunie 1497, era sărbătoarea viilor de la Saint-Pierre aux Liens.

La Vannozza primea acolo toţi cardinalii, papa, Julie Farnese, prinţul d'Anhalt, ambasador al lui Maximilian, şi ambasadorii Franţei, Spaniei, ca şi trimişii principatelor şi regatelor italiene.

Serbarea era dată de La Vannozza, desigur, dar invitaţii nu se considerau a fi atât ai ei, veche concubină a papei, cit ai acestuia. Totuşi, o înconjurau cu toate onorurile datorate unei adevărate regine. Musafirii se împrăştiară prin vii, admirând următoarea recoltă, dar, mai ales, adăpostindu-şi confidenţele amoroase printre butuci şi pe sub piersicii tineri presăraţi de-a lungul rândurilor de ţăruşi, împodobiţi cu viţă de vie suprapusă, la distanţe de aproape patruzeci de centimetri unul de altul. Rupând monotonia acestor alei astfel mărginite de fiecare parte şi invadate, de buruieni printre care ţopăiau lăcuste, uneori, bolți formate din stâlpi grei şi şipci încrucişate, ofereau cuplurilor lascive o umbră propice.

Cardinalii şi prietenii lor hoinăreau, veseli ca nişte şcolari în vacanţă sau ca nişte aleşi în paradis; râsete izbucneau, proaspete şi pure; cuplurile se aplecau peste urcioarele înalte destinate a fi umplute cu apă, în care se introduceau resturi de aramă, sare şi var. Când vreo boală ataca viţa de vie, o stropeau cu acest amestec. De această soluţie primitivă îşi amintiră podgorenii atunci când, mai târziu, udară răsadurile şi în componenţa căreia se găsea sulfat de cupru.

Aşadar fete frumoase şi iubiţii lor se aplecau peste aceste urcioare, pe trei sferturi goale, şi cum ele vorbeau, vocea avea o sonoritate ciudată: atunci râdeau şi râsul ţişnea în ecouri armonioase, iar cardinalii şi baronii se aplecau şi ei ca prietenele lor, capetele li se atingeau uşor, buzele li se întâlneau şi, în timp ce femeile râdeau amuzate, cardinalii, mai gravi, cu văpăi în ochi, îşi împreunau buzele

cu ale lor. Uneori, câte o pălărie cădea în apa din urcior şi râsetele li se răsfrângeau în triluri sonore.

Aproape peste toate urcioarele se aplecau câte două capete, care se cufundau uşor în apă şi se întâlneau, contopindu-şi buzele. Şi nu era un spectacol cucernic acest şir de urcioare cu burţile pline de care se atingeau cuplurile.

Uneori ţâşnea câte un iepure dintre ierburi sau câte o potârniche îşi lua zborul, doar bătăile aripilor trădându-i plecarea. Ici şi colo, pe toată lungimea drumului, capcane ofereau, printre rămurişuri sau buruieni, pietre netede ucigătoare. Şerpi se strecurau mlădioşi, confundându-se prin ierburi.

Câteodată, câte un cardinal, pândind împrejurimile, se ghemuia, împreună cu prietena sa, şi nu se mai zărea, din când în când, pe deasupra frunzişului, decât capul prelatului neîncrezător. Alţii, prea aferaţi, lipsiţi de precauţie, când se ridicau, întâlneau, ici şi colo, ochi râzători şi strălucitori.

La Vannozza, în timpul acesta, sta de veghe acasă, zorindu-și servitorii, grijulie de a-şi îndeplini îndatoririle de adevărată stăpână. Odată poruncile date, îl întâlni, într-o încăpere de la etajul întâi, pe Cezar, duce de Valentinois, care, cu mânecile suflecate, aplecat peste o albie, era adâncit în treabă.

Această cameră era rezervată lui Cezar şi Madonnei Vannozza. Doar papa avea dreptul să intre acolo, împreună cu ei, dar niciodată vreun servitor. Pe jos zăceau tăvi mari din aramă roşie, coclite, din care se evapora un lichid ce părea incolor.

Una dintre ele se afla in permanenţă în vatra şemineului pentru ca, datorită curentului de aer, să i se accelereze evaporarea. In timp ce La Vannozza intra, Cezar îi spuse bombănind:

— Îţi interzisesem, totuşi, să faci foc.

— Cu mare greutate am pus nişta jeratic pentru a grăbi rezultatul, altfel deloc nu am fi avut praf astăzi. Am depus prea puţin efort pentru înroşirea lui.

— Nu atât din cauza asta, cât din cauza cenuşii, care, amestecându-se cu praful, îl face mai puţin fin. Noroc că prelatul de Riaro este miop! Asta e bun întotdeauna pentru el… dar pentru alţii…

— Dar pentru cine oare? întrebă neliniştită La Vannozza. Şi cum privirea lui Cezar o evita pe a ei, aceasta, temându-se să ghicească, îl imploră:

— Cezar, scumpul meu fiu, cruţă-mi această supărare! Nu pentru el! Oh! Te rog! Nu pentru el! Nu face asta!…

— Adu-mi tava, spuse Cezar, trebuie să se fi uscat până acum! Vannozza ridică tava grea, din aramă roşie, pe care se vedeau nişte pete verzui, cu aspect de mucegai, presărate cu o sare…

Cu ajutorul unei labe de iepure, Cezar strânse cu mare grijă praful,

apoi, cu o lamă din fildeş, râcâi cu atenţie arama. Răsturnă reziduul într-un mojar de marmură, îl zdrobi cu un pisălog tot de marmură, îl puse cu două-trei degete între două polizoare de agat şi praful alunecă, imponderabil, imperceptibil, pe o oglindă de argint.

— Dă-mi mana!

Cezar numea arsenicul mana cerească.

Amestecă pudra cu arsenicul, puse din nou aliajul între două polizoare şi, odată îndeplinită misiunea, strigă:

„Dumnezeu a spus: „Să se facă lumină! Şi se făcu lumină." Noi, familia Borgia, putem spune: „Să se facă noapte! Şi se va face noapte."

Şi cum La Vannozza clătina din cap, neliniştită, el o prinse de mijloc, vesel ca un ştrengar, îi dădu capul pe spate şi o îmbrăţişa afectuos.

— Priveşte-ţi fiul, frumoasa mea mamă, este frumos? Tu eşti de o sută de ori, de o mie de ori mai frumoasă. Ai rămas atât de tânără! Dar să nu uităm munca serioasă! Aşa, cât se poate apuca între două-trei degete, pentru Julie Farnese, pentru aniversarea iubirii lor! Ce spui despre asta?

— Taci!

Dar deodată sună „Benedicite” (rugăciunea ce se face înaintea meselor, n.n.). Era ora prânzului. La Vannozza cobori, lăsându-l pe Cezar cu chimia lui.

Tava era goală. El urină înăuntru, pentru a înlocui urina evaporată ale cărei săruri le folosise. Căci toate aceste tăvi ce zăceau pe jos conţineau urină, pe care La Vannozza şi fiul ei o evaporau în felul acesta. Sărurile rezultate, combinate cu săruri de cupru, erau amestecate cu arsenic, dând naştere astfel faimoasei otrăvi a familiei Borgia, „la canterella”.

Se ştie că mai târziu, către 1669, fosforul fu extras, din urină, de Brandt şi Kunkel. Brandt, chimist hamburghez, nu-şi dădu prea bine seama de descoperirea sa, din care, de altfel, nu avu niciun profit, şi al cărei secret i-l vându lui Krafft, din Dresda. Brandt prea se entuziasma în cercetarea pietrei filosofale pentru a se opri la această descoperire. Secretul sărurilor din urină fusese predat familiei Borgia, papei Calixte, printr-un călugăr spaniol, care tămăduia şi otrăvea, rând pe rând, cu ajutorul urinei combinate cu alte medicamente. Astfel, el amesteca, fără să le cunoască adevăratele proprietăţi, fosforul cu arsenicul, provocând prin această asociere, accidente adesea, mortale. Pe de altă parte, reînsufleţea pe unii bătrâni istoviţi, dându-le să bea urină de om tânăr „virgin”.

Fosforul pe care urina îl putea astfel conţine acţiona tot atât de eficace; nu cunoaştem amănunte, dar acest călugăr urmă şi nişte tratamente miraculoase, aşa că Savonarole fu nevoit să-i întrerupă cu vehemenţă elocinţa, pentru că bătrânii se lasă duşi de cele mai

dăunătoare excese, convinşi că, în felul acesta, vor găsi întotdeauna remediul contra frigidităţii.

Otrava era cu atât mai preţioasă cu cât călugărul îi cunoştea mai bine antidotul, care era magnezia calcinată. Şi acest călugăr devansa previziunile ştiinţei contemporane, recunoscând că fosforul poate fi asociat cu arsenicul şi că atât unul, cât şi celălalt, au acelaşi antidot.

*

în timp ce Cezar Borgia, moştenitor al tainelor călugărului spaniol, confecţiona săculeţe din pânză pe care le umplea cu un praf alb imperceptibil, invitaţii se instalau în spaţioasa sufragerie. Cele mai frumoase curtezane, pe care Roma le primea la serbările publice, decorau cu farmecul lor cunoscut şi preţuit, masa la care chiar „capul venerat al Bisericii" lua loc împreună cu toată strălucirea şi pompa unei ceremonii.

Sosea Cezar Borgia. Cu pumnalul fixat cu neruşinare, la cingătoare, mai bătăios decât fratele său, ducele de Gandia, manifesta o atitudine degajată ce i se potrivea de minune cu masca aspră, cu vocea nervoasă, chiar brutală. Cu bijuteriile şi armele argintate şi aurite, avea, oarecum, înfăţişarea unui condotier, dar a unui condotier de ceremonie. În realitate, era, însă, mai mult ca oricare altul, până în fundul sufletului. Se juca în permanenţă cu pumnalul, lung, cu lama lată şi ascuţită, deseori confundat cu săbiile din sec. XIII-XV şi cu cele cu tăişul drept. Îl ţinea întotdeauna în mână şi, pentru a susţine o demonstraţie, pentru a-şi ascunde o stinghereală, tot cu această armă se juca, sprijinindu-i vârful de unghie sau simţindu-i tăişul pe palma mâinii.

Mulţi îl admirau iar cardinalul Orsini spuse:

— Comparându-i pe amândoi, pe frumosul duce de Gandia şi pe Cezar, niciodată nu s-ar putea crede că ducele de Gandia este adevăratul purtător al steguleţului de luptă. Papa îl fulgeră cu privirea pe cardinalul Orsini, mama Vannozza se înfiora iar Francisc, duce de Gandia, zâmbi:

— Mă faceţi să regret că eu sunt acela şi că nu-i pot ceda locui… Asta se va întâmpla poate…

Ducele de Gandia vorbise calm şi surâzând, dar accentuând vizibil fiecare cuvânt, ce dădea acestei fraze o semnificaţie misterioasă, tulburătoare.

Cezar tăcu. Alexandru schimbă discuţia cu abilitate, pentru a îndepărta această situaţie penibilă. Ochii mamei Vannozza şi ai lui Cezar se încrucişară, iar privirea papei se izbi de privirea cardinalului Orsini. Începând din această zi, între cardinal şi Alexandru, luă naştere o antipatie, ce se traducea, la Alexandru, printr-o ură sălbatică, şi, poate, de aici, decurgea asasinarea cardinalului.

Cardinalul Orsini ar fi fost scuzabil dacă nu ar fi cunoscut rivalitatea

ascunsă pe care Cezar o nutrea contra fratelui său mai mare. Cele mai negre planuri se urzeau în sufletul său întunecat: nu era nevoie de o provocare nefericită care să mai agraveze hotărârea iui Cezar.

Nu se vorbea la Roma decât despre ura lui Cezar contra ducelui de Gandia.

Această rivalitate îşi avea obârşia în purtarea steguleţului de către acesta, fără îndoială, dar mai erau şi alte cauze grave. Cezar o iubea pe dona Sanzia care-l incitase în a-i face curte, dar Francisc era, în văzul lumii, fericitul său rival şi dacă dona Sanzia îi oferise lui Cezar mâna să i-o sărute, însemna, desigur, că nu avea nicio rezervă faţă de Francisc şi că-i acordase mai mult entuziasm acestuia decât lui Cezar când îi dăduse mâna.

Acesta, o dată în plus amant nefericit, era înlăturat.

O altă rivalitate îi învrăjbea pe cei doi fraţi.

Cezar o iubea cu patimă pe Lucreţia Borgia. Nu o iubea ca un timid, ca un fricos, nici chiar ca un cinic, o iubea cu curaj, cu dragoste, fără să cerceteze dacă această dragoste era compatibilă cu onoarea datorată unui cap exigent al Bisericii, pe care acesta o dispreţuia, sau cu oricare morală, el ignorându-le pe toate ca un filosof experimentat. Nu-i păsa nici de sfaturi, nici de teorii, ţinând seama doar ele violenţele instinctului său. Or, circulau zvonuri precum că ducele de Gandia era mai bine primit de Lucreţia, decât Cezar, zvonuri ce i-au ajuns la ureche.

Din acest moment, el socoti că, într-adevăr, familia Borgia începe să devină prea numeroasă…

Cina se termină cu voioşie, printre anecdote vesele şi cuvinte deocheate. Curtezanele, chemate să facă haz de glumele lor deşănţate şi grizate de vinurile superioare, se abandonau incitărilor împărţite cu dărnicie de cardinali. Gesturi veneau să completeze frazele, să le interpreteze sau să se inspire din ele. Pofte nemăsurate se aprindeau în ochii invitaţilor: o atmosferă amoroasă plutea peste creierul lor moleşit şi voluptos.

Deodată un vacarm, strigăte vesele, ironice, huiduieli le reţinură atenţia. Alexandru vru să afle motivul acestei manifestări neprevăzute şi zgomotoase: un copil din cor afirmă, foarte confuz şi tremurând, că, de curând, au fost prinşi în viile de la San-Pietro ad Vincula trei călugări făcând dragoste într-o trinitate stranie, împreunaţi în felul şirului de melci de prin vii, îndeplinind în acelaşi timp şi funcţia de mascul şi cea de femelă. Papa, neînţelegând nimic din explicaţiile încurcate ale copilului, convocă pe cei trei călugări. Imediat, aceştia, prosternaţi, în genunchi şi cu fruntea la picioarele papei, se simţeau ruşinaţi. Alexandru le ordonă să redea în sala banchetului, acea scenă scandaloasă. Ei refuzară, copleşiţi de ruşine, supuşi celor mai neplăcute ispăşiri. Alexandru recurse când la blândeţe, când la

ameninţări, dar nimic nu fu cu putinţă.

Atunci Cezar spuse câteva cuvinte la urechea papei. Alexandru stinse luminile şi, în obscuritatea aproape completă, ordonă călugărilor să se supună. In întuneric, spuse el numai Dumnezeu i-ar putea vedea sau trimisul său pe pământ, pentru a obţine iertarea păcatului, trebuia ca papa să ştie mai întâi cu ce-au greşit, spre a putea aprecia situaţia în care se dăduseră în spectacol. Le promitea apoi graţierea. Călugării părură să se liniştească încetul cu încetul şi acceptară sancţiunea aplicată de Sfinţia sa.

În timpul acesta, în întunericul complice, invitaţii tăceau. Nu aveau niciun motiv de nelinişte, fiind chiar veseli de acest ajutor bine venit pe neaşteptate şi într-un mod atât de fericit: obscuritatea. Se dezlănţuiră îmbrăţişări se înlănţuiră trupuri. Nu se mai auzeau decât șoapte sau râsete înăbuşite, printre scârţâiturile scaunelor înalte şi grele, zgâlţâite de mişcările celor invitaţi. Se ştia că Cezar va prevedea că se vor aprinde din nou lămpile suspendate de bolţile încăperii şi lustrele orbitoare, din argint şi cristal, încărcate cu flori. O abundenţă de flori parfumate împovăra atmosfera cu miresme voluptoase. Sala era împodobită ca un templu antic.

Cocoţată pe un scaun, La Vannozza trase, peste o nişă unde veghea neîncetat o lampă, nişte perdele scurte ţesute cu fir de aur, presărate cu pietre preţioase. Voia să ascundă Fecioarei Măria spectacolul ce avea să se desfăşoare acolo, astăzi, ca şi atâtea alte daţi.

Pentru a nu agrava ticăloşia comportamentului lor spintrian, Alexandru porunci călugărilor să închidă ochii. Şi în timp ce se supuneau, Cezar îi lumină pe neaşteptate, dezvăluind invitaţilor spectacolul obscenităţilor practicate de călugării pervertiţi, ca să vorbim ca un ecleziast.

Deodată un vacarm urcă printre strigătele voioase ale asistenţei, când Cezar, din câteva lovituri de pumnal, tăie călugărilor penisurile, care, înnebunite, le ţâşniră din gură. Însângeraţi şi contorsionaţi de durere, ca nişte râme ciopârţite, ei se tăvăleau pe jos, în timp ce mâinile, coatele şi genunchii le alunecau pe dalele cleioase şi roşii.

Cezar le tăie legăturile cu aceeaşi uşurinţă cu care ar fi tăiat nodul gordian.

Cu pumnalul în mână, el declară cinic: „Vor fi pierit… pe unde au păcătuit!”

Fu ovaţionat.

O orgie nestăpânită împrăştie invitaţii în jurul meselor. Numai papa rămase gânditor.

Valeţii spălară sângele călugărilor. Nu-şi mai amintea nimeni de scena de adineaori.

Cardinalul Orsini, care înlănţuise între pulpele lui pulpele unei frumoase curtezane, întrebă, râzând, pe Alexandru, la ce se putea

gândi dacă nu la spectacolul celor trei călugări găsiţi în viile Sfinţiei sale… Cardinalul Orsini nu avea pretenţia să fi ghicit planurile sau intenţiile papei. Găsea în asta doar un motiv de glumă.

Drept orice răspuns, Alexandru zâmbi cu blândeţe: păru că-şi aminteşte nişte lucruri plăcute, după genele ridicate, după gestul mâinii cu care respingea întrebarea, după surâsul evaziv.

Fu rugat insistent să vorbească. Julie Farnese îl mângâie stând pe genunchii lui, dar papa o respinse încet.

Fără îndoială, se gândea la pedeapsa cerească a celor trei călugări homosexuali. Privirea-i întunecată, fruntea-i devenită gravă de atâtea gânduri nobile nelinişteau musafirii. Julie, prefăcându-se apoi grăbită, papa gândi cu voce tare, într-un extaz confuz şi o nostalgie amoroasă:

— Reflectez la cel ce se afla la mijloc…

Uşile încăperii fură închise. Sub pretextul că servitorii trebuiau şi ei să servească masa, se interzise tuturor intrarea în această sală şi o bună parte din palat.

Urma să aibă loc jocul „Cine găseşte, ia”.

Acest joc purta un nume francez, din pudoare, deoarece cardinalii italieni care îl inventaseră nu voiau să-şi asume răspunderea acestor iniţiative voluptuoase. Deşi acceptându-i beneficiul, îi aruncau totuşi paternitatea asupra altora.

Iată în ce consta acest joc cu care se încheiau de obicei orgiile:

Se făcea întuneric în mai multe încăperi alăturate, prin care invitaţii se împrăştiau după bunul lor plac. Li se interzicea să vorbească, decât la intervale de câte un sfert de oră: participanţii şi participantele erau înştiinţaţi atunci că se face un scurt armistiţiu şi, pentru câteva minute, străluceau lumini pe figurile lor.

Împrăştiaţi aşadar prin aceste încăperi, invitaţii trebuia să se întâlnească unii cu alţii, din simplă întâmplare, şi fiecare era obligat să-şi recunoască partenerul pe întuneric. De asemenea se interzicea femeilor să atingă obrazul bărbaţilor, pentru a nu-i recunoaşte prea uşor, după barbă sau vreo cicatrice. Cu excepţia feţei, oricare altă parte a corpului putea fi pipăită. In schimb, bărbaţii aveau voie să vină în contact cu părul femeilor, cu figura, sau, printre mătăsuri, să le cerceteze pe îndelete identitatea. Doar şoapta era permisă şi numai într-o anumită măsură: dacă cineva era recunoscut după voce, era penalizat, trebuind să-i ofere partenerei un giuvaer. Dacă, din întâmplare, el încerca, profitând de întuneric, să scape din mâinile partenerei, aceasta trebuia să se agațe de el, până ce ora scurtului armistiţiu avea să sune.

Fără îndoială că mulţi se străduiau să fugă astfel, dar femeile erau obligate să-i reţină prin orice mijloace şi, în acest efort, adesea, cuplul se rostogolea pe jos. Atunci, printre catifele şi mătăsuri, ei se zbăteau, fără violenţă, bărbaţii încercând să fugă, femeile încercând să-i reţină,

şi adesea inversau rolurile, ei reţinându-le pe ele, care se străduiau să fugă.

S-ar fi putut oare crede că un astfel de joc să fi avut loc fără zgomot şi tărăboi? Şi totuşi aşa a fost.

Ciocnirile erau fără violenţă, buzele serioase, absorbite de diferite griji, căci, ce-i drept, dacă doamnele nu puteau atinge cu mâinile faţa bărbaţilor spre a-i recunoaşte, aveau toată latitudinea s-o facă doar cu obrazul; şi se spunea că astfel de doamne nu erau totdeauna curtezane, ci pricepute în a ghici, la singura atingere a buzelor de obrazul ce-l examinau, cui îi aparţinea.

Primii istoviţi după acest joc se retrăgeau pentru rugăciuni sau se întâlneau cu călugării care oficiau în capelă serviciul religios.

Papa era renumit pentru înflăcărarea adusă acestui joc. Dar el nu putea rezista mult; aşa se face că întotdeauna se refugia, înainte de sfârşitul jocului, pe banca stareţilor, cântând psalmi.

La a treia întrerupere, Cezar remarcă plecarea lui Alexandru. Atunci se convinse el unde se afla Julie, amanta papei şi stinse luminile aruncându-se în faţa ei în aşa fel, că, ea, fără să vrea, dădu peste el. Şi pentru că unul fugea după celălalt, probabil, căzură, fără violenţă, pa parchet, rămânând acolo.

Nu putem şti tot ce-i dezvălui Julie lui Cezar, dar îi dezvălui, printre altele, că Lucreţia îl iubeşte nespus pe Francisc, duce de Gandia, ceea ce îl înfurie grozav pe Cezar, dar nu într-atât ca atunci când află, tot de la Julie, că Francisc nu de mult a părăsit jocul şi că. Poate, chiar în momentul acesta „se pregătea să plece la mănăstirea de la San-Sisto. Dacă Julie i-ar fi privit ochii lui Cezar, s-ar fi înspăimântat.

Ameţită de băutură, de flori, de dezmierdări, Julie a trădat, fără să-şi dea seama, încrederea pe care Lucreţia şi Francisc o aveau în ea. Când se trezi, plânse cu lacrimi fierbinţi.

Căci şi Julie Farnese îl iubea pe Francisc, duce de Gandia, dar il iubea cu o patimă stăpânită şi cu atât mai violentă. Îl iubea pentru frumuseţea lui, pentru eleganţă, pentru fineţe.

Lucreţia îl iubea pe Francisc, după cum şi el o iubea, cu mândrie, dar fără ca incestul să le păteze dragostea frăţească, îl iubea şi îl admira, fără vreun instinct amoros.

Erau fericiţi că se regăsesc şi discută liber, el, aplecat asupra tinereţii ei înfloritoare, ea, cu fruntea şi privirea îndreptate către el, fratele cel mare, sfătuitorul drăgăstos.

Şi Cezar credea cu totul altceva, cu atât mai mult cu cât Lucreţia şi Francisc îi lăsau pe toţi să se zbată în necunoştinţă de cauză privitor la întâlnirile lor.

Julie, pe jumătate beată, informase pe Cezar că Francisc gonea către San-Sisto, unde o călugăriţă trebuia să-l aştepte în spatele portiţei de fier, ce conducea, pe sub un smochin mare, la cisterna cu apă. Această

uşă joasă permitea, vara, trecerea ţăranilor evlavioşi pentru a lua apă proaspătă, dar numai la sfârşitul lui iulie şi începutul lui august. Lucreţia putuse deci să-şi procure, cu uşurinţă, cheia. Datorită călugăriţei ce o slujea îl putea primi pe ducele de Gandia, fără ştirea nimănui, ca pe un îndrăgostit.

Lucreţia îl aştepta pe Francisc, duce de Gandia, în spatele porţii mănăstirii de la San-Sisto, sub smochin, unde încerca să se perfecţioneze în limba latină, nefiind o erudită. Devenise foarte neliniştită. Superstiţioasă, auzise un smochin căzând aproape de ea, la stingă, şi cu toate eforturile îi fu imposibil să-l ridice. Încercă mult timp, dar zadarnic şi, tulburată ca de o prevestire rea, Lucreţia încreţi sprâncenele… îl aştepta pe Francisc…

CAPITOLUL al IV-lea

Ucigaşii plătiţi ai lui Cezar se îndoiesc că l-ar fi omorât pe Sforza, care le scapă — Lamentabila moarte a unui călugăr — Pămătuful familiei Borgia — Cezar urmăreşte pe Sforza — Calul lui Gianino îl învinge pe al lui Cezar — Grajdurile familiei Borgia — Beţia lui Cezar Borgia — Asasinarea lui Francisc Borgia, duce de Gandia, purtător al steguleţului de lupta al papei — Stupoare la Roma şi în familia Borgia — Lucreţia Borgia la mănăstire — Ea denunţă crimele familiei sale — Pericolul mărturisirilor familiei Borgia — Înapoierea Lucreţiei Borgia la Vatican — Ea îl acuză pe Cezar de fratricid — Scrisoarea lui Jean Sforza către Ludovic le More — Familia Borgia pune la îndoială propria-i otravă — Pântecele unei catârce vii, antidotul otrăvii familiei Borgia,

În seara în care Micheletto îl urmărise pe Jean Sforza şi credea că l-a omorât şi apoi l-a aruncat în Tibru, s-a înapoiat, după cum am văzut, vesel, cu trupa cântând, la palatul Santa-Maria in Porţiei, unde Lucreţia îndura actele de violenţă ale lui Cezar.

El întinse, chiar sub ferestrele Lucreţiei, în vârful săbiei, capul celui pe care îl pretindea a fi al lui Jean Sforza.

Lucreţia era să moară de supărare şi de spaimă, căci îi iubea pe Sforza şi l-ar fi iubit mereu, dacă nu s-ar fi urzit între ei nişte intrigi mârşave, ce au dus la o ruptură ruşinoasă.

Ea crezuse în asasinarea lui Sforza şi leşină.

În realitate, în timp ce Micheletto se înapoia spre Roma, gândea că nu-i putea proba cu nimic lui Cezar asasinatul comis şi, temându-se de furia ducelui de Valentinois, socoti că ar fi trebuit să decapiteze victima… O frică nemaipomenită îl cuprinse: cine l-ar asigura pe el, Micheletto, că Sforza era umbra pe care o spintecase şi care abia avusese puterea să se arunce în Tibru, la picioarele sale?

— Şi dacă nu pe Sforza l-au omorât? se întreba Micheletto cu groază.

Îl cunoştea pe Cezar, ştia că la mânie l-ar fi putut lesne ucide, şi-i era frică.

Atunci îi veni ideea să-i predea capul victimei dar, reflectând mai bine, se convinse că nu-i aparţinea lui Sforza.

— Cel puţin trebuie să-i dovedim că am omorât pe cineva, dar săbiile proaspăt şterse de sângele în care s-au înmuiat nu sunt o dovadă suficientă.

Tovarăşii lui erau, ca şi el, convinşi că nu pe Sforza îl omorâseră.

Micheletto hotărî să-i aducă lui Cezar un cap din timpul escapadei lor şi, ca o glumă, să-i aducă deci capul primului om întâlnit în cale.

Or primul om pe care îl întâlniră în cale dar pe care nu-l văzură,

pentru că se pitulase cu cal cu tot printre mărăcini, dincolo de drumul mărginit cu măslini, îi recunoscu imediat. Îşi culcase calul la pământ şi-i comprimase nările, în timp ce, cu sabia în mână, se pregătea să-şi vândă scump viaţa. Trecură pe lângă el, fără să ştie, că Jean Sforza scăpa ca prin minune de moarte.

Dar, apropiindu-se de Roma, lui Micheletto îi veni o idee: ciocăniră la poarta unei mănăstiri. Apăru un călugăr care nu le deschise. Degeaba îşi declinară calitatea şi mandatul ce-l aveau de la cardinalul de Valentinois, căci nu le folosi la nimic.

Călugărul, foarte hotărât, refuză să le deschidă.

Torţa pe care o ţinea în mână îi lumina toată figura, în spatele grilajului, fără însă ca el să o poată vedea pe cea a interlocutorilor săi. La un moment dat, Micheletto, furios, exasperat, hotărî să-i joace călugărului o festă, de care să-şi amintească mult timp, în paradis, poate…

El observă că Micheletto purta, spânzurată de şa, cu un lănţişor de argint, sabia lui Cezar.

Micheletto scoase aşadar sabia din teacă şi, ochind prin grilajul porţii gura călugărului care voia să plece, îl ameninţă cu arma, prin întuneric, în timp ce-i spunea, întinzându-i o monedă de argint:

— Ia-o! Nu vreau să ne ocărăşti.

Călugărul se apropie, întinzând degetele prin grilaj. În momentul acesta, ca o săgeată, lama ţâşni. Urmă un gâlgâit de cuvinte, de sânge, care se răspândi pe barba şi roba călugărului. Lama săbiei se înfipsese în gura acestuia, străbătându-i-o dintr-o parte în alta.

Călugărul începuse să delireze. Buzele-i râdeau, mormăiau, vesele, scuipând cheaguri. Din nas sângele se scurgea încet.

Micheletto şi banda lui îl luau în râs.

Dar torţa care îi căzuse din mână ameninţa să se stingă. Micheletto zise:

— Să nu pierdem prea mult timp! Hai, dă-i tu drumul, binişor!

Un soldat se străduia, în timp ce tăia gâtul călugărului, să-i separe capul de trunchi. Osatura era însă solidă. Reuşiră abia atunci când vârful săbiei se îndoi, ameninţând să se rupă, şi corpul se prăvăli în spatele porţii şi rezemat de ea, ca o greutate pe care o laşi să cadă.

Această treabă îi amuzase.

Urcară pe cai râzând.

Micheletto ţinea capul înfipt în vârful săbiei şi cum sângele încă picura, îşi stropi tovarăşii care înjurau. Micheletto râdea.

— Pămătuful familiei Borgia!… Asperges me hysopo et mundabor…

Şi astfel ajunseră sub ferestrele Lucreţiei. Cezar nu mai era acolo.

Oastea aşteptă, apoi se îndepărtă, când Cezar apăru pe neaşteptate pe calu-i aprig. Consideră pe Micheletto şi banda lui drept nişte imbecili şi, văzând capul, spuse că nu-i plac comicăriile.

Capul călugărului nu folosi deci la nimic altceva decât s-o sperie pe Lucreţia şi să-l facă pe călugăr să guste şi altfel de fericire decât cea terestră.

Dintr-o mişcare, Micheletto trimise capul, rostogolindu-se, în pragul unei case. Cezar porunci cu asprime trupei şi comandantului ei să-şi omoare caii, dacă e nevoie, că vor avea alţii la înapoiere. Îl obligă pe Micheletto să-şi abandoneze calul şi să încalece unul de rasă, pe care îl ţinea un valet la câţiva paşi de el.

Imediat ce încălecară, porniră în urmărirea lui Sforza, de astă dată, a adevăratului Sforza.

Il zăriră în zori, urcând la trap, un drum în pantă. Purta oare vântul ecoul galopului cailor lui Cezar şi Micheletto? Nu s-ar putea spune, dar Sforza se întoarse deodată şi dădu pinteni calului până ce acesta începu să sângereze.

Duelul se declanşa.

Călăreţii nu se putură ţine de Cezar şi Micheletto. Unul câte unul părăsi, până la ultimul, urmărirea, pentru a-şi îngriji animalele, pe jumătate moarte. Rămâneau deci singuri Cezar şi Micheletto, pe caii lor înnebuniţi. Cezar scăpă o înjurătură de triumf: Sforza le aparţinea.

Cezar avusese grijă, într-adevăr, să-i otrăvească pe cei trei cai, cei mai buni, pentru ca el să nu poată fugi. Sforza avea să încalece animalul unui soldat sau al unui baron oarecare iar cursa să se termine repede, presupunea Cezar.

Cezar era renumit la Roma, pentru cei mai buni cai ce-i poseda, împreună cu fratele său Francisc şi Sforza.

Caii lui Sforza fiind omorâţi, el era pierdut.

Cezar şi Micheletto constatară curând, cu stupoare, că Sforza nu numai că păstra distanţa dintre ei, dar chiar o mărea. Ei pierdeau din ce în ce teren şi Cezar recunoscu că, în curând, vor renunţa. Nu-şi revenea din buimăceală: un cal să-l învingă pe al lui!…

In sfârşit, îl pierduseră pe Sforza din vedere.

Descălecară: Micheletto pronunţă primul numele lui Francisc.

Mai întâi Cezar, spumegând de mânie, nu îndrăznea să creadă. Totuşi numai Francisc, complice al Lucreţiei, putea să-i fi procurat lui Sforza acest cal. Fu convins de acest lucru, dar nu-i ceru nicio explicaţie lui Francisc; hotărât lucru, ura săpa mai adânc prăpastia dintre ei.

*

Sforza, pradă râvnită cu multă înflăcărare, scăpa familiei Borgia, doi din această familie fiind acuzaţi de a-i fi favorizat fuga. Ce avea oare să se întâmple? Aveau oare să se nască două tabere rivale în familia Borgia? De o parte, Alexandru şi Cezar; de alta, Lucreţia şi Francisc; consecinţele ar fi fost, evident, dezastruoase. Cezar nu uita decât că numai el privea astfel situaţia. O socotea disperată şi hotărî că, pentru

a salva totul, era nevoie de un sacrificiu.

Aşadar era hotărât să-l înfăptuiască; însă mărturisirea ce i-o făcuse Julie Farnese îl determină să urgenteze.

*

Francisc venise la San-Pietro ad Vincula călare pe unul din cei mai frumoşi cai, cadou de la împăratul Maximilian.

Grăjdarul, pe care îl chemase să-l înşeueze, îi spuse că animalul este bolnav. Francisc il pipăi, il făcu să sângereze, după care, puse să i se administreze un purgativ şi, pentru a-l uşura mai repede, dădu dispoziţie să i se facă spălaturi cu vin îndulcit şi cald, dar nu fu nimic de făcut în plus; dacă nu moare, calul nici nu se mai poate ridica şi Francisc nu plecă.

Ora înainta. Împrumută un cal şi galopă spre San-Sisto, fără vreo scuză sau pretext.

Dar Francisc nici nu se depărta bine că Cezar se frământa deja unde ar putea fi ducele de Gandia. Vizibil afectat, se întrista că fratele lui a plecat în felul acesta. Nimeni nu se zbătea să afle de ce a dispărut, bănuindu-l de vreo aventură galantă.

Lipsa acestuia fusese însă remarcată iar. Cezar îşi arătase regretul.

Niciodată nu fusese Cezar aşa de vesel ca în ziua aceea. Pe tot timpul şederii invitaţilor, le acaparase atenţia cu iscusinţă, uneori chiar cu ingeniozitate, dar deodată se schimbă când, târziu, în noapte, un valet îi anunţă sosirea lui Micheletto. De îndată ce-l văzu pe Micheletto, deveni palid, nesigur, genunchii începură să-i tremure: nimeni nu mai recunoştea în el pe acel Cezar, pe care îl descoperise ore de-a rândul, în seara aceea, ci o zdreanţă, se bâlbâia, bea şi iar bea: ajunsese în aşa hal de beţie, încât devenise un obiect de dezgust „de greaţă, de scârbă.

*

A doua zi, Roma afla cu stupefacţie că nu se primise nicio veste de la ducele de Gandia, apoi, rând pe rând, că se temeau să nu fi fost asasinat, măcelărit şi aruncat în Tibru.

Urmă o scurtă uimire. Cine îndrăznise oare să atenteze la viaţa familiei Borgia? Dar această uimire fu imediat urmată de alta, de revoltă: ucigaşul nu putea fi decât…

Nimeni nu îndrăzni să pronunţe numele ce tremura pe toate buzele.

De îndată ce află ştirea, Julie Farnese dădu dispoziţie să i se înşeueze calul şi, în fruntea unei escorte de nădejde, ajunse la mănăstirea de la San-Sisto.

Întrevederea avută cu Lucreţia fu emoţionantă. Nici nu apucase Julie să rostească bine primele cuvinte, că fiica Madonnei Vannozza înţelesese totul. O copleşi mai întâi cu reproşuri pe Julie, acuzând-o de complicitate la asasinat, dar, apoi, răzgândindu-se, şi, pentru că Julie îşi smulgea părul de disperare şi voia, pentru totdeauna, să se

călugărească, Lucreţia o consolă.

Julie îşi mărturisise greşeala, crima, spunea ea, de a-l fi informat pe Cezar despre relaţiile lui Francisc cu Lucreţia şi de a fi aţâţat astfel ura lui Valentinois. Julie nu ţinea cont de epitetele ce i le atribuia lui Cezar, situaţia tot nu se mai schimba în niciun fel: nimic nu putea reda viaţa unui cadavru tumefiat, pe care luntraşii îl scoseseră din Tibru.

Lucreţia nu vorbea altceva decât să se ducă să se arunce peste cadavrul fratelui său şi să strige acolo, în faţa tuturor, scârba ce o avea faţă de ai săi; când se entuziasma, când se tânguia, în timp ce Julie, tulburată, înnebunită, plângea în hohote, îngenuncheată pe dalele reci. Vestibulul, ce ducea la vorbitorul unde Lucreţia o primise pe Julie, se umplea de paşi mărunţi ce alunecau peste dale ca un foşnet discret sau ca nişte şoapte. Zburdalnice, curioase ca nişte copile, călugăriţele din mănăstirea de la San-Sisto, unde fusese crescută Lucreţia, se îmbulzeau la poartă pentru a trage cu urechea. Deodată ea le zări: furioasă, ca în delir, urlă printre sughiţuri:

— Da, veniţi să vedeţi pe fiica papei! Este mai nenorocită decât ultima dintre fetele angajate de grăjdari. Este fiică de criminali, soră de criminali şi, pentru că ea nu vrea să-și înmoaie mâinile în sânge, i se doreşte mai mult decât moartea. Da, Cezar, fratele meu, m-a violat, în timp ce-i tăinuiam fuga soţului meu, pe care voia să-l asasineze. Da, au vrut să-l asasineze, aţi auzit bine şi, pentru că nu l-au putut avea pe Sforza, l-au vrut pe Francisc, duce de Gandia, fratele meu. Incest, fratricid, iată-l pe Cezar Borgia! Şi ultimul dintre birjari are dreptul să-l scuipe în faţă… Şi tu! tu! papă ticălos!… Tu! tu! mamă care îţi prostituezi fiica!…

Pe culoare, turmă uluită, călugăriţele fugiseră. Injuriile pe care Lucreţia le arunca familiei sale erau de o violenţă revoltătoare şi se ştia bine cât valorau confidențele familiei Borgia.

Ei îşi ies din fire, se destăinuiesc, cer iertare pentru crimele mărturisite dar, odată coşmarul dispărut, se tem de trădarea celor ce au auzit şi ar putea vorbi… Otrava, atunci, intră în acţiune.

Lucreţiei îi fuseseră ascultate plângerile de îndrăgostită până când a început să vorbească despre ai săi. Despre crimele lor, când toate călugăriţele fugiră, temându-se de confidenţele sale ca de o sentinţă de moarte. Şi papa vru, într-o zi, să se destăinuiască în faţa Sfântului Colegiu: zadarnic încercară călugării să fugă. Ei ştiau ce primejdie îi păştea dacă ar deţine secretele crimelor lui Alexandru. Mai ştiau că, venindu-şi în fire, papa ar vrea să scape de aceşti periculoşi şi de aceea voiseră să fugă, cum au fugit călugăriţele.

Lucreţia dădu dispoziţie să i se înşeueze un cal şi luă drumul Vaticanului. Voia să-i arunce papei în faţă toată scârba ei, în plină asistenţă, să ceară pentru ea otrava familiei Borgia, această otravă ce o

văzuse distribuită de Cezar şi Alexandru, administratori cu experienţă, recenzori de bunuri… înnebunită, ea striga toate astea pentru cei ce doreau să audă aceste monstruozităţi, dar toţi se prefăceau că se gândesc în altă parte, nedând impresia că totuşi ascultă.

Oastea cea mică ajunse la Vatican.

Abia se află Lucreţia în faţa lui Cezar că deja izbucni în reproşuri, în insulte, injurii atât de dispreţuitoare, încât, în repetate rânduri, Cezar îşi scoase din teacă pumnalul ce-l purta la brâu. Dar ameninţarea lui nu făcea decât s-o exaspereze mai mult şi să-l provoace:

— Nu îndrăzneşti! Niciodată nu vei îndrăzni, laşule!

Şi, aruncându-se asupra pumnalului, i-l scoase din teacă, încercând să se sinucidă, dar Cezar o împiedică, li vorbi blând şi, în cele din urmă, Lucreţia, fiind cuprinsă de o criză, se prăbuşi, plină de mânie şi convulsionată, în mijlocul cardinalilor ce alergară imediat.

Mi-e frică să nu înnebunească, spuse cu gravitate Cezar. Ieri, Jean Sforza astăzi Francisc: asta înseamnă pentru ea dispariţia a două fiinţe pe care le iubea mai mult ca orice.

Urmă o înduioşare generală.

Când îşi reveni, fiind doar cu Julie şi Cezar, într-atât se simţi de îngrozită de prezenţa fratelui ei asasin, încât, înălţându-se peste pat, îl goni. Atunci Cezar se apără:

— De ce să-l fi omorât eu? Din interes? Aş fi fost un nenorocit şi un imbecil. De ce? Să am grijă numai eu de întreaga moştenire colosală a familiei Borgia? Niciodată nu voi putea face faţă. Dacă Francisc ar fi trăit, am fi format o putere. Dispărând el, s-a zis cu familia Borgia. Steaua noastră va mai străluci, probabil, doar câteva luni, atâta timp cât Alexandru al VI-lea va mai fi capul familiei. Dacă el moare, nu ne va rămâne decât să fugim. Dar poate înşişi duşmanii noştri nu ne-o vor permite.

Cezar spunea lucruri verosimile şi, fără să aibă habar, prezicea, lucid, viitorul. Reuşi s-o tulbure pe Lucreţia. Apoi continuă:

— Reproşează-mi că l-am îndepărtat pe Jean Sforza, soţul tău! Recunosc adevărul. Acuză-mă că am vrut să-l omor! Accept acuzaţia. Dar nu trebuia, Lucreţia? Viaţa noastră a tuturor, o cerea. Judecă: Ludovic le More se declară adversarul lui Alexandru or Jean Sforza, nepotul său, este în solda lui ca şi în solda lui Alexandru. Soţ al Lucreţiei Borgia şi ginere al lui Alexandru Borgia, el preferă familiei Borgia pe unchiul său Ludovic le More, al cărui scop, căsătorindu-l pe Jean cu Lucreţia, fusese de a găsi, astfel, în papă, un asociat şi un complice, în acelaşi timp, al politicii sale. Soţul tău a acceptat pactul…

— Minţi!

— Mai mult! continuă Cezar. Chiar în momentul în care Sforza trebuia să aleagă între noi şi Ludovic, ne face jurământ de credinţă şi,

văzând că nu ne îndoim de asta, îi compune lui Ludovic o scrisoare precautã în care, şi lui, îi exprimă devotament.

— Minţi, îţi spun!

— Mint eu? Ei bine, atunci, Lucreţia, o să cunoşti ce şarpe…

— Iţi interzic!

— Deschide-ţi urechile sau, mai degrabă, citeşte singură! Lucreţia citi:

„… Ieri, Sfinţia sa mi-a spus., în prezenţa Monseniorului (cardinalul d'Ascanio): „Hai, senior Giovanni Sforza, ce ai să-mi spui?" Îi răspunsei: „Sfinte Părinte, toţi cred la Roma că sânteți de acord cu regele Neapolului, el fiind duşmanul Milanului. Dacă ar fi aşa, m-aş găsi într-o situaţie neplăcută căci, în acelaşi timp, sunt şi în solda Sfinţiei sale, ca şi în cea a statului amintit mai sus. Dacă lucrurile urmează acest curs, nu văd, cum aş putea sluji pe unul, fără a-l părăsi pe celălalt, şi totuşi nu aş vrea să mă despart de niciunul. Rog pe Sfinţia voastră să mă ajute să nu devin duşmanul propriului meu sânge şi să acţionez contrar îndatoririlor cărora m-am supus după capitularea mea în faţa Sfinţiei voastre şi a ilustrului stat al Milanului." El mi-a răspuns că mă neliniştesc prea mult pentru problemele sale şi că trebuie să-mi primesc solda şi dintr-o parte şi din alta, conform convenţiei. Pentru care ordonă Monseniorului d'Ascanio să scrie Excelenţei voastre, aşa încât să vedeţi mai amănunţit despre ce este vorba. Dacă aş fi ştiut, Monseniore, că mă aflu într-o situaţie asemănătoare, mai degrabă, aş fi mâncat paiele pe care mă culc decât să mă predau, în felul acesta. Mă pun sub ocrotirea dvs., rog pe Excelenţa voastră să nu mă părăsească, dar să ţină cont de poziţia în care mă aflu, să mă ajute cu bunăvoinţa şi sfaturile sale, pentru a putea rămâne slujitorul fidel al Excelenţei voastre. Aveţi grijă de situaţia şi cuibul strimt pe care, datorită Milanului, mi le-au transmis strămoşii.

„Acela ale cărui persoană şi oşti vor fi totdeauna în slujba Excelenţei voastre."

Jean Sforza Roma, aprilie 1494

O flacăra străluci în privirile Lucreţiei. Cezar se înşelă, crezând că de acuma ea avea să-şi urască soţul.

Lucreţia, din contră, era mândră şi fericită de această scrisoare, care îi dovedea, sinceritatea soţului ei şi loialitatea comportamentului.

Sforza mărturisise întotdeauna Lucreţiei cât de mult îl dezgustau cei din familia Borgia şi visa să ajungă, într-o zi, la Pezaro, cu Lucreţia, unde să trăiască în pace şi siguranţă. Această scrisoare dovedea cât ţinea Sforza, într-adevăr, la păstrarea feudei sale de la Pesaro, unde dorea să moară împreună cu Lucreţia. De câte ori nu condamnaseră amândoi planul pe care papa îl nutrea în taină, de a extermina pe toţi micii tirani şi vicari ai statelor Bisericii, temându-se să nu-şi vadă

feuda de la Pesaro târâtă în vreo catastrofă!

Lucreţia îi restitui scrisoarea lui Cezar.

— Mă crezi acum? întrebă el.

— Nu cred nimic. Nu-ţi cer decât un lucru şi anume de a-mi dovedi că eşti în stare să-ţi iubeşti sora cum pretinzi că ţi-ai iubit fratele. Îmi iubesc soţul, Cezar, auzi? Eu l-am ajutat să fugă, atunci când ai venit în camera mea… Eu am dat dispoziţie să i se scoată din grajdurile lui Francisc cel mai bun cal, care îl aştepta afară din oraş, căci îţi cunoşteam planul şi mă temeam că vei porunci otrăvirea cailor lui, pentru a-l împiedica să fugă. Da eu, am făcut toate astea, din dragoste. Ei bine! Astăzi îţi cer ceva şi acel ceva îl vreau, înţelegi: dă-mi voie să mă întâlnesc cu soţul meu, lucru îngăduit de papa! Julie şi mama mă vor însoţi. Fii atent ca totul să fie întocmai, în caz contrar, roagă-te pentru dinastia familiei Borgia!

Lucreţia nu mai adăugă niciun cuvânt. Cu o demnitate de regină ofensată, întoarse spatele fratelui ei şi, luând-o pe Julie, părăsi camera.

Dar toţi se fereau de acum să mai bea apă din fântână sau să mai consume alimente, supraveghind totul cu minuţiozitate. Peste tot domnea teama ca otrava familiei Borgia să nu apară pe neaşteptate. Erau pregătite antidoturi puternice. O catârcă se afla în grajd, hărăzită sacrificării. Se zvonea, într-adevăr, că un duce de Ferrare fusese salvat de otravă, spintecându-se burta unei catârce şi el intrând, gol, în carnea caldă încă, şi care zvâcnea din când în când.

De aceea veghea o catârcă în grajdurile Lucreţiei.

Dar să nu se creadă că aceste măsuri de precauţie erau luate în ascuns! Din contră, atât personalul casnic era prevenit şi primea pe faţă instrucţiuni, cât şi prietenii şi furnizorii.

CAPITOLUL al V-lea

Dragostea conjugală a Lucreţiei pentru Jean Sforza — Visul de măreţie al familiei Borgia pentru Lucreţia — Unitatea italiană, visul familiei Borgia — Lucreţia Borgia şi corespondenţa Vaticanului — Bătrâna metresă pontificală izgonită în cartierul Regola — Soţul Madonei Vannozza devine căpitan la Torre di Nona — Lucreţia trece la Roma drept amanta tatălui său — Gasparo, logodnicul şantajist — Femeile şi beletristica la sfârşitul celui de al XV-lea secol italian — Introducerea literaturii „fin in bordello" — Originea cuvântului „curtezană" — Epitaful Frumoase Imperia — Curtezanele erudite şi petrarchiste — Luxul curtezanelor — Femeia bărbătoasă — Tinerele femei cochete şi spirituale din secolul al XV-lea — Decameroanele la Lucreţia Borgia.

Orice s-ar fi spus, după cum am văzut, Lucreţia avea pentru Sforza mai mult decât afecţiune: simţea pentru el un profund ataşament şi dacă, mai târziu, nu s-ar fi urzit contra fericirii şi căminului lor unele calomnii abile, niciodată Lucreţia nu ar fi nutrit contra lui Gianinno Sforza nici cea mai mică ură.

Lucreţia cunoscuse fericirea în acest palat din Santa-Maria in Porţiei, pe care cardinalul Battisto Zeno l-a construit în 1483. Va putea oricând fi văzut în stânga scării bazilicii din Saint-Pierre es Liens.

Acolo, sub supravegherea expertă a donei Adrianna Ursina, pe care papa Alexandru o angajase ca guvernantă şi doamnă de onoare, Lucreţia învăţa meseria de suverană. Familia Borgia visa într-o unitate italiană sub stăpânirea lor şi, pentru Lucreţia, într-o căsătorie care să le aducă o puternică alianţă.

Numeroasele rude, prietenii, îndatoraţii, linguşitorii, într-un cuvânt, clienţii familiei Borgia, îi alcătuiau suita.

Se ştia că Lucreţia extrage notiţe din corespondenţa capului Bisericii şi că prin adnotări ea simplifică sau mai degrabă reduce munca papei. Această foarte tânără femeie de şaptesprezece ani, printre grijile extraordinarei şi înaltei sale poziţii mondene, găsea totuşi timpul necesar de a se perfecţiona în studiul latinei.

Papa se despărţise de La Vannozza, pe caro o alungase în mod expres de la Vatican, şi îi fixase domiciliul în casa sa din cartierul Regola. De la prădarea locuinţei sale de către francezi şi violenţele cărora, din cauza vârstei, nu le putuse ţine piept, Vannozza, pe drept sau pe nedrept, era considerată ca nemaiavând mintea întreagă. Fără îndoială că, pentru papa şi copiii săi, era un motiv plăcut s-o îndepărteze.

Averea mereu crescândă a familiei Borgia permitea cu greutate prezenţa acestei rude din popor.

Papa acordă soţului Madonnei Vannozza o compensaţie: îl făcu căpitan la Torre di Nona. Canale, de asemenea, fusese promovat în funcţia de temnicer secret al papei şi dacă se devota astfel familiei Borgia, avea de câştigat, beneficiind de rentabilitatea acestui post.

Lucreţia devenea marca favorită a Romei. Nu afirmăm că era deja marea favorită a Vaticanului, asta însemnând să fim complicii unei legende pe care abia ne-o amintim. Era permis, la Roma, ca Lucreţia să fie onorată, de Alexandru al Vl-lea, tatăl său, cu favorurile cele mai familiare. Prezenţa stăruitoare a Lucreţiei la Vatican şi intimitatea pe care papa i le acorda confereau acestui zvon, dacă nu temeinicie, cel puţin verosimilitate. Dar, în această epocă, evenimentele nu erau prea avansate.

Deci Lucreţia era regină, nu era încă papesă.

Această putere luase amploare, încetul cu încetul, de la căsătoria ei cu Jean Sforza, ce avusese loc în ciuda faimosului Gasparo, care profitase oarecum de unele onoruri în postura sa de logodnic, precum şi de trei mii de ducaţi drept despăgubire. Şantajul era în floare în această epocă.

Lucreţia este cea care ajută familiei Borgia să-şi atingă ţelurile cele mai înalte la care năzuieşte. Lucreţia este cea care, mai întâi fără să-şi dea seama, a făcut tot posibilul pentru a duce numele familiei Borgia cât mai departe şi cât mai sus, întru teamă şi dispreţ. Dacă s-ar părea că ea s-ar fi pretat la acest rol sau, mai degrabă l-ar fi suportat cum suporta violenţele lui Cezar, cu o resemnare dezgustătoare, iată că veni o zi când Lucreţia se revoltă! Această revoltă o manifestase părăsindu-şi familia şi refugiindu-se la mănăstirea de la San-Sisto, de unde Cezar o scoase curând, ea reluându-şi viaţa de fiecare zi, când superstiţiile se amestecau cu literatura, incestul cu politica, ambiţia cu dezgustul mediului său social, cochetăria cu o raţiune aproape virilă.

Existau la Roma, în această epocă, ceea ce noi am numi astăzi, saloane literare.

Acela al Lucreţiei era pe punctul de a deveni cel mai vestit.

In Italia, aproape părăsite de soţii lor, femeile se întruneau, disertau despre literatură, filosofie şi arte. Multe dintre ele, care s-au remarcat la Roma, se dedicau literaturii. Excelau în poeme lirice, sonete, improvizaţii, epigrame; unele din aceste poetese nu dispreţuiau deloc satira care, deşi interzisă, reuşea totuşi să se exprime prin intermediul lui Maribrio şi Pasquin, statuile zeflemitoare.

La Veneţia, Verona, Padova, Brescia, Genes, Florenţa, Sienne, Bolonia, Modena, Pavia, Urbin, Milano, Neapole, Palermo, Orviete, Gaete, peste tot, găsim nume de femei celebre în literatură şi arte.

Fusese introdusă literatura „fin in bordello”.

„Să ştii, spunea soţul Madonnei Vannozza unui cunoscut, să ştii că desfrânatele au început să zdrăngăne la harpă, să trăncănească despre

viitor şi să cânte strident pentru a-i înnebuni pe cei din jur. Vai de cei ce vor să le asculte cum cântă, cum discută, cum fac muzică!”

S-a născocit, pentru o persoană frumoasă, pe care atât spiritul cât şi frumuseţea au făcut-o celebră, în Roma, cuvântul rafinat „cortesana”. Epitaful său, care încă se citea în secolul al XVIII-lea în biserica Saint-Grégoire, pe muntele Coelius, era astfel conceput: „Imperia cortesana romana, cuoe digua tanto nomine…”

Frumoasa Imperia, Aspasia secolului lui Leon al X-lea, nu-şi făcea numai o meserie din a fi frumoasă, dar era şi o erudită îndreptăţită, o muziciană desăvârşită. Bandello, care ne descrie luxul în care ea trăia, ne vorbeşte şi despre lăuta ei, despre caietele ei de muzică, despre biblioteca ci. Cuvântul „puttana” era prea urât pentru o persoană atât de delicată iar curtoazia pe care o inspira tuturor dădu naştere acestei denumiri de curtezană, galantă şi eroică în acelaşi timp. Se alcătuiau dialoguri platoniciene asupra „infinitului” dragostei pure. Acest secol îşi avea deja preţioasele lui, care imitau în poezie genul lui Petrarca, pretinzând că îmbunătăţeşte limbajul, vrând să se spună „balcone” şi nu „finestra”, „porta” şi nu „uscio” etc. Tinerele femei, cochete şi spirituale ale timpului, ştiau, în întregime, să recite pe Petrarca şi Boccaccio, precum şi nesfârşite şi frumoase versuri din Virgiliu, Horaţiu, Ovidiu, şi alte câteva mii din alţi autori.

De câte ori aceste persoane frumoase, cu nume neobişnuite si încântătoare se plimbau prin Roma, erau întotdeauna întovărăşite de un cortegiu de seniori însemnaţi, marchizi, duci, ambasadori, urmat de un convoi princiar de paji, jupânese şi servitoare.

Scriitorii recunoşteau femeilor puterea ce o au asupra bărbaţilor şi chiar le doreau ambiţia de a-i guverna. Antoine Galatco îi scrise tinerei Bonna Sforza că este născută pentru a domina bărbaţii: ad imperandum viris nata es. Acelor femei le era destinat epitetul „virago”, care nu constituia o insultă, ci, din contra, un elogiu şi consacrarea influenţei lor. Jacque Bergâme, în scrierea sa „De plurimis claris selectisque mulieribus”, nu atribuie epitetul de virago decât femeilor pe care le-a celebrat cel mai mult. Catherine Sforza, faimoasa eroină de la Forli, este denumită de Marino Sanudo „virago crudelissima e di gran animo”. Roma admiră într-atât această eroină, încât s-o împodobească cu lanţuri de aur, trecând prin Roma învinsă.

Se pot distinge două femei: femeia de salon, preţioasă, cochetă, diletantă, erudită, şi femeia virago, plină de voinţă, de raţiune si elan bărbătesc, corpolentă. Aceasta poate fi în acelaşi timp virago şi erudită dar, rareori, femeia tânără, cochetă şi spirituală poartă zale; se menţionează totuşi unele împrejurări, când tinere curtezane au fost recunoscute sub casca desfăcută dintr-o lovitură de sabie.

Printre virago cele mai vestite, am citat pe Catherine Sforza, care îşi apără eroic oraşul contra lui Cezar Borgia; Maccalda Scaletta care,

îmbrăcată într-o armură de cavaler, ia comanda lui Taormine după vecerniile siciliene. Am mai putea cita doamnele din Sienne care, mai târziu, în timpul asediului pe care oraşul trebui să-l susţină contra marchizului de Marignan, se împărţiră în trei „bande”, conduse de doamnele Fontguerra, Picoluomtni şi Livia Fausta. Aceste trei bande alcătuiau un efectiv de aproape cinci mii de „doamne nobile sau burgheze”, afirmă Biaise de Montluc, martor al asediului Ele munciră la fortificarea oraşului cu lopeți, târnăcoape, coşuri şi fascine.

Lucreţia fusese învăţată, în timpul copilăriei, să râdă de ifosele acestor cochete literate si să nu vadă în gusturile lor literare şi artistice decât o prefăcătorie şi accesoriile unei profesiuni delicate. Ea trăise într-o atmosferă mult prea simplă, mult prea familială pentru a putea invidia acest prestigiu râvnit de atâţia alţii. Şi pe de altă parte, sensul foarte aspru al nevoilor existenţei o îndepărta de parade inutile. Dar, lucra interesant, ea socoti obligatoriu să pară îndrăgostită de unele idei generoase şi aderă, pe nesimţite, la aceste saloane, deschizând în palatul din Santa-Maria in Porţiei o curte literară, la ale cărei întruniri se citeau versuri, fragmente de opere remarcabile, precum şi epigrame, satire, sonete. Cum curtezanele erau de prim-rang printre „nobilele doamne” romane, Lucreţia nu le îndepărta şi ele îi fură recunoscătoare. Începură să laude prietenilor lor frumuseţea, spiritul şi distincţia fiicei Madonnei Vannozza.

Această faimă i se răspândi destul de repede, încurajată de toţi prietenii familiei Borgia şi de toţi curtezanii. Se întrecea care mai de care să laude gingăşia, eleganţa şi erudiţie încântătoare ale fiicei papei Alexandru al VI-lea. Câteva nobile doamne romane se grăbiră să participe la întrunirile ce aveau loc la palatul Santa-Maria in Porţiei, stimulând şi pe altele în a le imita. Curtezanele nu erau mai dispreţuite în cercurile lor decât sunt astăzi actriţele noastre. Acestea îşi fac o profesie din a trăi frumos, acelea îşi făceau o meserie în a trăi din frumuseţea lor. Nobile şi curtezane se amestecau deci la palatul Lucreţiei. Toate purtau aceleaşi rochii lungi din satin sau moar iar pe deasupra altele, cu trenă, din catifea, ornate cu nasturi, foarte decoltate, cu gâtul şi uneori şi pieptul goi.

în jurul gâtului şerpuiau coliere din perie, bijuterii din aur şi pietre preţioase. Braţele le erau goale sub veşmintele cu mâneci lungi strimte. Cele mai decoltate dintre ele nu erau doamnele nobile iar cele mai preţioase bijuterii nu umerii lor îi împodobeau, ai acestor patriciene care uneori cunoşteau costul acestor bijuterii, pe care soţii lor le ofereau amantelor lor. Alături de ele se vedeau paharnicii, cu forme lascive, evocându-l pe Sodoma, în timp ce câteva din aceste frumoase romane făceau tot posibilul să nu-l uite pe Gomorhe.

Cunoscând mai bine oamenii, Lucreţia înţelegea deci mai bine dezgustul pe care familia sa îl avea faţă de ei. Francisc îi vorbise

întotdeauna despre asta, zâmbind dispreţuitor. „Nu merita să-i cunoască”, spunea el. Lucreţia începu să se convingă. Uneori, după terminarea acestor reuniuni, ea judeca într-adevăr cu severitate pe aceia şi acelea care o curtau din spirit de condescendenţă şi, furioasă ghicindu-le pretenţiile, sentimentele ridicole, poftele meschine, ajunsese să prefere în locul lor pe cei depravaţi sau sceleraţi. Nu purtau fard numai pe figurile machiate cele care veneau la ea pentru a face graţii: totul era fardat în ele şi nimeni nu reuşea să le descopere adevăratul suflet.

CAPITOLUL al VI-lea

Serbarea nocturnă de fa *palatul Santa-Maria — Paharnicul cu urechile astupate cu ceară — Peluzele acoperite cu covoare — Pajişti — Dezmierdările fermecătoare — Comedia mitologică — Fardul denunţător — Ţapii cornuţi — Don Eliseo Pignatelli — Răzbunarea Lucreţiei — Pajii-otravă ai ducelui de Ferrare — Răul francez.*

Într-o zi, Lucreţia avea ca invitate, la palatul Santa-Maria, cele mai nobile doamne şi cele mai frumoase curtezane ale Romei.

De cum intrară în sala cea mare unde avea loc reuniunea, zăriră un grup ce înconjura un tânăr. Câteva paravane îl apărau de privirile curioaselor, dar nu-l apărau bine, într-adins, pentru a aţâţa mai mult curiozitatea vizitatoarelor. Toate se plecau şi vedeau atunci pe cel mai frumos paharnic ce-au putut visa vreodată. Cum el nu ştia sau se făcea că nu ştie despre prezenţa lor, se gătea fără grijă. Cu o pânză fină îşi împrăştia pe obraji şi ceafă pudră albă şi roz. Oglinzi mari îl reflectau. Rând pe rând îşi rujă, cu răbdare, buzele, gingiile, pentru ca surâsul să-i fie mai seducător, urechile… îşi netezi sprâncenele, uniformizându-le, desenând o linie clară cu creionul şi smulgând cu migală, cu o pensetă, firele ce depăşeau linia.

Îşi dezgolea bustul căruia, de asemenea, îi acorda toate îngrijirile, apoi amesteca, cu pricepere şi exactitate, dozele, măsurate, de arpagic, ambră, mosc şi esenţă de portocale, cu care îşi ungea corpul şi membrele. Îşi săruta braţele albe şi fricţionate, cu ochii pe jumătate leşinaţi, de ispita de a prelungi sărutul.

Enervate, excitate de acest spectacol, ele murmurau cu buzele tremurânde cuvinte arzătoare, îngânau dezmierdări de îmbiere, dar tânărul nu auzea, şi una dintre ele afirmă pe loc că are urechile astupate cu ceară roz, toate convingându-se ca are dreptate. „EI nu trebuia să audă vorbele curtenitoare ale puternicelor seducătoare”, explică un paj tot atât de tânăr, tot atât de frumos, tot atât de fardat. Sosi Lucreţia. Coborâră în grădină, pe peluza luminată de licărirea tremurândă a lămpilor.

Erau întinse covoare, destinate să-i ocrotească de contactul rece al ierbii şi pământului. Doamnele urmau să rămână toată seara pe locurile unde erau conduse de pajii tineri cu o fire docilă, fără să vorbească, decât doar când se întrerupea lectura. În genunchi, lângă fiecare dintre ele, stătea câte un paj frumos, cu părul buclat, cu genele lungi şi buzele prea roşii. Ţineau câte o tavă de argint, încărcată cu bucăţi de tort, de marţipan de Sienne, cu diverse răcoritoare şi dulceţuri mai scăzute sau mai zemoase. După ce fiecare din ele luă loc, cu pajul alături, un tânăr poet veni să ceară permisiunea de a stinge toate luminile şi cum cerul spuzit de stele lăsa să se reverse

asupra fermecătoarei societăţi o lumină vagă, peste capetele lor, alunecară nişte pânze, de-a lungul unor garnituri de şipci special amenajate, obscuritatea devenind completă.

Toate se gândeau încă, prin întuneric, la tânărul paj, surd, ce se farda. Parfumul cu care el se parfuma urca până la ele. Urca din hainele şi trupul tânărului paj, care aştepta să i se ceară dulceţuri, marţipanuri, răcoritoare.

Un clopoţel sună.

Acelaşi poet anunţă, prin întuneric, că aceste doamne nobile pot face aprecieri asupra literaţilor şi poeţilor necunoscuţi, geniile de mâine… Vorbi cu o voce caldă, armonioasă, spunând despre Artă şi Frumuseţe lucruri foarte frumoase, dar puţin plictisitoare: asocie gingaşele suflete omeneşti care aveau să legene ritmul versurilor, cu marele suflet al firmamentului albastru. Dar cum multe din ele nu se gândeau deloc la sufletul boltei cereşti, cerură pajilor, frumoşii lor vecini, cu parfumuri şi gesturi discrete, dulceţuri şi, cum trebuia să vorbească încet, căutară capul pajilor cu mâini nesigure, pentru a le şopti la ureche, foarte aproape, atât de aproape, încât buzele li se atinseră uşor, mâinile se rătăciră, căutându-se şi evitându-se reciproc.

Frumosului şi veselului grup nu-i mai păsa de poetul ce-şi declama versurile.

Totuşi, mult timp, declamară poeţii versuri de dragoste. Mult timp ascultară pajii şi vecinele lor glasul îmbietor al Dragostei. Curând vocile tăcură. Lucreţia anunţase un interludiu: avea să se cânte o comedie cu scene mitologice, întrerupte şi înveselite de dispute de măşti, graţioase sau groteşti, de învălmăşeli de nebuni şi cocoşaţi, bătându-se cu băşici de porc.

Lucreţia, urmată de un paj cu o torţă în mână, străbătu atunci grădina.

Pajii revenirăla ţinuta respectuoasă dar, atât ei cât şi doamnele, aveau figura mânjită cu ruj. Buzele le lăsaseră pe obraji urme denunţătoare. Lucreţia, în trecere, îi invita în sufragerie, unde se serveau prăjituri şi diverse răcoritoare. După. Ce doamnele intrară în sală, toţi izbucniră în râs. Toate aveau figura pătată de ruj. După accentuarea urmelor, se putea aprecia intensitatea sărutului. Unele buze insistaseră, pecetluiseră, altele se căscaseră pentru a muşca iar altele îşi târâseră beţia de-a lungul cărnii. Lucreţia, cu oglinda de argint în mină, râdea mai zgomotos ca toate celelalte, privindu-şi urmele ce o marcaseră şi pe ea.

Curând spectacolul începu.

Peluza era luminată doar de reflexele torţelor ce ardeau într-un colţ al grădinii, unde jucau actorii. Totuşi, o lumină slabă, nesigură mângâia acum spectatoarele tăcute, întinse lângă pajii ce le înlănţuiau, şi în seara aceea niciuna nu mai ascultă farsa mitologică.

Se făcuse târziu când serbarea luă sfârşit. Somnul preafericit şi Phantase, fiul său, le închideau câteodată pleoapele obosite. Îşi sărutară pajii în semn de adio, iar pe Lucreţia în semn de mulţumire.

Aceste petreceri se reînnoiră. Arta teatrală, poezia, muzica şi dragostea trupească întreţineau atmosfera şi uneori se vedeau nuduri fermecătoare prinse în hore, ce dansau în depărtare, şi deodată dispăreau ca nişte divinităţi voluptoase şi de o pudoare afectată.

Prima petrecere a Lucreţiei era reuşită şi toate matroanele operau plăcut şi sigur, fără magie neagră, preschimbarea soţului lor în „becco cornuto", adică în „taur", după o expresie din Moliere.

Don Eliseo Pignatelli spusese într-o zi despre Lucreţia: „Promite să devină fiica demnă a codoaşei sale mame". I se comunicaseră Lucreţiei această apreciere şi zâmbetele ce-o întâmpinaseră. O furie subită o cuprinse şi se duse să-l roage pe Cezar să-l trimită într-o lume mai bună pe aşa-zisul senior Pignatelli.

Iată de ce, în seara aceasta, Lucreţia privea cu răceală, cu răutate, îndepărtându-se cortegiul doamnelor romane şi al curtezanelor. Murmură:

— Ah! nu voiaţi ca soţiile voastre să vină la Lucreţia, codoaşa, fiica proxenetei Vannozza? Ei bine, totuşi ele au venit: numai cea care nu a fost codoaşă decât în imaginaţia voastră a fost în seara asta ca nicio altă codoaşă şi, voi toate, curtezane şi nobile „signoras", aţi fost fericite de surpriza pregătită de dona Lucreţia; veţi mai fi de multe ori, până ce aceşti tineri frumoşi nu vor mai avea nimic să vă dea, fără însă să vă fi refuzat vreodată ceva, nici chiar răul francez care le strică sângele, le seamănă pe corp plăci leproase şi le sapă în gură ulcere fecunde. Aţi aspirat prin întuneric aceste ulcere, frumoase doamne frenetice, soţii voştri le vor aspira şi ei, într-o zi, fiţi sigure de asta! Cât despre dumneata, frumoasă Alessandra, amanta lui don Pignatelli, calomniatorul meu, niciodată nu vei putea spune dacă dumneata îl vei fi îmbolnăvit pe amantul dumitale sau dacă amantul dumitale te va fi îmbolnăvit pe dumneata, căci tânărul paj care se făcea că leşină astă-seară în braţele dumitale îşi simula aceeaşi beţie în braţele amantului dumitale, don Pignatelli.

Îl păstrăm pe tânărul paj de la ducele de Ferrare care, în palatul său, contaminează numeroşi tineri foarte frumoşi şi veghează cu grijă ca ei să nu-şi poată face vreun tratament. In momentul în care aceste flori veninoase au ajuns la un anumit stadiu de maturitate, sunt împodobite şi oferite, animate, voluptuoase şi ispititoare, minate cu răul ce nu iartă.

„Nu-i aşa că este frumos, mai frumos ca toţi, cel pe care ţi l-am ales, doamna Alessandra? Nu-i aşa, don Pignatelli, cel care ai făcut dragoste cu el?"

Iată cu ce urări drăgăstoase îşi însoţea Lucreţia, în seara asta,

oaspeţii pe care îi privea îndepărtându-se, fericiţi de petrecerea voluptoasă şi necunoscători ai otrăvii ce-o turnase în ei voluptatea.

Lucreţia era furioasă că e considerată ca o fetiţă, în timp ce nimeni nu şovăia să-i păteze reputaţia, cum ar fi făcut-o cu cea din urmă dintre curtezane. Astă-seară îşi încleşta pumnii frumoşi, care încă nu uciseseră pe nimeni. Ea socotea că, pentru a fi luată în seamă, trebuia să atragă atenţia fie prin vreo nelegiuire, fie prin vreun act de îndrăzneală. Nu astfel reuşise Cezar să se familiarizeze cu cardinalii cei mai orgolioşi? Nu i se deschideau uşile: le spărsese. Ea îşi închipuia că totul o expunea dispreţului; originea, ataşamentul faţă de familia Borgia, vârsta, amabilitatea care îi era luată drept supunere; protestă şi voia să demonstreze că trebuie să se ţină seama de ea.

Credea că a dovedit-o în seara asta. Avea s-o mai dovedească încă de câteva ori.

Ea nu-şi plănuia excesele din plăcere, ca atâţia alţii, ci din mândrie, din ambiţia de a fi, cu orice preţ, puternică.

CAPITOLUL al VII-lea

Sincopele lui Alexandru al VI-lea — Taurul familiei Borgia — Gropăreasa — Ciudata îmbinare dintre dragostea filială şi cea paternă — Lucreţia Borgia cers să plece — Ea vrea ostatici: pa mama sa Vannozza şi pe Julie, concubina papei.

Lucreţia nu se mulţumise doar să-i reproşeze lui Cezar comportamentul lui, nici doar să-i aducă la cunoştinţă zvonurile ce circulau la Roma cu privire la asasinarea lui Francisc. Se dusese chiar să-l caute pe papă şi să-i reproşeze şi lui slăbiciunile, laşităţile şi crimele, îi vorbise cu atâta violenţă încât acesta căzu în sincopă; dar Lucreţia nu se lăsă intimidată; ea cunoştea aceste scene ale lui Alexandru, pe care le juca la tot pasul şi în mod deplasat.

Istoricii ne-au lăsat moştenire puţina încredere ce le-o inspirau aceste crize ale papei. El leşina aproape după bunul său plac, se spunea, şi era recunoscut drept cel mai faimos „comedian" al timpului.

Maestrului de ceremonii care alergase în ajutorul lui Alexandru, Lucreţia îl sfătui să nu dea nicio importanţă la ceea ce se petrece. Şi se aşeză, confortabil, pe scaunul pe care sta de obicei Alexandru, hotărâtă dar calmă.

Când papa îşi reveni, nu mică îi fu mirarea revăzând-o.

— Cred că, într-adevăr, Cerul m-a pedepsit, spuse el, şi pentru faptul că am adus pe lume numai şerpi şi vipere.

Ea replică:

— Să fi dat, mai bine, Dumnezeu să fi purtat pe blazonul tău şerpi în loc de taurul de care eşti atât de mândru! Ţi-ar fi fost mai de folos.

Apoi Lucreţia rânji…

— Un taur!… Dar toţi pun peste animal capul papei Alexandru al VI-lea iar familia Orsini repetă peste tot cuvântul lui Ricciardo.

Alexandru se resemna.

— Spune-mi orice vrei! Dar, de milă, nu mă respinge, Lucreţia! Nu am dreptate, dar nu sunt eu oare tatăl tău? Am pierdut totul. Murind Francisc, nu-mi mai ramaseşi decât tu; de ce nu-mi rămâi?

— Şi Cezar, purtător al steguleţului de luptă al papei, tatăl său, care îi conferă acest titlu drept mulţumire pentru a-şi fi asasinat fratele.

— Nenorocito!

— Să îndrăzneşti să spui că întreaga Roma minte când te acuză că nu vrei să găseşti vinovatul!

Nemişcat, deprimat, cu capul sprijinit pe piept, Alexandru plângea.

Lucreţia se aplecă peste el.

— Să nu crezi că mă impresionezi! Lacrimile familiei Borgia sunt un lucru prea frecvent; chiar ieri Cezar plângea. Amarnic, jurându-mi că

nu are niciun amestec în această. Crimă, dar eu o ştiam şi o ştiu. Continuă să închizi ochii! Cardinalii vor repeta peste tot că te ţin la Vatican dc milă, aşa cum ţii pe lângă casă câinele orb, căruia îi vei da într-o zi chifteluța eliberatoare. Lasă-i pe alţii să spună că ţi-e frică de La Vannozza şi de Cezar, că te temi să nu-ţi pună in mâncare otrava pe care tu i-ai învăţat s-o fabrice! Crezi oare că nimeni nu cunoaşte bârlogul de la Saint-Pierre es Liens? Deja te-ai ramolit? Am vizitat grota cu Gianinno. Am văzut tăvile „otrăvurile, copaia, praful şi săculeţele.

— Taci, nenorocito! o imploră Alexandru.

— Ştii cum i se spune mamei în întreaga Italie? popareasa!

— Pleacă! Pleacă! Alexandru ridică pumnul.

— Hai, loveşte!

Lucreţia îi întinse faţa frumoasă şi palidă, mândră şi radioasă de dispreţ, pe care pumnul bătrânului căzu ca o ghiulea; se clătină ca o beţivană iar, când îşi reveni din ameţeală, îl văzu în faţa ei pe acest bătrân bolnăvicios, asupra căruia sări ca o felină, furioasă, îl doborî şi, cu pumnii strânşi, îl lovi peste figură.

Dar imediat papa se ridică, o prinse de încheieturile mâinii şi, imobilizând-o, se aplecă peste ea. Nu se mai zbătea si acum, liniştind-o cu cuvinte calme şi grave, îi sărută ochii şi părul. O respira cum respiri parfumul puternic al unei flori. Apoi, învinsă, se lăsă pradă, când uşa camerei în care se aflau şi care dădea în grădina secretă se deschise, lăsând să treacă pe cineva foarte aferat, căruia nu mică îi fu mirarea când zări un cuplu zăcând pe jos şi în care recunoscu pe Alexandru al VI-lea şi pe fiica sa. Îşi scoase pălăria dar, deodată, dându-şi seama că ar fi pierdut dacă papa l-ar bănui că a văzut această scenă, se retrase brusc, trântind uşa în urma lui. Pe aleile grădinii un cardinal fugea uluit.

Nici Lucreţia, nici papa, ruşinaţi că s-au lăsat surprinşi în această situaţie echivocă, nu avuseseră prezenţa de spirit să se uite cine intra.

Când auziră uşa închizându-se, era prea târziu: vizitatorul dispăruse, ducând cu el acest secret.

Alexandru deja se sculase să vadă cine intrase, aşa, pe neprevăzute; coborî cele trei trepte de marmură şi cercetă colţurile şi ungherele din grădină, dar nu găsi pe nimeni. Când se înapoie, se ridicase şi Lucreţia.

Nu se mai putură privi în ochi. Lucreţia părea să spună că e în stare să facă orice pentru a fi iertată de această demenţă paricidă. Prin privirea-i şi zâmbetu-i trist, se vedea clar că Alexandru iertase totul, că uitase totul şi că îşi dădea osteneala să nu mai pară stingherit. Dar iată ce surveni: Lucreţia. Înţelese sfiala tatălui său; Alexandru înţelese acceptarea resemnată a Lucreţiei. O bucurie răutăcioasă îi cuprinse pe amândoi, văzând că această oră, ce le-ar fi putut fi fatală, se reducea,

în momentul de faţă, la un fel de târg tacit. Şi de a se fi temut atât li se păru foarte acceptabilă această soluţie.

Astfel concepută, complicitatea lor nu-i mai înfricoşa. Se bucurau amândoi că Cerul sau Infernul nu le impusese o pedeapsă mai aspră.

Lucreţia, redevenită stăpână pe sine, îşi aranja îmbrăcămintea. Era în acest spectacol ceva enervant, care îl făcu pe papă să se îndepărteze de fiica sa. Evocă alte scene cu curtezane.

Comparaţia se impunea: el nu o goni, dar se temu că Lucreţia o va ghici.

Sfiala lui Alexandru creştea. Voia să îmbrăţişeze pe micuţa şi scumpa Lucreţia, dar între această Lucreţie, pe care întotdeauna o iubise ca pe copilul lui şi aceea pe care o avea în faţă, o altă Lucreţie apăru, cu buze roşii ispititoare, cu dinţi strălucitori, cu ochi de catifea şi umbră, cu parfum seducător, perfidă, cu trup mlădios, al cărui nou farmec i-l cunoştea acum şi-i aţâţa poftele.

Liniştea căzută deodată între ei le înrăutăţea stinghereala. Lucreţia, puţin obişnuită să vadă în el un adevărat tată, nu se frământa în alt mod de această nouă complicitate. El nu se înspăimânta atât ca de un act blamabil, cât ca de o nelegiuire ce l-ar face să decadă în ochii copilei lui. Căci, cu orice preţ, ar fi sacrificat totul pentru Lucreţia, dragostea şi vicii, ambiţii şi mândrie.

Lucreţia nu povestise papei peripeţiile evadării lui Sforza, soţul său. Nu se lăudase că a îndurat violenţe incestuoase; se ferea de a evoca apariţia papei iritat, în mijlocul mulţimii, exasperate de bănuielile incestului, binecuvântând-o. Ea nu-i dezvăluise că această apariţie era opera unui valet credincios al lui Jean Sforza, îmbrăcat în veşminte ce induseseră în eroare norodul dezlănţuit.

De aceea se simţi fericită, cerând papei ceea ce niciodată nu ar fi îndrăznit să ceară în alte împrejurări.

Alexandru asculta pe Lucreţia consternat, resemnat.

Cerea cu voce blinda dar hotărâtă, cerea ca papa s-o lase să se întâlnească, neîntârziat, cu Jean Sforza, soţul ei. Apoi, cum papa se temea să nu-şi renege astfel politica din ajun, căci ar fi însemnat că revine la prietenii de atunci, ea îl preveni că asta nu era suficient. Il cunoştea pe Cezar, spunea ea, şi îl ştia în stare să-şi omoare sora cum îşi omorâse fratele: cerea deci, drept garanţie contra tentativelor lui Cezar, s-o lase să ia ca ostatic pe complicea lui Cezar, pe propria-i mamă, La Vannozza. În plus, pentru a o apăra mai bine de slăbiciunea papei, prizonier al lui Cezar, care îl domina şi îşi bătea joc de el după placul inimii, ea îi mai cerea ca Alexandru să-i dea voie să ia ea ostatic pe propria-i amantă, Julie Farnese, pe care ar face-o doamna ei de companie, până în ziua în care relaţiile cu Sforza ar fi restabilite şi securitatea asigurată.

Era de o mare îndrăzneală. Alexandru al VI-lea înţelesese perfect.

Simplitatea tragică a tot ceea ce se petrecea îl deruta, îl lipsea de gândire şi raţiune.

Ce să spună despre această familie, familia sa?… Fiica, apărându-se de eventuala crimă a tatălui său, cerând ca ostatic pe amanta acestuia. Sora, punându-se la adăpost de tentativele fratelui său, ducând ca ostatic pe mama şi a unuia şi a celuilalt, complice a acestuia din urmă, cu care ea s-ar îngriji să împartă hrana.

Alexandru nu împreună mâinile şi nici nu îngenunche, rugându-l pe Dumnezeu să ierte astfel de gânduri înspăimântătoare ca acelea care treceau prin mintea fiicei sale. Judecă lucid că fiica lui avea dreptate şi convins că în asta constau, poate, singura salvare contra vicleniilor lui Cezar şi singurul mijloc de a evita, în numele familiei Borgia, vreo urmare sângeroasă, el acceptă.

Emoţionată, recunoscătoare, voia să-l îmbrăţişeze. Aceste concesii pe care bătrânul i le făcea o înduioşau, considerându-l bun până la slăbiciune pentru ai săi ca şi pentru viciile sale, şi se duse să-i dea o sărutare de milă.

Prefăcându-se că nu vede gestul Lucreţiei, îi luă, simplu, mâinile, pe care i le duse tremurând la buzele fremătânde, şi le sărută drăgăstos, cu ochii închişi, în timp ce lacrimi calde, mântuitoare, se strecurau printre pleoape.

Ea dori să-l sărute, dar se abţinu: o vagă repulsie, îmbinată cu milă, o conducea către el. În sentimentul care o lega de acum înainte de el, Lucreţia îşi dădea seama că nu mai exista nimic filial, ci doar o milă tristă.

Ea recunoscu că dacă sărmanul om pe care îl avea acolo, în faţa ei, i-ar cere vreun sacrificiu, ar consimţi, gata la toate satisfacţiile omeneşti, sigură că bătrânul din Vatican nu mai putea de acum să aştepte altceva.

CAPITOLUL al VII-lea

Giacomo, pescarul de pe Tibru — închisoarea de la Torre di Nona — Temnicerul papei, soţul fostei sale amante — Otrava familiei Borgia, la cantarella, îşi face efectul abia după câteva zile — Prizonierul misterios — Încăierările — Papa şi pescarul — O sută de cadavre aruncate în Tibru doar într-o singură noapte — Cum a fost comis asasinatul ducelui de Gandia — Adormitul trezit — Fratricidul — Lupta ţintuită în masă — „Buggiale" — Cardinalii Ascanio Forza, Monreale şi Mechele — Papa se spovedeşte — Anafura din cutia de aur — Papa se reconciliază cu fiul său — Scrisoarea sultanului Baiazid către papă, cerându-i moartea sultanului Geme, fratele său — Distih satiric despre simonia papală.

Papa ordonă să fie căutat pescarul Giacomo în închisoarea de la Torre din Nona, accentuând ca luntraşul să fie sub pază sigură, însoţit chiar de Canale.

Canale, aşa cum ne amintim, nu era altul decât soţul donei Vannozza, avansat de Sfinţia sa la gradul de căpitan al închisorii de mai sus. Alexandru avea nevoie acolo de un om devotat şi istoria voia ca acest Canale să satisfacă dorinţele papei. Niciodată nu au murit atâţia deţinuţi în întunecoasele puşcării; nu mureau, de fapt, decât duşmanii papei, parcă ar fi intervenit Providenţa. Or, când Providenţa nu intervenea, legea pretindea ca soţul Vannozzei să-şi îndeplinească funcţiile interimare, spre vădita satisfacţie a papei, din moment ce acesta îl numea, cu un zâmbet de recunoştinţă, „Providenţa diavolului". Poporul, mai simplist, voia ca acest Canale să nu fie decât Providenţa familiei Borgia, iar cronicarii timpului recunoşteau, cu sinceritate, că şi unul şi celălalt, şi Alexandru şi poporul, aveau dreptate. Să ne plecăm şi să-i lăsăm lui Canale acest dublu prestigiu providenţial!

Poate s-a exagerat puţin că temnicerul căpitan ar fi participat la diversele crime borgieşti: se pare că Micheletto ar fi trebuit să facă faţă treburilor ce, cu generozitate, i le repartiza Cezar.

A fost totuşi chemat să ia parte la majoritatea nelegiuirilor ce pătară numele familiei Borgia. Fu implicat în asasinarea cardinalilor Orsini, de Modena, de Monreal, d'Aragon şi a atâtor altora.

De adeverirea acestei legende se temeau toţi ca şi de pedeapsa de a fi întemniţaţi la Torre di Nona. Se ştia că otrava familiei Borgia, la cantarella, nu-şi făcea efectul decât după câteva zile; or se întâmpla ca unele persoane, arestate doar pentru o zi sau două, la Torre di Nona, să moară la puţin timp după eliberare. Simplă coincidenţă, poate, dar o altă coincidenţă ciudată era faptul că fiecare din aceşti deţinuţi, puşi în libertate în aceste condiţii nefaste, să ocrotească, prin moarte, interesele familiei Borgia.

Deţinem, ca mărturie contra acestei legende, depoziţiile medicilor timpului... Dar ce încredere putem noi acorda acestor afirmaţii, dacă invocăm amintirea acestui doctor despre care ne vorbeşte un istoric autorizat că îşi aştepta clienţii bogaţi la colţul străzii să-i asasineze, cum ar fi făcut ultimul dintre ucigaşii plătiţi ai lui Cezar?

De astfel aceşti medici, ca şi aceşti prelaţi, ca şi aceşti căpitani, nu erau nici mai răi nici mai buni decât ceilalţi oameni ai timpului lor. Ei trăiau şi acţionau în armonie cu moravurile epocii.

Papa porunci deci ca temnicerul căpitan Canale să-i aducă neîntârziat, sub escorta stipulată în act, pe deţinutul de vază, ştiut de el.

Ordinul era misterios: cine merita această atenţie? Ce crimă se pregătea oare sau ce nelegiuire, care impunea aceste măsuri de precauţii, fusese săvârşită?

Când deţinutul sosi în lanţuri, mascat şi complet înfăşurat într-un veşmânt de călugăr pentru a nu fi recunoscut de cei ce-i alergau în întâmpinare, ataşându-se ciudatului cortegiu, se iscară fel de fel de presupuneri. Unii pretindeau că e Jean Sforza, alţii că e Francisc, duce de Gandia, iar alţii bănuiau că deţinutul mascat este amantul Juliei Farnese. Căci Roma tocmai aflase, cu stupefacţie, despre plecarea acesteia, trebuind s-o însoţească pe Lucreţia, la Pesaro. Toţi se încredeau în dizgraţia tinerelor femei, exilate de papa. Nu se vorbea decât despre acest exod al familiei Borgia, comentariile cele mai neverosimile pasionând întreaga Romă.

Curioşii se înghesuiau şi ei, printre ceilalţi, în acest cortegiu neobişnuit. În două rânduri Canale, în fruntea a zece oameni înarmaţi, sfătui mulţimea să-l împiedice de a mai înainta. Zadarnic, însă, căci cortegiul, deşi călcat în picioare, îşi croia totuşi drum, fiind un haos de nedescris, în mijlocul tropăiturilor de cai, înspăimântaţi de strigătele răniţilor şi urletele furioşilor.

Canale, preocupat îndeaproape cu paza deţinutului, lăsă urmăritorii să se adune nestingheriţi în drumul lui. Se mulţumi doar cu apărarea celor din spate ce constituiau oastea lui, împotriva unui eventual atac. Câteva busculade avură loc, pe drum. Se adresară injurii familiei Borgia, iar lui Canale, care sfida huiduielile şi îi ameninţa pe cei mai violenţi scandalagii, cineva îi strigă:

„Codoşule!”

Bărbatul se prăbuşi fără niciun ţipăt. Sabia lui Canale îi despicase partea dreaptă a feţei, înfigându-i-se în gât.

Canale îşi întărită calul, pe care femeile îl împiedicau să înainteze. Două dintre ele, izbite în piept de copita acestuia, se prăvăliră, dând sânge pe gură şi urechi.

" Mulţimea scotea pietre dintr-un zid vechi, ruinat, pe care le arunca asupra grupului de soldaţi. Caii, speriaţi, încercau să-şi azvârle

călăreţii.

Atunci Canale sări cu curaj din şa şi, ducându-se direct la omul mascat, cu o lovitură de sabie, îi taie degetele de la piciorul drept, pentru a-l împiedica să fugă, în cazul în care ar fi avut de gând. Simplă precauţie! _ Bărbatul se prăbuşi, răcnind de durere, contorsionat, şi agitându-şi frenetic piciorul rănit, ciot însângerat.

Ridicându-l cu braţele-i robuste, Canale îl sui pe cal, încalecă şi, cu picioarele fixate în scări, porni în galop.

Gloata se repezi după ei. Canale îşi susţinea prizonierul aruncat peste şa, cu mâinile ce i se bălăbăneau, leşinat, în timp ce din picior sângele i se scurgea, în picături mari.

Sosiră curând la Vatican. Prizonierul, înconjurat de zece oameni înarmaţi şi precedaţi de Canale, fu dus, în acest hal şi în mare grabă, la papă.

Canale dădu explicaţii în legătură cu urmărirea mulţimii şi îl asigură pe papă că a fost obligat să-l rănească, spre a-l împiedica să fugă, în cazul în care asediatorii ar fi ieşit învingători.

Rănitul fu întins pe lespede. Medicii chemaţi aplicară un unguent peste plagă, fixându-l cu pansamente.

Papa dădu câteva recomandări şi dispoziţii. Trebuia să rămână singur cu rănitul.

— De ce nu mi-ai spus tot adevărul? întrebă Alexandru.

— Să mă ierte Sfinţia sa: nu am spus tot adevărul, fireşte, dar tot ce am spus, cel puţin, nu a fost decât adevărul.

— Vorbeşte astăzi! A sunat ceasul pentru tine, crede-mă, să spui tot adevărul şi nu numai ce vrei tu să spui.

Luntraşul atunci mărturisi.

Noaptea se lăsa. Umbre hoinăreau de-a lungul fluviului. Obosit, el adormi imediat, lângă o tufă bogată, în care îşi făcuse culcuşul. Ca saltea, câteva foi de porumb; ca pernă, o bucată mare de pâine, ce trebuia să-i ajungă toată săptămâna. Dormea, când câţiva oameni se apropiară de el, atât de mult, încât călcară cu picioarele peste foile uscate de porumb.

Foşnetul îi surprinse pe vagabonzi care, privind atunci în jos, descoperiră trupul luntraşului adormit. Şi el îi văzuse dar, înspăimântat, se prefăcea că doarme, din prudenţă, gândind că, prezenţa lui stânjenindu-i, l-ar fi putut arunca în fluviu, cu o piatră de gât, aşa cum oameni de teapa lor o făceau atât de des.

— Cum o făceau atât de des, repetă visător Alexandru… eşti sigur?

— Ah! Sfântă Fecioară! Câte nopţi i-am văzut aplecaţi deasupra apei, pândind să nu mai vină la suprafaţă cel pe care tocmai îl aruncaseră! într-o noapte au aruncat în Tibru o sută de cadavre, numărate de mine, unul câte unul.

Şi îi explica papei cum înnodau într-o bucată de pânză o piatră

mare, pe care o fixau apoi de gâtul victimei, pentru a o menţine ia fundul apei.

Dar papa îl întrerupse mânios:

— Pe el, cum l-au omorât?

— Tuturor le era frică… Se temeau mai ales să nu fie recunoscuţi de el… Aceluia, căruia îi spuneau Micheletto, i se interzisese chiar să vorbească… Se pronunţaseră astfel înainte de a mă fi zărit şi deci nu aveau cum să se ferească de mine. Când unul dintre ei era să calce peste mine, era prea târziu pentru a mă mai feri. Eram mai mult mort decât viu dar vedeam bine că şi lor le era frică deoarece, când un călăreţ sosi în goana mare şi imediat descăleca, toţi se repeziră, unii la pământ, alţii prin mărăcini, iar unul dintre ei ce părea şeful şi pe care încă nu-l văzusem, le dădea ordine din vârful copacului în care se afla…

Apoi se făcu linişte, care dură aproape cinci minute. Un nou călăreţ sosi dar, probabil, calul lui presimţea pericolul, din moment ce stăpânul îl calma, vorbindu-i şi mângâindu-l pe grumaz; nici nu terminase însă de vorbit că auzii zgomotul unei prăbuşiri urmat de o înjurătură, apoi oameni alergau şi încrucişări de săbii.

Din vârful copacului vocea strigă:

— Într-adevăr a murit?… Micheletto, convinge-te!…

— Îi străpung încă o dată inima., pentru a cincisprezecea oară…

— Aşteptaţi!

Omul care se pitulase printre ramuri coborî, se amestecă imediat cu ei, dădu ordine. Soldaţii ridicară trupul ce le alunecă din mâini, într-atât era inundat de singe, şi îl duseră pe malul fluviului. Acolo îi legară piatra de gât şi-l azvârliră în apă, după ce îl balansară, pentru a-l putea arunca mai departe, şi plecară.

— Nu ai recunoscut vocea bărbatului din copac?

— Nu.

— Ascultă! Cardinalul o să vină, tu vei rămâne ascuns şi îmi vei spune dacă îi recunoşti vocea. Acum spune-mi, mai departe, tot ce ştii!

— Mă duceam la culcare, căci aceste spectacole se repetă adesea; dar rareori era atâta lume ca în seara aceea… nu e nicio noapte fără ceartă, fără bătaie sau cel puţin un om trântit la pământ…

„Mă duceam deci la culcare, liniştit şi cu inima împăcată, când îmi amintii că unul dintre soldaţi mă văzuse, că toţi ar fi fost în stare să-mi ofere aceeaşi soartă ca a victimei lor.

Îmi fu frică şi mă sculai. Mă îndepărtai de locşorul unde îmi făceam culcuşul în fiecare seară, când auzii un galop de cai. Urcai iute în copac, unde urcase şi bărbatul, cu puţin timp înainte.

„Caii se apropiau.

„Sosiră. Oamenii descălecară. Aveau armele în mână şi căutau. Înţelesei imediat că pe mine mă voiau.

„Tremuram atât de tare, încât tremura şi ramura de care mă sprijineam. Căutau neîncetat. Nu mă găsiră. Plecară ocărind. După ce se îndepărtară respirai şi eu, în sfârşit, dar nu mai vrusei să cobor din pom, de teamă să nu se înapoieze.

.. Dimineaţa încă nu venise, dar noaptea începuse să dispară, când, din nou, sosiră călăreţi. Erau doi de data aceasta. Unul dintre ei era Michelletto, celălalt era… Să mă ierte Sfinţia sa…

— Eşti sigur?…

— Îl întrebă pe Micheletto: „Eşti sigur că a murit, că nu se va mai înapoia?… Mă îndoiesc de tine după lovitura cu Sforza…”

Micheletto îi jură că toţi l-au văzut la lumina torţei, că toţi l-au recunoscut. Voia să se convingă de locul exact unde fusese aruncat. Statură un sfert de oră, apoi plecară.

„De atunci nu i-am mai văzut.

— De ce ai fugit după aceea? De ce nu te-au mai găsit dacă nu aveai nimic a-ţi reproşa?

— Mi-a fost teamă să nu revină soldaţii care mă văzuseră… Mi-a fost teamă să nu creadă că fusesem martor la această dramă, pentru că, atunci, m-ar fi omorât, desigur.

Dar papa nu mai asculta. Tresărise. Era atent la o voce care lua la rost, pe cineva, în grădină. Curând se auziră paşi pe scară.

Cu mâna stingă pe sabie, cu dreapta pe pumnal, papa şovăi, îi spuse luntraşului:

— Nu mişca, ţine-ţi răsuflarea: îţi rişti viaţa!…

Şi papa intră în încăperea alăturată, unde Cezar, venind din grădină, intră o dată cu el.

*

— Tot nicio noutate?

— Nu.

— Este de necrezut să fi îndrăznit cineva să atenteze la viaţa unui Borgia. Dacă ne-ar cădea vreodată în mână careva din ei…

— Ne va cădea poate într-o zi…

— Ce vrei să spui cu asta? De ce aceste ezitări, această rezervă misterioasă? Ai mai aflat ceva? Vorbeşte! Nu mă vezi în ce hal sunt?…

— Da, văd, Cezar, în ce hal te-am adus… De ce te clatini? Căci Dumnezeu îl apără pe Sfinţia sa! Te clatini… Ia loc, eşti palid!

— Oare ce-ai aflat?

— Cred că mâine asasinul ducelui de Gandia va fi arestat, ca şi complicii lui… Te-ar mira, Cezar?

— De ce să mă mire?

— Pentru că devii palid, în timp ce eu vorbesc.

— Mă torturezi ne dezvăluindu-mi numele acestor odioşi asasini…

— Cezar, ce-ai face tu asasinilor şi complicilor lor dacă i-ai avea în mână? Spune-mi-o, tare mă interesează!

— Nu ştiu, dar…

— Mi-am jurat să aplic celor vinovaţi supliciul dorit de tine. Sfătuieşte-mă, Cezar!

— Nu ştiu ce ai astă-seară, dar zâmbetul tău nu-mi place iar comportarea mă enervează. Vrei să vorbeşti sincer? Dacă nu, dă-mi voie să mă retrag căci clipele îmi sunt numărate. Şi nu-ţi înţeleg aluziile, nici acest surâs ce se vrea ironic.

— Aluzii? Te temi să nu fac aluzii la ceva care te-ar jigni? Dar cum se face că nu eşti la San Pietro ad Vincula, lângă mama ta?

— Aşa este şi era să plec, uitând scopul vizitei mele.

— Este adevărat că Lucreţia trebuie să-şi întâlnească soţul? E o născocire, nu-i aşa? Nu o să deveniţi, astfel, de râsul Romei şi al întregii Italii?

— Mă întrebi?… sau mă blamezi deja? La care să-ţi răspund?

— Cum! Gianino ştie şi toată Roma ştie că am vrut să-l omorâm şi că, dacă nu a murit, înseamnă că ne-a scăpat şi o să i-o trimitem pe Lucreţia!

— Lucreţia o să plece la Pesaro când o să vrea, escortată de soldaţi de încredere, trimişi de Gianino Sforza. Va lua cu ea o suită destul de numeroasă, iar oamenii mei îi vor alcătui cortegiul. În plus, cum el se poate teme de mine, îi încredinţez Lucreţiei, ca ostatic, pe Julie, da, pe Julie Farnese, prietena mea…

— Dar ce nebunie…

— Uitasem să-ţi spun ceva ce te interesează şi pe tine. Cum Gianinno se poate teme de tine, ca şi Lucreţia, încredinţez, spre îngrijire, amândurora, pe mama ta…

— Niciodată! Auzi!

— Jur pe sfântul Dumnezeu, pe acela care sună din trompetă pe castelul Saint-Ange, că va fi cum vreau eu sau vai de cel ce va sta în drumul papei!

Pontiful scoase din teacă pumnalul ce-l purta la brâu şi, nervos, îl înfipse în masă. Lama încă vibra.

Stupefiat, cu mâna la piept în semn de respect, Cezar se înclină. Regăsise, în faţa lui, nobila mândrie a familiei Borgia.

— Mâine, spuse papa, vei veni să-mi arăţi chiar tu locul unde a fost ascuns trupul lui Francisc. Se zvoneşte că noaptea asasinatului te-a găsit aplecat deasupra apei care abia înghiţise cadavrul lui Francisc. Îl vom scoate mâine şi vreau ca tu să-l recunoşti primul.

— Mă voi supune la tot ce-mi vei spune să fac.

— Şi îl vei săruta… Şi-i vei cere iertare în genunchi… Cezar se acoperi, dovedind papei că întrevederea luase sfârșit, şi completă această obrăznicie cu cuvintele:

— Cred că moartea lui Francisc ţi-a zdruncinat creierul în aşa hal, încât ar trebui să ţi-l îngrijeşti…

— Să înţelegi de ce te acuz, Cezar, spuse papa: te acuz de a-ţi fi asasinat fratele, duce de Gandia, cu ajutorul ucigaşului tău plătit Micheletto, chiar în seara petrecerii de la San Pietro ad Vincula, şi de a te fi dus noaptea, după această petrecere, împreună cu Micheletto, să te convingi că, într-adevăr, Francisc murise.

— Asta-i tot?

— Te temeai ca luntraşii să nu te fi văzut, căci i-ai fi asasinat şi pe ei. Unii au murit dintre cei caro te-au văzut, dar alţii trăiesc şi ar putea povesti această dramă sau denunţa pe asasini.

Papa strigă:

— Giacomo! Jură pe viaţa ta! Ce voce ai auzit o dată cu a mea?

— Pe cea a călăreţului care întreba pe căpitanul Micheletto dacă ducele de Gandia, într-adevăr, a murit. Jur pe mama mea şi pe vechimea fluviului, pe trupul meu şi cele ale papilor Lin şi Clin!

— Mai juri că Micheletto l-a asasinat pe ducele de Gandia?

— Jur pe cele şapte Fericiri, pe moartea lui Abel şi a lui Ştefan, primul mucenic.

— Auzi, Cain. Oh, fratricidule?

Şi papa, deschizând larg uşile şi ferestrele, strigă:

— Veniţi cu toţii să-l vedeţi pe cardinalul Cezar Borgia, asasinul fratelui său, pe care l-a aruncat în Tibru…

Se opri brusc, o mână strângându-i gâtul ca într-o menghine; papa leşină.

Fără să se mai intereseze de el, Cezar se repezi în încăperea de unde venise vocea, el găsi acolo pe pescar, plin de sânge.

— Lasă-mă să-ţi plătesc pentru treaba ta bună! Iată un ducat drept recompensă pentru noaptea trecută, când ne-ai spionat! Înghite-l de frică să nu-l pierzi… şi acum dă-mi limba; hai, repede, o cumpăr şi plătesc! Repede, îţi spun, cineva urcă scara, repede, canalie!…

Luntraşul tremura, scuturat de frică, ca un copac pe care îl loveşti cu o prăjină.

Cezar se apropiase de uşă, spionând zgomotele. Venea cineva.

Atunci se grăbi, luă pumnalul papei şi, repezindu-se asupra pescarului, îi smulse limba, pe care o ţintui în mijlocul mesei celei mari, chiar în locul în care papa înfipsese, mai adineaori, el însuşi, tăişul.

Luându-l, apoi, pe papă de mână, îl târî peste dalele a două încăperi spaţioase. Uneori corpul izbea, în trecere, vreo mobilă sau uşile. Ajunseră, astfel, în „bugiale”, camera unde se întruneau cardinalii pentru a se distra.

Acolo, cu piciorul, înghesui trupul lingă perete, puse două scaune să-l ascundă privirilor celor care treceau prin sală şi se linişti.

Când cardinalii şi slujitorii pătrunseră în această parte din apartamentele Vaticanului, zăriră, înfipt în masa cea mare, pumnalul

papei, ce străpunsese o limbă proaspăt tăiată.

Cardinalul Ascanio Sforza grăi simplu:

— Încă unul care nu a ştiut să tacă…

Cardinalul de Monreal, nepotul lui Alexandru al VI-lea, spuse:

— Avem un bucătar nou, pe Esope cocoşatul! Cardinalul Mechiel reflectă cu voce tare, gânditor:

— Să încercăm ca limba noastră să nu fie considerată într-o zi, tot atât de stânjenitoare, cum, probabil, a fost aceea!

Niciunul din cei trei nu se îndoia că va veni o clipă, când asasinarea lor ar fi privită cu aceeaşi detaşare, cu aceeaşi indiferenţă ca asasinarea aceluia a cărui limbă i-o vedeau înfiptă acolo…

Toţi trei pieriră de moarte violentă din partea familiei Borgia.

Dar zărind cadavrul luntraşului, nu-şi putură ascunde dezamăgirea. Gândeau cu toţii că cel asasinat trebuie să fie o victimă de vază şi se mirau că a fost nevoie de cadrul măreţ al Vaticanului pentru o treabă atât de neînsemnată.

Dar căpitanul gardian Canale tocmai se înapoia dintr-o misiune, ordonată de papă. Văzu limba ţintuită pe masă şi cadavrul pescarului, pe care Cezar îl terminase dintr-o lovitură de pumnal în inimă.

Cu toţii credeau că însuşi papa îl omorâse pe sărmanul luntraş. Dar Canale nici nu se gândea la asta. Se temea de altă crimă, mai înspăimântătoare.

Nu-şi putu stăpâni teama ce-l cuprinsese şi, în hohote de plâns, smulgându-şi părul, socotindu-se pierdut, jurându-şi moarte, încercă să explice cardinalilor stupefiaţi că nu putea fi Alexandru cel care l-a asasinat pe luntraş, ci careva care ar fi avut vreun interes s-o facă.

Cardinalii părură să înţeleagă. Îşi dădură seama atunci că bărbatul, cu atâta grijă mascat, nu era altul decât luntraşul, lucru confirmat de Canale, şi îi rugă să-l caute pe Sfinţia sa. Nu le ascundea teama sa ca papa să nu fi fost asasinat.

Drama se amplifica. Ei văzură, pe dale, nişte urme şi se convinseră că pe acolo fusese târât un cadavru.

îşi imaginară tulburarea Romei la aflarea tristei noutăţi. Această moarte avea să zdruncine destinul întregii Italii.

Urmăriră dârele, foarte impresionaţi la acest gând.

Ajunseră astfel în bugiale. Acolo pierdură urmele lăsate de trup. Dar, în timp ce discutau cu Canale, un horcăit ajunse până la ei…

Un alt horcăit, apoi altele şi altele se auziră… Descoperiră atunci, în spatele scaunelor, corpul întins al lui Alexandru, care începuse să-şi revină.

Canale se aruncă pe jos. Desfăcu hainele papei şi îi ridică mâinile, fricţionându-i-le, pentru a-i restabili circulaţia sângelui.

Papa îl recunoscu şi ceru să rămână singur cu Canale. Cardinalii plecară. Dar imediat papa îi chemă înapoi. Palid, cadaveric, cu

pleoapele umflate, înecate în cearcăne mari verzui, printre lacrimi şi suspine, le dezvălui crima lui Cezar.

Povesti cum luntraşul văzuse pe asasini, şi Cezar şi Micheletto; îi rugă să-l ajute să regăsească leşul fiului cel mare, scumpul său Francisc. Le jură că în seara aceea Cezar va fi arestat şi că, dacă ar afla că, într-adevăr, din ordinul lui Cezar fusese asasinat ducele de Gandia, îl va condamna pe Cezar să piară de aceeaşi moarte.

Cardinalii tăceau, buimăciţi. Alexandru îi implora. Cerea de la ei mângâiere, cuvinte afectuoase, vorbe dulci, dar ei tăceau.

Atunci socoti că nu aveau încredere în el. Pentru a le dovedi mai bine cât de sincer era, se destăinui în faţa lor, îşi mărturisi crimele, le dezvălui dedesubturile nelegiuirilor de care ei se temuseră. Le arătă un custode din aur care nu-l părăsea niciodată, nici chiar în timpul orgiilor sau dezmăţurilor cu Julie Farnese, mai recente, sau cu La Vannozza, mai îndepărtate. Această cutie de aur conţinea o ostie sfinţită care, spunea el, îl ferea de rău, chiar de răzbunarea lui Dumnezeu. El le mai mărturisi că, dacă vreodată s-ar lipsi de această ostie, indiferent sub ce pretext, era sigur că imediat ar muri de o moarte violentă.

Le spunea că se lasă în voia lor, cu plăcere, că li se încredinţează lor care, de acum, vor forma o familie pe care nu o mai avea, renegându-l pe Cezar pentru totdeauna iar, pe Lucreţia, pierzând-o pe veci. Le jura prietenie sinceră şi devotată, îi ruga să aibă grijă de el şi să-i dăruiască mângâierile de care avea atâta nevoie şi fără de care ar putea muri; plângea, suspina şi cădea în genunchi, cerându-le iertare şi uitarea jignirilor aduse de el, promiţându-le că se va corecta. Cu capul între mâini, Alexandru plângea. Când se ridică, se uită în jur. Niciun cardinal nu mai era acolo. Oare visase? Nu fuseseră oare cardinalul de Monreal, cardinalul Mechiel? Doar Canale, soţul donei Vannozza, fidelul său păzitor, mai stătea în preajma lui.

Află atunci, de la el, că a plâns mult, a vorbit mult, că şi alţi cardinali veniseră dar toţi plecaseră, nevoind să-i audă spovedania, şi discutând între ei că mâine Alexandru îşi va regreta sinceritatea şi se va gândi la un singur lucru: acela de a face să dispară pe cei care îl ascultaseră.

Alexandru se simţi bine singur, fireşte. Trebui să se convingă că nu putea cădea la o înţelegere decât cu ai lui, că toţi ceilalţi nu vedeau în el decât un duşman şi că la primul său eşec l-ar zdrobi. Fu aşadar obligat să rămână credincios familiei lui, convins că, de acum înainte, numai în mijlocul ei îşi va găsi salvarea.

După câteva momente, Canale ieşea cu ordinul de a i-l aduce pe Cezar.

Când acesta reveni, din prima privire şi din primele cuvinte ale papei îşi dădu seama ce situaţie precisă îi crease. Deduse că, această

umilinţă a papei faţă de el, după cele întâmplate, îi dădea să înţeleagă că nu putea renunţa la el şi că-l recunoştea stăpânul lui. Şi Cezar vorbi în calitate de stăpân.

Alexandru îl imploră să spună adevărul, asigurându-l că-l va ierta şi va înăbuşi scandalul, pentru a evita stigmatizarea familiei Borgia, în pofida iubirii sale pentru Francisc care, acum, poate se afla în ceruri. Îşi dădu seama că nu mai folosea la nimic să se mai gândească la ducele de Gandia, ci doar să se roage pentru sufletul lui şi să încerce să reunească în jurul lui, cât mai strâns posibil, pe cei ce-i mai rămăseseră: Lucreţia, Cezar, Vannozza şi Julie.

Cezar răspunse că, dacă Alexandru ar fi vorbit în felul acesta de la început, nimic nu s-ar fi întâmplat.

El mărturisi, cu o mare simplitate şi multă naturaleţe, că el l-a omorât pe Francisc şi l-a aruncat în Tibru, dar nu din gelozie cum se crezuse, ci din devotament, din dragoste pentru ai săi, de care Francisc se îndepărta din ce în ce. Nu Francisc făgăduise, în mod public, otrăvirea lui Geme, sultanul, ca care era prieten, şi pe care visa să-l pună într-o zi pe tron, în locul lui Baiazid, fără ştirea lui Alexandru? Nu el furase, de comun acord cu Lucreţia, scrisoarea prin care Baiazid cerea papei să fie omorât fratele său Geme?

Papa rămase mirat. Nu ştia nimic despre această scrisoare pe care Cezar i-o înmână, sustrăgând-o de la Francisc. Citi, fără a mai fi surprins, această misivă, redactată în limba latină, şi iată ce spunea:

„— Sultanul Baiazid. Cham, fiul lui… etc. Către excelentul preot şi senior al tuturor creştinilor, papa Alexandru al VI-lea, prin graţia lui Dumnezeu, foarte demn Suveran Pontif. După ce am prezentat Măriei voastre salutările pe care le merită şi care îi sunt datorate, îi declarăm cu smerenie şi sinceritate cum şi în ce fel am aflat de la George Buzard, slujitor şi nunţiu al înălţimii voastre, despre convalescenţa dumneavoastră, ca şi totul din partea Măriei voastre, ceea ce ne-a bucurat mult şi ne-a adus o mare mângâiere. Ne-a mai spus, printre altele, că regele Franţei a hotărât să-l ridice pe Geme, fratele nostru, din mâinile înălţimii voastre, ceea ar fi contra voinţei noastre şi foarte dăunător Măriei voastre, ca şi tuturor creştinilor dumneavoastră. Am început deja, împreună cu George Buzard, nunţiul dumneavoastră, să oficiem slujba întru mersul de bine în viaţă şi cinstirea înălţimii voastre; ar fi şi mai bine, spre satisfacţia mea, să-i faceţi de petrecanie lui Geme, fratele meu, supus morţii şi reţinut în mâinile Măriei voastre (oferindu-i astfel o viaţă mai bună iar înălţimii voastre folos şi odihnă) ceea ce, pentru mine, ar fi un lucru plăcut; dacă Măria voastră binevoieşte să fie de acord cu noi, aşa cum nădăjduim, trebuie, pentru cel mai mare bine al său şi cea mai mare satisfacţie a noastră, să-i facă de petrecanie iui Geme, să-l scape de mizeria lumii acesteia şi să-i ofere altă viaţă, mai fericită, sufletului său, cum va dori înălţimea

voastră; după care, dacă ne trimite trupul său într-un anume loc dincolo de marea noastră, noi, sus-numitul sultan Baiazid, promitem să expediem acolo, unde Măria voastră va voi, trei sute de mii de ducaţi, cu care va putea cumpăra câteva domenii copiilor săi, şi pe care îi vom consemna în mâinile celui ordonat de înălţimea voastră, înainte ca amintitul trup să ne fie predat. Mai promit Măriei voastre că, pe toată durata vieţii mele, va exista o mare şi adevărată prietenie între noi şi înălţimea voastră, fără pic de prefăcătorie, şi, în plus, vom face tot posibilul pentru a vă îndatora şi a vă fi pe plac. De asemenea jurăm Puterniciei voastre, spre cea mai mare satisfacţie a sa, că niciun creştin, indiferent de rang sau stare socială, fie pe pământ sau pe mare, exceptând faptul că ne-ar pricinui ceva neajunsuri nouă sau supuşilor noştri, nu va avea nicio piedică sau daună din partea mea, a slujitorilor sau supuşilor mei şi, pentru o şi mai mare bucurie Măriei voastre, am jurat, în scopul determinării dumneavoastră de a crede fără nicio teamă, tot ceva ce v-am spus până acum şi am promis, în prezenţa lui George, nunţiul dumneavoastră, pe adevăratul Dumnezeu pe care îl adorăm, şi chiar pe Sfânta Evangheliei să urmărim, pas cu pas, tot ce ţine de Puternicia voastră, fără a neglija nici cel mai mic lucru sau a mă sustrage de la ceva; dar, pentru a asigura mai mult pe Măria voastră şi a-i îndepărta orice suspiciune în privinţa oricărui scrupul, eu, sus-zisul sultan Baiazid Cham, jur pe adevăratul Dumnezeu, care a creat cerul şi pământul şi tot ce conţin ele, în care credem şi pe care îl adorăm, că ţinându-mi cuvântul dat, mă angajez, pe jurământul făcut, să respect totul, fără a omite nimic, nici să contravin cu ceva faţă de Măria voastră. Dată la Constantinopol, în curtea Autorităţii noastre sultanice, la 18 septembrie, anul naşterii lui Iisus Profetul, 1494."

În timp ce Alexandru medita asupra acestei scrisori, Cezar continua:

— Francisc era cel mai bun prieten al lui Geme. Ai uitat cavalcadele făcute împreună şi dezmăţurile lor de prin bordeluri? Era deci firesc să ne sacrifice prietenilor săi. Uiţi prietenia lui faţă de Gianinno Sforza? Nu ştii că, datorită lui Francisc, Lucreţia şi Sforza au fost avertizaţi de planurile noastre? Nu ştii că, datorită celui mai bun cal al lui Francisc, trăieşte astăzi Sforza? Îi otrăvisem toate animalele, pentru ca, în eventualitatea în care atentatul nu ar fi reuşit, să nu se poată cumva îndepărta sau fugi. Şi când l-am urmărit, Micheletto şi cu mine, caii noştri căzuseră frânţi de oboseală mai repede ca ai lui. Or, la Roma, doar caii de luptă ai lui Sforza şi cei ai lui Francisc îi puteau bate pe ai mei. Din moment însă ce i-am omorât pe cei ai lui Sforza, au rămas cei ai lui Francisc.

Papa nu îndrăznea să creadă…

— Sărmanul meu Francisc iubit!

Alexandru deplângea moartea fiului său preferat…

— Crezi oare, adăugă Cezar cu glasul cel mai blând, că nu am suferit, văzând că cel mai puţin devotat familiei sale era preferatul tău, în pofida viciilor, frivolităţii, trândăviei lui? Da, pentru că era frumos, pentru că-ţi semăna leit, numai el exista. Eu nu aveam de la tine decât menajamentele din mila ta, cerute de mama. Şi, în plus, această milă nu era lipsită de prudenţă, căci te temeai neîncetat de revolta mea. A te teme de ea nu însemna oare că o intuiai? Ai intuit-o! De ce mă accepţi din moment ce am executat un proiect pe care tu însuţi l-ai conceput? Ora a sosit! Nu te-a surprins decât pentru faptul că a sosit puţin mai devreme decât gândeai. Regret, sincer, jur pe viaţa mea, că l-am omorât pe Francisc. Şi, totuşi, îmi dau seama că, la prima revoltă la care m-ai fi împins, într-o zi sau alta, la fel aş fi acţionat. Nu mă acuza deci numai pe mine! Şi, din moment ce există mai mulţi vinovaţi, asigură-ţi şi partea ta de responsabilitate! Am vorbit destul. Vrei să facem pace? Mai plânge-l încă vreo câteva zile, după care vei înţelege că nu mă mai ai decât pe mine pe lume, iar eu numai pe tine! Spune-ţi că dacă mori tu, toţi se vor năpusti asupra mea precum câinii asupra măruntaielor şi mă vor sfâşia, pur şi simplu; dar dacă mor eu, tu îţi pierzi mâna dreaptă… Jur pe sufletul meu şi pe coarnele Diavolului: Diavolul eşti tu; Taurul sunt eu. Pune la îndoială faptul că, într-o zi, cineva nu ar vrea să taie coarnele taurului! Fără apărare, l-ai ruga pe Dumnezeu să mă învie… dar ar fi cam târziu… Lasă pe Lucreţia să plece, pe Julie şi pe mama, din moment ce ai promis. Dar nu te mai gândi la femei pe timpul absenţei lor! Nu crezi că sunt prea săraci cardinalii care ţi-au ascultat spovedania?… Ce spui despre acest distih pe care îl declamă peste tot cardinalul Asciano:

„Vendit Alexander claves, altaria, Christum:
Vendere jure potest, emera iile prius?"

Nu vei spulbera niciodată impresia pe care romanii o au despre tine. Ei vor ca tu să fi vândut cheile, altarele şi pe Hristos şi s-o fi făcut îndreptăţit, din moment ce tu, mai întâi, le-ai cumpărat. Profită de asta! Nu-i decepţiona! Vom vorbi apoi despre Geme, despre locul unde îi este mormântul; îl vom dezgropa şi, bine îmbălsămat, presărat cu arsenic, îi vom trimite lui Baiazid un cadavru de trei sute de mii de ducaţi. Mă tem ca pe cardinalii Ascanio, Monreal şi Mechiel să nu-i mănânce limba; de mult ne gândeam să-i vindecăm. Plec şi o să ţi-o trimit pe Julie să te distrezi.

Copii, părinţi se îngrijeau de nevoile lor sexuale, străduindu-se chiar să le prevadă.

De-abia plecase Cezar că papa trimise după Canale, pe care îl îndemnă să plece la Torre din Nona, dar fără să vorbească nimănui despre ceea ce se petrecuse.

Canale căzu în genunchi, plângând de bucurie şi recunoştinţă. Cum papa nu înţelegea această explozie de bucurie, Canale îşi exprimă

spaima de a se afla în posesia, fără să fi vrut, a acestui îngrozitor secret. Din moment ce papa îi cerea discreţie, înseamnă că încă avea încredere în el şi că, deci, că încă nu era condamnat să bea otravă.

Alexandru îl ridică zâmbindu-i părinteşte şi binecuvântându-l.

Canale plecă; papa socoti că acesta era de două ori mai periculos ca oricare imbecil. Soarta lui Canale fu astfel hotărâtă şi, curând, muri otrăvit.

CAPITOLUL al IX-lea

Familia, în Italia, la sfârşitul secolului al XV-lea — Soţia căpitanului Morino Pisani — Dispreţul curtezanelor faţă de amanţi — Şireteniile bărbaţilor — Cezar Borgia se răzbună pe amanta cardinalului Ascanio — Fecundarea artificială — Rugul călugărilor şi groapa cu şerpi — Dulapul cu şobolani unde sunt închişi doi amanţi.

Îi fu greu lui Alexandru să determine pe familia Farnese să înţeleagă motivul exilării amantei sale Julie, dar recurse la atâta diplomaţie, îi copleşi cu atâtea favoruri, încât aceştia terminară prin a accepta, bucuroşi, exodul Lucreţiei şi al suitei sale.

Cum circula zvonul că Julie Farnese fusese sedusă de un amant şi că papa îi surprinse într-o situaţie delicată, familia Farnese se duse să-i ceară confirmarea acestui zvon Sfântului Părinte, promiţându-i că dacă era adevărat, ştiau ei ce le rămânea de făcut.

Dacă ţinem cont de exemplele lăsate de Istorie, înţelegem cât de serioase erau ameninţările familiei Farnese. În societatea italiană a Renaşterii şi a evului mediu, familia este totul: gospodăria, mai nimic. Fraţilor sau părinţilor soţiei le revine sarcina, încredinţată de soţ, de a o pedepsi pentru jignirea adusă de ea. Într-o zi, un căpitan, Marino Pisani, invită pe părinţii soţiei sale la masă. El îi îngrijea de mult cu multă dragoste. Sculându-se de la masă şi vrând să iasă în oraş pentru câteva ore cum obişnuia în fiecare seară, deschise capacul unui cufăr şi le arătă pe amantul ce aştepta acolo, seară de seară, plecarea lui, pentru a se întâlni cu femeia adulteră. El spuse simplu familiei soţiei sale:

„Cunoaşteţi vina şi veţi înţelege că nu voi mai putea ţine în locuinţa mea pe femeia care m-a trădat, aşa că luaţi-o şi faceţi ce vreţi cu ea! Nu voi vărsa nicio lacrimă pentru ea.”

Părinţii tinerei o luară şi, fiară multă vorbă, o omorâră. Toţi spuseră: „Aşa era echitabil!”

Nu trebuie, deci, să ne mirăm prea mult când vedem familiile amestecându-se în intimitatea cardinalilor şi amantelor lor.

De altfel, femeile sunt la totala discreţie a bărbaţilor, un fel de sclave. La fel în pat, ca şi în apartamentele lor, ca şi pe stradă. Soţii le dispreţuiesc şi nu au consideraţie decât pentru curtezane, care, după o expresie vulgară, „le fac să aştepte mult”.

Bărbaţii sunt, aşadar, în general, urâţi de soţiile lor, pe care ei le dispreţuiesc şi le detestă, şi de amante care îi dispreţuiesc şi îi exploatează.

Dacă suntem de acord cu satiricii epocii, iată cum le folosesc bărbaţii pe curtezane:

„Aceşti bărbaţi, spune unul dintre ei, care fac minuni datorită

talentelor lor şi, din nişte mici personaje cum s-au născut, devin nişte iluştri şi ilustrisimi, cucernici şi preacucernici, sunt atât de ticăloşi că nu se ruşinează când fură de la curtezane, din camerele lor, cărţi, oglinzi, piepteni, prosoape, săpunuri, panglici.”

Mai departe, el compară curtezana cu o broască ţestoasă, care duce în spate tot ce posedă. Ea se plânge că bărbaţii, după ce le distrug „scara şi ghizdul fântânii şi cisternei”, le împodobesc cu câte un diamant fals şi câte un lănţişor din alamă.

El repetă cuvintele pe care bărbaţii le spun după ce au făcut dragoste cu ele; se dovedesc, desigur, destul de josnici:

„Acum două zile am avut de a face cu una din ele. Oh! ce ticăloasă ce mârşavă dezgustătoare! Avea crupa mai aspră decât o gâscă, răsuflarea împuţită ca un cadavru, picioarele duhnind a sudoare, o valiză în loc de corp, un smârc pe dinainte şi o bulboană pe dinapoi!” Sau: „Ce mârţoagă! Ce vacă, Ce scroafă râioasă!...”

*

Femeile detestă bărbaţii dar aceştia, adesea, le-o plătesc. Cezar Borgia, având a se răzbuna pe cardinalul Ascanio, îi luă amanta şi o duse la San-Pietro ad Vincula. Acolo, o întinse pe nişte scânduri acoperite cu cuie, şi dispuse de ea după bunul lui plac. Se lăudă, mai târziu, că niciodată nu a simţit o voluptate mai puternică. Nenorocita, străpunsă prin toată carnea de cuie, a leşinat. Cezar chemă atunci toţi bărbaţii din casa lui, îndemnându-i să-l imite.

Rând pe rând şi, după cele mai nebuneşti gusturi, o violentară. Apoi chemară câinii iar servitorii, satisfăcuţi peste măsură, se străduiră să le potolească şi animalelor poftele.

Amanta cardinalului Ascanio afirmase despre Lucreţia că nu este altceva decât o căţea. Cezar vru să dovedească despre ea acelaşi lucru. Ea muri, ca urmare a rănilor despre care cardinalul Ascanio nu ştiu nimic, aflând mult timp după aceea de la un servitor beat de la San-Pietro ad Vincula, tras în ţeapă ca recompensă a acestei destăinuiri.

*

Cezar era numit „Justiţiarul”, acest titlu justificându-şi-l de nenumărate ori. Se îndrăgosti odată de o tânără de la Ponte-Sisto, care debuta în profesia din care avea să trăiască. O iubea fără a o putea fecunda. Află că primea vizitele unui tânăr amant. Aşteptă mult până să se răzbune. Într-o dimineaţă îi propuse o plimbare la San-Pietro ad Vincula si o luă cu el.

Pe de altă parte, îi propuse tânărului o sumă de bani destul de mare, pentru a fi amantul de o noapte al unei tinere, căsătorite cu un baron bătrân, care dorea un copil.

Tânărul crezu această născocire şi acceptă. Îi puse pe faţă o mască oarbă, pentru că nu trebuia să vadă figura doamnei respective. Şi el sosi, astfel, în acelaşi timp, cu amanta lui, la San-Pietro ad Vincula.

La rândul său, Cezar îi spusese acesteia că vrea să ştie dacă sterilitatea nu provenea cumva din violenţa actului lor sexual şi îi ceru să consimtă, în faţa lui, la un joc galant, cu un tânăr ales de el. Ea trebuia să poarte o mască oarbă în timpul încercării de fecundaţie. Era necesar, pentru ca reuşita să fie sigură, să participe un medic.

Venind momentul cei doi amanţi, parfumaţi din abundenţă, se regăsiră unul în braţele celuilalt.

După câteva preludii, medicul-regizor împereche cuplul, aşa cum o face boarul cu taurul şi vaca. Cezar ţinea în propria-i mână un creuzot plin cu plumb topit. Doctorul le aşeză trupurile în aşa fel încât Cezar să poată acţiona, la rândul lui, cum îi venea mai bine. Amanţii se încrezură în practicile şarlatanului şi consimţiră cu o amabilitate naivă. Deodată o pârâitură de carne arsă, două răcnete înfiorătoare…

Prăbuşiţi unul peste celălalt, prostituata şi amantul se uniseră pe veci.

Au fast chemaţi servitorii, ţăranii, muncitorii în timp, ce Cezar îi zâmbea fericit nenorocitei ce horcăia, doctorul le explica scena, o comenta, completa aprecierile plebei cu explicaţii ştiinţifice pe cât de savuroase, pe atât de neaşteptate.

Întreaga Romă află trista poveste. Cezar ordonă ca acești doi amanţi să fie înmormântaţi cu mare pompa.

Dar ajuns la cimitir, cortegiul fetelor şi al plebei care însoţea cosciugul văzu cu spaimă cum trupul amanţilor era tras afară cu o furcă de gunoi, pentru a fi aruncat într-o groapă plină cu îngrăşământ lichid, măruntaie şi tot felul de gunoaie pisici în descompunere, peşti putrezi, cărnuri invadate de viermi. Duhoarea, spectacolul făcură ca multe femei să leşine Unele din ele rămaseră bolnave pe toată viaţa.

O altă amantă a lui Cezar care, probabil. Îl trădase sau nu vrusese să se supună capriciilor lui, fugi din Roma. Cezar o urmări cu nu mic grup de soldaţi. Ea voia să ajungă la Neapole, unde se credea, împreună cu suita sa, maj în siguranță, decât la Roma; pe drum, însă, slujitorii o preveniră că sunt urmăriţi. Atunci ea se refugie cu ai sai în prima mănăstire pe care o întâlniră, ferindu-se de a dezvălui calitatea si numele urmăritorului. Spuse stareţului ca bandiţii de drumul mare voiau să-i jefuiască. Astfel călugării închiseră porţile si se baricadară.

Dar Cezar luă cu asalt mănăstirea, hotărând pedepsirea exemplară a neruşinaţilor ce îndrăzniseră să-i reziste Când aceştia aflară cine este urmăritorul îi cuprinse groaza si se văzură pierduţi, renunţând aşadar să se mai opună. Știau că moartea era preferabilă pedepsei pe care Cezar Borgia ar inventa-o.

Construiră un rug imens din cărţile lor, din sCaune din strane presărară din belşug ulei şi smoală şi, cocoţaţi pe acest morman căruia îi dădură foc, se sărutară toţi într-o SUpremă îmbrăţişare. Din focul ce izbucnise se înălţau flăcări. Cezar și oamenii lui apărură exact în

momentul in care rUgul începuse să ardă din toate părţile. Câţiva călugări pieriSeră deja asfixiaţi sau carbonizaţi; el puse stăpânire pe cei ce incă moartea nu-i răpise dar căpătaseră arsuri înfiorătoare.

Păru să creadă, văzându-i cum se sărută, că se lasă pradă unor îmbrăţişări necurate.

Ordonă să se pregătească nişte pari ascuţiţi la un capăt. Apoi, în timp ce soldaţii cântau şi râdeau, îi trăgeau în ţeapă călugării ce horcăiau, pe jumătate morţi.

Cit despre cea care îl minţise, fu aruncată într-o groapă mare în care fură aruncaţi şi o sută de şerpi de toate dimensiunile, dar a căror muşcătură nu era mortală. Peste aceşti şerpi şuierători, care se târau, se ridicau, se încurcau între ei slăninoși, câte o torţă cădea din când în când, provocând dezordine şi furie printre aceste animale exasperate, care alergau iritate şi întâlneau trupul curtezanei, pe care îl înlănţuiau ţi muşcau.

După îndelungate ore de spaimă îngrozitoare muri printre năpârcile reci şi lipicioase. Cezar urmărea, pe figura acestei nenorocite, cu bucurie şi delectare, toate fazele unei agonii îngrozitoare.

*

De ce să nu amintim şi răzbunarea faţă de Alessandra Paroli? O închise împreună cu amantul ei într-un dulap de rufărie, împărţit în două printr-o despărţitură din lemn, în zăbrele. Într-unui din compartimente se afla amantul, căruia i s-au dat ca tovarăşi de captivitate patru şobolani graşi.

Aceste animale nu puteau ajunge la ea înainte de a fi ros gratiile ce le putea permite trecerea.

Amândoi, şi el şi ea, aveau încheieturile mâinilor legate cu cătuşe de fier. Ea asistă la următoarea luptă: amantul, cu mâinile legate, apărându-se de muşcăturile şobolanilor înfometaţi cei rodeau pântecele. El se rostogoli, apucat de gât şl de burtă de rozătoare, pe care foamea le năpustea asupra lui ca asupra unei prăzi.

Alessandra îl văzu apoi, pe bărbat, prăbuşindu-se, cu burta deschisă, străpuns în toate direcţiile, pe unde sângele se scurgea în şiroaie. Animalele i se urcară atunci pe faţă, îi sfâşiară buzele, pătrunzându-i în gură; dinţii lor avizi, întâlnind această barieră alcătuită tot din nişte dinţi, încercară să pătrundă prin obrajii desfăcuţi. Dar alţi şobolani soseau şi mai lacomi şi chiar în cuşca Alessandrei pătrunse, fără să se ştie de undo, un şobolan…

După ce-și văzu amantul murind, muri şi ea.

Se vede clar că Cezar nu-i lăsa nimănui grija de a-l răzbuna.

CAPITOLUL al X-lea

Drojdia Romei — Familia Borgia — Piazza Ritonda — Campo di Fiore — Cartierul evreiesc — Taverna „La Scroafa” — La Vespa — Povestea lui la Vespa — Prostituata moralizatoare — Teama de răul francez — Fecioara sub trăsăturile Juliei Farnese — Sfaturile curtezanei La Vespa către fiica sa, viitoare curtezană — Clientela căpitanului Torre Savella — Seratele desfrânatelor de la Ponte-Sisto — „Stregas” sau vrăjitoarele — Chiromanția — Mina chiromantei — Prevestirea — Virginităţile nepieritoare.

Lui Cezar îi plăcea să dea târcoale, seara, prin taverne, unde întâlnea târfe gâlcevitoare şi guralive.

În pofida vestei din brocart, a mantiei brodate cu aur masiv şi a pantalonilor din ţesătură de argint, el nu atrăgea atenţia mai mult decât negustorii cei bogaţi levantini sau genovezi, veniţi acolo să se distreze cu fetele.

Încă din Piazza Ritonda ele îl chemau cu pst! pst! Fie traversând strada în fugă, fie pândind pe la ferestre: acestea erau târfele geloase şi târfele „d’empanada”. Târfele „d’empanada” erau acelea care îşi protejau ferestrele cu paravane din stofă.

Adesea el mergea fără să răspundă: nu se sinchisea de ele mai mult decât de templul din Pantheon, de cutia din piatră care conţine cenuşa lui Romulus şi Remus, de coloana sculptată către care îl conduceau paşii. Ajungea astfel, uneori, până la piaţa Navone, unde miercurea se ţinea târgul.

Era o distracţie pentru el să vină adesea, la acest Campo di Fiore, centrul oraşului, unde ţăranii sau novicii (nou-veniţi) vin să se lase furaţi, cu îndemânare, de şarlatani, neruşinaţi, vânzători de leacuri sau medicamente garantate contra răului francez.

Sosea astfel în cartierul evreiesc. Acolo se aflau sinagoga catalanilor, mai jos cea a femeilor, mai departe sinagoga nemţilor şi, în sfârşit, cea a francezilor. Era şi sinagoga romanilor şi italienilor, însă aceştia aveau reputaţia, şi nu numai printre evrei, de cei mai proşti din lume.

Cezar nu prea iubea evreii dar nici ei nu-l iubeau mai mult şi îl recunoşteau repede deşi era mascat. El nu risca, aşadar, decât rareori, cu toată plăcerea ce o avea de a-i face pe aceşti evrei, zgârciţi şi foarte bogaţi, să flecărească; din fundul dughenelor, îndesaţi pe picioarele lor curbate, ca un păianjen din fundul ascunzătorii, ei pândeau trecătorii.

În seara aceea Cezar vru să intre în taverna „La Scroafa”, unde venea aproape zilnic La Vespa. La Vespa era o curtezană din Ponte-Sisto care, odinioară, se bucurase de o oarecare reputaţie. Fusese una dintre cele mai frumoase curtezane, dar şi una dintre cele mai periculoase. Întotdeauna simţise contra bărbaţilor cel mai puternic

dispreţ şi se lăuda că nu a existat vreodată vreunul care s-o fi iubit şi să nu se fi bucurat de mângâierile ei. „Profesionista cea mai expertă”! se spunea despre ea. Pariurile ei fuseseră celebre. Pariase într-o zi că va omorî, în acelaşi an, prin epuizare, trei din prietenii săi, ceea ce s-a şi întâmplat. Unul era un evreu spaniol, rău ca un demon, celălalt un canonic, majordom al lui Cezar, iar al treilea, un ofiţer secret din garda papei. Toți trei au fost înmormântaţi în acelaşi an. Numai ofiţerul rezistase mai mult, murind în nişte chinuri îngrozitoare, după o agonie prelungită.

La Vespa îl văzuse pe ofiţer dând ortul popii. Ea nu avusese nevoie să i se facă reproşuri şi nici serenade prin bătăi de cratiţe aşa cum i se făcuseră pe sub ferestre pentru ca să-şi regrete faptele. Trebui să părăsească imobilul în care desfrânatele şi târfele aruncau cu pepeni putrezi şi bostani umpluţi cu materii fecale.

Ea avusese remuşcări, când, într-o seară, făcuse un fel de confesiune publică, declarând, faţă de toate târfele, desfrânatele şi codoaşele, că este gata să-şi sacrifice viaţa, în semn de ispăşire, şi că donase de curând, în prezenţa portăreilor şi juriştilor, întreaga sa avere târfelor nenorocite, invalide sau atinse de răul francez.

Aşa cum îşi dăduse averea era gata să-şi dea şi viaţa. Nu ţinea mai mult la una decât la cealaltă.

Totuşi, dacă era nevoie ca fetiţa ei să aibă mamă, îşi lua angajamentul să se mulţumească, de acum înainte, cu locuinţa obişnuită a tinerelor târfe, în semn de umilinţă. Această locuinţă avea, în general, o sală şi o cameră. Chiria era de zece ducaţi de carlini pe an, valorând şapte ducaţi şi jumătate de aur: plătită din trei în trei luni, ca de obicei, însemna douăzeci şi trei de carlini la trei luni.

Dar şi asta o cerea tot în interesul fiicei sale, la care ţinea ca la viaţa şi averea ei. Bărbaţii îi făcuseră prea mult rău, suferise prea mult din cauza lor, nu voia să le fie cu nimic obligată şi dacă se spovedea în seara aceea, nu o făcea decât să le ceară iertare ea, târfă de renume, surioarelor ei, tinerele târfe.

Dibace, într-un fel vorbea cu târfele florentine cu mersul graţios, într-altfel cu târfele boloneze cu trăsăturile fine şi vocea melodioasă şi cu totul altfel cu târfele sieneze cu talia zveltă sau cu surorile ei, târfele romane, de o rară frumuseţe.

Cu toţii o iertară. Cu toţii consimţiră ca ea să-şi păstreze averea, dar ea refuză, coborând în rândul micuţelor prostituate, care o venerau ca pe o sfântă, cu toate nelegiuirile şi ura ei de nestins faţă de oameni, faţă de bărbaţi.

Cezar o iubea şi zadarnic încercase să afle de ce ajunsese să-şi urască din toată inima contemporanii.

Cezar o iubea pe La Vespa şi La Vespa îl iubea pe Cezar, pentru că îl considera criminal şi depravat, nu atât din înclinaţie, cât din dezgust

faţă de toţi şi de toate. Dacă La Vespa se înşela, nu se înşela în totalitate, adevăratul caracter al lui Cezar fiind dispreţul nepotolit faţă de „Dumnezeu, familie şi toate fiinţele omeneşti.” Iubea câinii mai mult decât oamenii, spunea el, şi îi prefera arţăgoşi, ameninţători. Prieteni nu mai avea de pe timpul când studia la Pisa, unde şi-a pierdut primul şi ultimul prieten. Acolo l-a surprins vestea schimbării funcţiei cardinalului Rodrigue Borgia, tatăl său, în papa Alexandru al VI-lea. Atunci, din ordinul lui Alexandru, îşi întrerupsese studiile şi-şi părăsise prietenul, pe care nu l-a mai revăzut niciodată.

De atunci nu a întâlnit, prin lume, decât curtezani şi, printre ai lui, decât desfrânați sau imbecili.

În taverna în care intră Cezar, La Vespa stătea cu coatele pe masă; în faţa ei, un urcior din cositor şi două pahare din argint, unul pentru ea şi unul pentru fiica sa, aşezată alături, pe aceeaşi bancă, din lemn sculptat.

Ca mulţi oameni din această epocă, purta mereu cu ea cele două pahare din care trebuia să bea. Căci, spunea ea, se temea ca de o nenorocire de răul francez.

De când renunţase la frivolităţile din lumea ei, se retrăsese în viaţa mediocră, din repulsie faţă; de bărbaţi. La Vespa pretindea că preferă mediocritatea pe care o alesese anume luxului de odinioară. Trăia printre cei umili, ajutându-i, iubindu-i pe cei revoltaţi după chipul şi asemănarea sa, pe cei descurajaţi, bărbaţi şi femei. De aceea îl iubea pe Cezar.

Se spunea despre ea, fără ironie, că este o târfă sfântă.

Toţi banii pe care îi câştiga din prostituţie îi destina operelor de binefacere sau chiar operelor cucernice. Un anume altar al Fecioarei era acoperit cu o ţesătură din mătase şi brodat în dantele, plătită cu câteva nopţi de dragoste. Pentru anume dezmierdări cerute de prietenii ei de aventură. La Vespa pretindea cutare vas sau cutare candelă din argint pentru cutare sau cutare biserică.

Făcea totul cu o inconştienţă liniştită şi o lipsă de pudoare moralizatoare. Cezar încercase s-o sfătuiască să cumpere toate dantelele, toate candelele, toate vazele cu flori cu care să împodobească altarul capelei din Saint-Ange unde avea să se pună portretul unei Fecioare, printre un zbor de îngeri înaripaţi, portret care nu era altul decât acela al Juliei Farnese, metresa oficială a papei Alexandru al VI-lea. Mai-marii epocii semnalau prezenţa Juliei Farnese la nunta Lucreţiei, prin această menţiune discretă, alături de enumerarea invitaţilor: „Frumoasa Julie Farnese, concubina papei.”

Cezar zâmbea la această evocare: în capela înălţată de o curtezană în cinstea Fecioarei, aceasta era reprezentată sub trăsăturile unei alte curtezane, iar altarul împodobit cu obiecte oferite de o a treia curtezană. Ce capelă ar fi plăcut mai mult curtezanelor romane, decât

această capelă consacrată de ele?

*

— Pe viaţa mea! Bea două degete din vinul ăsta de Grenache, fetiţo! O să-ţi deschidă ochii mari! spuse La Vespa fiicei sale.

— Jur, spuse ea lui Cezar, că dacă nu aş avea-o pe fata asta, cred că aş termina imediat cu porcăria asta de viaţă.

Dar La Vespa se întrerupse. În timp ce fiica ei se juca, distrată, cu lanţul cel gros din aur de la gâtul lui Cezar, un căpitan îi făcea, semne de zor copilei, care se făcea că nu înţelege. La Vespa prinse de veste şi sări ca arsă:

— Şef de zbiri stropitori, du-te şi codoşeşte în altă parte! Desfrânatule! Clei de târfe!

Bărbatul protestă. Unele femei începuseră să ţipe, apărând-o pe La Vespa. El o prinsese pe La Vespa de colier şi o trase cu atâta violenţă către el, încât i se rupse lanţul.

Cezar se ridică ameninţător.

— Taci, dovleac plin cu apă, sau te crap! îi spuse căpitanului care fu, curând, la pământ. Dispreţuitor, Cezar îi înfipse pumnalul în piept.

— Aruncă asta la hârdăul cu maţe! glăsui La Vespa, palidă, cu gâtul zgâriat.

— Adu-ne de mâncare, reverendissime, zise ironic Cezar hotelierului. Nu e cine ştie ce care să-ţi deschidă apetitul. Ia loc lângă mama ta, copilă graţioasă!

In timp ce un valet căra cadavrul, cineva scoase pumnalul, pe a cărui plăsea recunoscu monograma familiei Borgia. Pumnalul circulă pe la toate mesele: nimeni nu gândea că bărbatul mascat, care cina cu La Vespa, putea fi Cezar Borgia în persoană.

Hotelierul înşira lista de bucate: cârnăciori de porc asezonaţi cu coriandru, ciulama, costiţă de porc, pătlăgele vinete, pere.

— Te pricepi mai bine să primeşti bani decât să serveşti mâncăruri gustoase; ascultă-mă, voi face eu meniul! Păstrează pentru porcii tăi cârnaţii, chifteluţele din carne şi vinetele cu piper! Dă-ne pepene galben cu vin grecesc dulce de Candia, păstrăv cu capere de Egipt! Ai nişte potârnichi bune, nu prea proaspete sau fazan? Prepară-ni-i cu sos de nuci pisate! Şi un pui tot atât de fraged ca această copilă, bine condimentat cu coriandru şi piper! Şi adu-ne cele mai bune vinuri! Nu uita, o dată cu puiul, adu-ne şi nişte măduvă de vită, dar fără creier, dacă ţii la viaţa ta!

Hotelierul plecă, mândru că serveşte o astfel de masă.

Taverna era plină de fete. Toate târfele din Belvedere, toate clientele căpitanului Torre Savella, căruia fetele trebuiau să-i plătească un tribut mare pentru a-şi putea exercita, fără pericol, profesia, veniseră acolo, în seara aceea de sărbătoare, bogat împodobite cu rochii, bonete, cordoane, papuci şi coliere de zile mari. Printre ele, se

vedeau altele care impresionau, apărând îmbrăcate simplu, ascunzându-şi astfel bunăstarea, pentru a nu avea de a face cu cuţitul vreunui desfrânat: purtau în picioare papuci de mătase sau catifea uzată, ca şi cum s-ar fi dus la vreo vecină, chiar dacă ar fi fost duse până la Plazza Ritonda, de unde se întorceau apoi pe jos.

Unele dădeau impresia că sunt sărace pentru a nu stârni pofte pătimaşe, altele simulau un anume lux pentru a nu inspira milă. Acestea, care îşi etalau toate bijuteriile, îşi hrăneau cameristele cu smochine uscate, nuci roase de viermi, o farfurie de terci sau o strachină de năut.

După cină, cum se înnoptase, femeile cereau bărbaţilor să tragă un picior în fundul hotelierului, pentru a rămâne să flecărească între ei, în intimitate, ca într-o casă prietenoasă.

Nu venise încă miezul nopţii, când soseau vrăjitoarele. Toţi beau vin de Grenache sau vin grecesc dulce de Candia şi mâncau curmale, dulceţuri, migdale dulci, straiuri şi prăjituri.

In seara aceea, La Vespa vorbea mult. Ofensa suferită îi provoca verva. Blestema bărbaţii şi voia ca şi fiica ei să-i împărtăşească această ură. Susţinea că doar o târfă nu putu, într-adevăr, îndrăgi bărbaţii. Îşi învăţa fiica să-i judece, să-i dispreţuiască, să-i urască. Dădea sfaturi ingenioase şi surprinzătoare acestei copile, pe care o iniţia în meseria de curtezană.

Cezar o asculta, amuzându-se. Ştia că ea nu-l iubeşte decât ca pe un fiu ce şi l-ar fi dorit şi de care ar fi fost tare mândră.

La Vespa visa să-şi facă fiica demnă de Cezar, după cum şi Cezar visa s-o facă pe Lucreţia demnă de el. Ea nu-şi cruţa fiica de sfaturi, de dojeni afectuoase când vorbea despre târfe, se exemplifica uneori, când ca model de urmat, când ca model de evitat, mustrările reliefându-i-se astfel mai mult.

Când îşi dojenea fiica, nu se sfia deloc de Cezar, care intervenea din când în când cu unele completări.

In seara aceea vorbea copilei, dar se adresa tuturor: „Astăzi, numărul târfelor este atât de mare, încât cea care nu face minuni în arta de a şti să se comporte, nu poate reuşi. Nu e suficient să fii o bucăţică bună, să ai ochi frumoşi, cosiţe blonde: doar priceperea sau norocul te scoate din încurcătură. Dacă îmi dai ascultare, jur pe rugăciunile ce le mormăi toată ziua, jur că în curând îţi voi da cep! Sunt sigură că te voi vedea urcând mai sus decât oricare altă favorită a papei.

„Ascultă-mă aşa cum ţâncul îşi ascultă învăţătorul sau credincioşii predica. Spune-ţi mai întâi următoarele şi meditează la ele: Dacă târfele ar avea atâtea calităţi pe câte vicii, bărbaţii, cărora atâtea trădări de o parte şi de alta le-au deschis ochii mari, după ce le-au suportat şase-şapte ani, le-ar trimite la spânzurătoare şi ar simţi mai

multă plăcere să le vadă scoţând limba decât să se vadă jecmăniţi de ele.

„Dacă atâtea mor de foame şi de lepră şi de şancru, fără să mai vorbim de răul francez, înseamnă şi că niciodată nu s-au îngrijit de problemele lor.

— Să înţelegi bine şi să-ţi intre bine în cap aceste epistole şi aceste evanghelii! Meseria de târfă nu este o meserie pentru proaste iar mama ta, care o cunoaşte bine, nu se grăbeşte în ceea ce te priveşte si ştie bine de ce.

— Da, desigur, afirmă mama, jur, altceva trebuie să ştii decât numai să-ţi ridici fusta şi să spui: „Hai, am reuşit!” afară numai de faptul dacă nu vrei să dai faliment chiar în ziua în care îţi deschizi prăvălia. Pentru a reveni la oile noastre, mulţi vor voi să fie serviţi primii, din momentul în care te vor şti începută. Eu voi fi aidoma unui duhovnic care împacă mulţimea, atât îmi vor suna în urechi chemările „pst!” „pst” făcute de codoşi. Vei fi întotdeauna reţinută dinainte de o duzină de bărbaţi, astfel încât ar trebui ca fiecare săptămână să fie cit o lună de lungă, dacă am dărui câte o zi fiecărui client care se prezintă. Mă vezi gata să răspund valetului ce vine să te cheme pentru stăpânul său?

„L-aş insulta, l-aş socoti mârşav, carne de aruncat la câini, voi spune că nu ai acceptat încă decât o singură dată şi atunci când ai fost luată cu forţa; voi comunica valetului că babalâcul de stăpânu-său degeaba are bani, că tot nu are destul cit să plătească nişte flori aşa de frumoase ca tine. În acest moment, tu vei străbate, alergând, casa, cu părul în valuri, pentru ca valetul să rămână uluit.

— Da, spuse Cezar, valeţii sunt pentru stăpânii lor ceea ce codoaşa este pentru târfă, toţi având simţul afacerilor mai dezvoltat ca al altora.

— Da, desigur, nici nu-ţi poţi da seama câţi prostuţi se înflăcărează numai când aud cameristele lăudându-şi stăpânele sau valeţii pe frumoasele fete.

„Când, pentru prima oară, vei întâlni pe cel căruia îi eşti hărăzită, străduieşte-te să roşeşti indiferent cum! La Perugina, care nu mai ştia să roşească, deşi ştia cât valorează acest lucru, se silea să urineze sau să facă altceva şi cum nu reuşea, se îmbujora. Roşeaţa pe care pudoarea o aşază pe obrajii femeilor este mai tentantă pentru patimă decât orice fard.

Cel care te doreşte va începe prin a-ţi spune: „întotdeauna am visat să întâlnesc într-o zi o femeie ca tine” sau: „Parcă de cunosc de ani de zile, atât de mult te iubesc” sau: „Are dreptate mama ta că te adoră; unele fac fete, ea, îngeri” Să răspunzi suspinând, să-ţi dai aere ce par că spun: „Ce bine vorbeşte!” sau: „Ce mult mă iubeşte!” şi în timpul acesta să te gândeşti la ce trebuie să-ţi cumpere!

Începând din acest moment, prefă-te că-l priveşti pe furiş, ca şi cum nici măcar nu ai îndrăzni să-l admiri, atât de mult îl iubeşti! Astfel va începe să creadă că eşti îndrăgostită lulea de el şi o va crede cu atât mai mult cu cât privirea ta, chinuindu-l, îl va urmări. Te va duce atunci în vreun colţişor unde, pe lângă unele drăgălăşenii, te va antrena şi la câteva nebunii, la care să te pretezi, fără însă a da impresie prea mult de bordel. Dacă-ţi place să râzi, să nu râzi ca o prostituată, să râzi în aşa fel încât să nu te urâţească nicio trăsătură a feţei! Să nu juri nici pe zei nici pe sfinţi şi mai degrabă să laşi să ţi se smulgă un dinte decât să-ţi scape vreun cuvânt indecent! Orice fată care în fiecare zi îşi celebrează câte o căsătorie, trebuie mai ales să se îmbrace cu cuvinte frumoase decât cu catifele.

— Cu atât mai mult, întrerupse Cezar glumind, cu cât de obicei nu cu îmbrăcămintea te vei împodobi în pat.

Râseră cu toţii.

— La masă să stai frumos! Trebuie să ştii să stai frumos la masă ca şi în pat. Să nu-ţi umpli niciodată paharul până sus, ci abia să depăşeşti de jumătate, şi să nu bei niciodată tot! Să nu mesteci rumegând, plictisitor şi fără delicateţe, să te fereşti de a-ţi atrage renumele de lacomă şi beţivană!

„Dacă eşti invitată la masă, acceptă cu o reverenţă, aruncând o privire amantului tău cu un gest din care să reiasă că-ţi ceri permisiunea, fără însă a i-o cere!

— Sfătuieşte-o mai bine pentru noaptea, asta interesează mai mult bărbaţii! spuse Cezar.

— Da, zise La Vespa, evită să ajungi în cameră în graba mare, chiar dacă simţi neapărat nevoia de a urina, şi, atunci când vei urina, să nu te vadă sau să te audă cineva! Urina să nu cadă cu zgomotul pe care îl face laptele când se mulge vaca!

La Vespa continua tot în felul acesta, spre marea bucurie a prietenelor sale care o ascultau, fără să ştie prea bine dacă era sinceră sau glumea.

Unele se aplecau peste câte o tablă de şah, altele peste câte o tablă de dame. Purtau rochii acoperite cu broderii sau Împodobite cu pasmanterii, ce scoteau în relief catifelele şi mătăsurile. Mai erau altele care râdeau, vorbeau de cursele de tauri, de jocurile ţintaşilor, de luptele cu lancea ale călăreţilor. Lombarde grase, cu obrajii tencuiţi cu farduri, râdeau gălăgios, dând cu zarurile. Şi încă altele aruncau cărţile, furioase. In sfârşit, celelalte, mai serioase, îşi făceau vânt, ascultând-o pe La Vespa, sau încercau să aibă încredere în viitor: ea tocmai cita exemplul unei curtezane, fată din popor, astăzi doamnă din înalta societate romană.

La Vespa, cu coatele colţuroase şi goale, sprijinite pe o pernă din catifea cafeniu-închis, festonată cu aur, pe care hotelierul i-aducea de

obicei, spuse fiicei sale:

— Bună afacere! Toate crapă de invidie când văd că o târfă se îmbogăţeşte, dar nu ţin seama de ceea ce a trebuit să îndure înainte de a reuşi. Numai pentru a-şi plăti chiria, impozitul către căpitanul Torre Savella, numai pentru a lăsa să li se vadă frumoasele urme de supt făcute de soţ sau de cameristă spre a le stimula pe celelalte, ele socotesc că au săvârşit adevărate minuni şi că i-au uluit pe toţi.

Priveşte-le înşirate de-a lungul meselor, cu urme de supt, cu buzele roşii, cu dinţii de culoarea argintului sau fildeşului, cum joacă liniştit şi nu se sinchisesc deloc de soarta lor! Au faţa vopsită ca o mască de Modena, crezând că în felul acesta toţi bărbaţii se vor îndrăgosti de ele şi le vor da întâietate. Cocoloaşe de aruncat la păsări! Ah, în sfârşit! Iată vrăjitoarele!

Tocmai intrau. Ele trăiau din credulitatea prostituatelor. La Vespa spunea că proxenetele le-au născocit împărţind câştigul cu ele.

De cum apărură vrăjitoarele, nu se mai vorbea decât despre vârcolaci, fantome, demoni, spirite, scorpii, zgripţuroaice, blestemăţii. Treceau pe lângă mese, cu buruieni, cu prafuri din oase, ochi de cucuvea, dinţi de mort, buricuri de copii, piei de şerpi şi „cruste de rău francez".

Printre toate aceste resturi, se plimbau degetele răsucite ale vrăjitoarelor, iar femeile aşteptau îngrijorate pronunţarea frazelor ambigue.

Târfele întâmpinau prezicerile lor cu râsete sau izbucniri de mânie. Câteva prostituate arătau cu evantaiul o vrăjitoare care vindea numai afrodiziace pe bază de coriandru verde și prafuri de unghii.

Un valet, cu costumul din satin strâns pe corp şi pantofii mărginiţi cu arămiu, servea drept intermediar şi supraveghea îndeaproape răzvrătirea acestor viclene bătrâne. De nenumărate ori izbucneau certuri, încăierări, pentru că aceste vrăjitoare încercau să fure vreo clientă.

Cezar opri pe cea mai pricepută vrăjitoare şi îi întinse mâna. Bătrâna îi privi cu atenţie liniile şi, înainte de a fi apucat să spună ceva, se retrase uluită, încercând să fugă, chiar Cezar o reţinu de braţ:

— Ia loc dacă nu vrei să-ţi spăl faţa cu maţele tale, codoaşă bătrâna!

Ea se supuse tremurând. Dându-şi seama de rangul interlocutorului său, ii prezise că peste puţin timp va pleca in Franţa, de unde se va înapoia cu regele francezilor; îl asigură de o soartă strălucită, dar nu mai îndrăzni să continue, atât o înspăimânta ceea ce citea in liniile de pe palmă. Cezar îi porunci să vorbească. Ea refuză şi vru să fugă. Cezar, furios, o prinse şi o târî la masa lui. Imediat ce se aşeză, abia privi mâna lui Cezar, că încercă din nou să fugă; el o apucă atunci de eşarfa jegoasă cu care îşi acoperea capul şi, cum ea se zbătea, cu mâna sprijinită de masă, Cezar i-o fixă mânios, cu o lovitură de pumnal. Ea

scoase un urlet, mai mult de spaimă decât de durere, nemaiîndrăznind să-şi mişte această mână ţintuită, de la care nu-şi putea lua ochii.

— Ai zece ducaţi de aur dacă vorbeşti, sorbitoare de şancru. Dacă nu vorbeşti, îţi înţepenesc pe masă nu mâna, ci gâtul.

Acestea fiind zise, s-a prefăcut că pune mâna pe ea şi că se ţine de cuvânt.

Atunci bătrâna vorbi.

Urma să fie otrăvit dar, datorită unor bune îngrijiri, va scăpa. Va fi deci evitată această moarte, dar va muri totuşi mai târziu de o împunsătură de suliţă.

— Asta e tot? replică simplu Cezar. Numai pentru atâta lucru te speriai? Ia cei zece ducaţi de aur promişi şi încă zece să-ţi cumperi leacuri şi mănuşi pentru rană!

Toate vrăjitoarele, majoritatea evreice maure, ţigănci şi grecoaice, o luaseră la fugă. Flautiştii tăcuseră.

Câteva femei, care nu văzuseră şi nu se îngrijoraseră de strigătul vrăjitoarei, îşi continuau conversaţia cu. Voce tare.

Una spunea:

— … Parcă aş fi sfânta Nafissa, care permitea tuturor să fie încălecată din bunătate…

Alta:

— Mi-am înlocuit dinţii din argint cu dinţi din os de cerb. Ii pot păstra când mănânc.

Şi alta:

— Cu piatră acră şi gogoaşă de ristic mi-a făcut-o ca o pungă strânsă cu şnur.

— Ce? întrebă cineva. Şi încă una spunea:

— Eu ştiu o carte de reţete pentru toaletă, în care scrie că depilatoarele se fac cu terebentină, smoală de Grecia, var şi ceară curată.

— Scrie şi când trebuie luat decoctul din lemn? întrebă o voce. Decoctul din lemn din Indiile Orientale sau din lemn de gaiac era considerat bun pentru vindecarea răului francez. Târfele râdeau.

Alta întreba cine ştie să prepare băşici cu sânge de porumbel sau de iepure pentru a păcăli pe cei bogaţi, amatori de virginitate. O tânără lombardă, fragedă şi trandafirie, care mânca scoruşe, se fălea că ea şi-a pierdut-o de 233 de ori. „într-o singură zi, spunea ea, a trebuit să servesc două virginităţi.” Doi negustori bogaţi genovezi o văzuseră si îi ceruseră proxenetei sale să le pregătească, separat, câte o întâlnire cu ea. Când, după ce se înnopta, ei se reîntâlniră, amândoi povestiră prietenilor această aventură de care se făcu mare haz.

Drept urmare, din cauza acestei netrebnicii, ea a stat două luni la pat nu pentru că s-ar fi distrat prea mult, ci pentru că unul din genovezi, cu care s-a întâlnit în colţ, la biserica San Salvador, îi înfipse

pumnalul în burtă.

CAPITOLUL a XI-lea

Madonna Adriana Orsini, codoaşa Vaticanului — Scrisoarea lui Boccacio, episcop de Modena, către ducele Hercule de Ferrare — Desfrânarea moravurilor mănăstireşti — Întâlnirea îndrăgostiţilor în biserici — Ţârcovnicul, mesager al dragostei — Petrecerea de la castelul din Ostie — Cortegiul Lucreţiei Borgia — Jocul lumînărilor — Colierul Juliei Farnese — Prinţesele papale.

Lucreţia se pregătea să părăsească Roma. Lua cu ea, afară de Julie Farnese şi mama Vannozza, pe guvernanta ei, Adriana, care trăise în strânsă legătură cu Alexandru al VI-lea, de pe timpul când era cardinalul Rodriguez. Fusese pentru el nu numai o rudă, ci şi o confidentă a slăbiciunilor lui; îi susţinea intrigile şi îi aproba toate planurile. Era numită, la Roma, codoaşa Vaticanului, cu alte cuvinte, proxenetă.

Madonna Adriana Ursina o crescuse pe Lucreţia în palatul Orsini, situat pe Monte Giodarno. A fost contestat, dar o scrisoare pe care ambasadorul de Ferrare de pe lingă curtea din Roma, Boccacio, episcop de Modena, o scrise ducelui Hercule, stă mărturie în acest sens.

I s-a reproşat lui Alexandru că nu a vrut să-şi încredinţeze fiica mănăstirilor de maici, dar nimeni nu-l poate dezaproba, dacă ştie lipsa de respect ce domnea acolo. Însoţitorii papei şi unii cardinali deţineau, în aceste mănăstiri, câteva încăperi, mai mari sau mai mici, unde, în văzul lumii, orgiile se desfăşurau cu acelaşi fast ca acelea ale celor mai notorii curtezane.

Această desfrânare a moravurilor mănăstireşti era atât de cunoscută, încât se menţionau doar mănăstirile care puteau proteja copilăria tinerelor fete romane. Călugăriţele treceau, într-adevăr, drept iniţiatoare stranii iar unele copile mureau la ele, nu studiile le epuizau şi nici fervoarea religioasă, ci doar intimităţile redutabile.

Trei mănăstiri se bucurau de o reputaţie serioasă: cea de la San Silvestro in Capite, unde familia Colonna îşi crescu mai multe dintre fiicele sale, sau Santa Măria Nuove şi San Sito, unde fu instruită Lucreţia şi unde, mai târziu, avea să-şi găsească un refugiu, după tentativa de asasinare a lui Jean Sforza, soţul ei. De altfel, să nu exagerăm importanţa pe care religia o avea în această epocă! Bărbaţi şi femei intrau la mănăstire pentru că acolo găseau un mediu prielnic, unde puteau trăi în comun. De atunci, slăbiciunile omeneşti nu puteau fi excluse din aceste mănăstiri. Religia nu era decât o formă a educaţiei şi nu avea nicio valoare morală.

Bisericile Santo-Agostino, la Pace, San-Salvatori erau în general un loc de întâlnire pentru îndrăgostiţii care îşi căutau, prin bănci sau pe

sub vazele de flori din altare, corespondența.

Paracliserul le înlesnea întâlnirile, sta la pândă şi considera aceste sume de bani pe care le încasa, în schimb, ca profitul cel mai important, dintre toate onorariile ce i se cuveneau.

Cu ocazia plecării sale, Lucreţia. Trimise flori tuturor bisericilor de la Roma. Canonicii arseră luminări, chemând binecuvântarea Cerului asupra călătorilor. La Vatican, Alexandru al Vl-lea hotărî să dea o mare petrecere; mai întâi, gândi ca aceasta să aibă loc la Vannozza. Alexandru al Vl-lea voia, mai ales, ca, prin această demonstraţie, să facă publică armonia ce domnea în sânul familiei Borgia.

Castelul din Ostia fu ales pentru această sărbătorire.

Cezar îi impuse donei Vannozza să părăsească doliul după Francisc. În forfota plecării şi printre preocupările evenimentelor ce se precipitaseră, cu toţii uitaseră de cadavrul buhăit de apă, cu ochii mâncaţi, cu carnea crestată, sângerândă şi verzuie, care fusese scos din Tibru, acela al ducelui le Gandia. Fu înmormântat în secret, cum s-ar fi procedat cu un ciumat sau excomunicat.

Plecară aşadar, la Ostia, cu mare pompă. Mulţimea alergase să asiste la defilarea cortegiului. În frunte veneau trei sute de călăreţi, după care urmau litierele cu perdelele lăsate. Se aflau, apoi, două sute de călăreţi.

După ei erau catârce încărcate cu îmbrăcăminte, provizii, vinuri rare, veselă scumpă şi numeroase căruţe. Cinci sute de infanterişti închideau marşul.

în litierele închise luaseră loc prietenii intimi ai familiei Borgia, câţiva cardinali, prieteni şi devotaţi, ca Giorgente şi Peruggia, favoriţi ai lui Alexandru al VI-lea. Li se asociaseră câţiva curteni, spectatori obişnuiţi ai acestor petreceri şi dezmăţuri papale. Printre femei se remarcau Lucreţia, Vannozza, Julie Farnese și câteva nobile doamne romane foarte frumoase şi foarte renumite curtezane.

A doua zi de la sosirea lor avu loc un banchet. Masa fu aranjată în sala cea mare a castelului din Ostia, împodobită toată cu tapiserii de Arras. Pe pereţi erau agăţate tablourile indecente ale lui Pinturkhio care, de altfel, îi însoţise la Ostia.

Pe sub ferestre, cântăreţi din flaut, lăută, harfă, vioară sau violă se făcură auziţi pe tot timpul mesei.

Când cina luă sfârşit, invitaţii, excitaţi de mâncărurile picante, condimentate cu coriandru, de vinurile de Capri (bătrânul Faler, Lacrima-Christi, Moscatello d’Asti). Se lăsau pradă cuvintelor deocheate. Ochii le străluceau.

Vinurile din Sicilia şi Grecia, vinurile limpezi din Franţa amplificară beţia invitaţilor. Clipa era voluptuoasă. Pe sub mese, picioarele pajilor, ale cardinalilor, ale femeilor se înlănţuiau între ele.

Cezar regizor ordinar, la un gest al lui Alexandru, stinse luminile.

Avea să aibă loc „jocul luminărilor”.

în timp ce se stingeau luminile, musafirii se înlănţuiau nestingheriți, se sărutau cu gura plină. Bărbaţii beau din gura femeilor, cupă oferită cu vinuri scumpe. Mâinile calmau carnea cu mătăsurile sau catifelele care le împodobeau. Degetele febrile despleteau părul pe care apoi îl revărsau peste umerii şi sânii goi. Trucurile alunecau pe covoare, se înlănţuiau, când jocul începu.

Nu era voie să se vorbească.

Treaba era, să se ţină în gură o lumânare aprinsă şi să se menţină tot aprinsă, cu toate eforturile făcute de a le stinge. Şi urma ca toţi să meargă „în patru labe”. Corpurile suple ale femeilor se mlădiau sub costumele din satin şi catifea. Luminile scoteau în relief, prin sclipiri, albeaţa cărnii. Apoi câteva curtezane înlocuiră luminările din gura cu dulciuri, pe care bărbaţii încercau să le ia chiar din gură. Curând, toate luminile fiind stinse, jocul continuă în obscuritate: îmbrăţişările se înnodau în noaptea complice.

Cezar printre trupurile încâlcite, îi scosese Juliei Farnese colierul, singurul semn după care o putea recunoaşte, fără însă a abandona corpul Lucreţiei, pe care i-l strângea cu putere. Puse colierul la gâtul Lucreţiei dar, producându-se o învălmăşeală printre trupurile înlănţuite, cuprinse corpul voluptuos al Juliei pe care Alexandru i-l îmbrăţişa.

După o surprindere trecătoare, Alexandru o regăsi pe Julia Farnese, recunoscând-o după colier.

Multe cupluri se potoliseră. Alexandru, el însuşi obosit, tocmai se abandona, când o lumină se agita lângă el, lăsând să se vadă papa, curtezanele şi tinerii paji zăcând satisfăcuţi şi pe jumătate goi, printre mătăsuri şi catifele, păr despletit şi sâni, pe care odihneau capetele îngreunate.

Mâhnit, Alexandru îşi contemplă amanta voluptuoasă, căreia îi datora fericita oboseală şi care, acolo, lângă el, cu ochii închişi, epuizată, dormea. El tresări, dar lumina apucase să se stingă…

Alexandru nu vru să plece, nici să îndepărteze trupul tinerei femei. Cu braţu-i îngreunat, apropie de el capul celei pe care o crezuse Julie Farnese.

Buzele i se aplecară peste figura adormitei, pătrunzând, printre buclele mătăsoase şi parfumate, până la buzele ei obosite, apoi până la umeri.

Printre miresmele afrodiziace ce se răspândeau în jurul lor, Alexandru al Vl-lea o uita pe Julie Farnese pentru Lucreţia Borgia.

CAPITOLUL XII-lea

Puterea lui Cezar — Tariful indulgenţelor şi tariful curtezanelor — Otrăvirea arhiepiscopului Floride — Cezar demisionează din funcţiile ecleziastice.

De la petrecerea dată de Vannozza în podgoria ei de la San-Pietro in Vineula, în onoarea lui Francisc, duce de Gandia, făcut de curând de tatăl său duce de Benevent, conte de Terracine şi Ponte-Curvo, precum şi în onoarea lui Cezar, ales emisar papal pentru încoronarea lui Frederic, rege al Neapolului; de la această petrecere, pe care papa o vrusese ca o sărbătorire de reconciliere între cei doi fraţi şi care se termină atât de tragic, papa se abţinuse de la orice distracţie, iar partida de vânătoare de la fortăreaţa din Ostia punea capăt doliului după Francisc, pe care Alexandru îl purtase ostentativ.

Istoricii recunosc, în unanimitate, durerea pe care papa o resimţi la moartea fiului său cel mare. De miercuri până sâmbătă nu se hrăni cu nimic. Refuză chiar alimentele aduse de confidenta şi complicea lui de totdeauna, Adriana. Nu o făcea doar numai de teama de a nu fi otrăvit de fiul său, Cezar.

Când i se aduse corpul lui Francisc, străpuns de nouă lovituri de cuţit, „principala fiind la gât”, şi care avea încă toate hainele, mantia, mănuşile la cingătoare „şi chiar şi banii de buzunar”, Alexandru îl duse la biserica Notre Dame du Peuple. Poporul, care nu-l accepta pe Francisc decât ca fiul familiei Borgia, îi făcut un cortegiu impunător. Alexandru voise funeraliile cele mai somptuoase din câte s-au văzut vreodată.

Papa căzuse într-o prostraţie îngrijorătoare. Mărturisi ca vrea să se lase pradă inaniţiei. Atunci Cezar, în persoană, încercă să-i schimbe părerile. Din această convorbire reieşi ca, fără îndoială, Cezar are asupra lui Alexandru o „putere suverană”, care îl consacră adevăratul stăpân al Romei.

Călătoria sa la Neapole, în vederea încoronării regelui, fu un triumf.

O dată cu înapoierea lui Cezar la Roma, crimele şi asasinatele reîncepură. Asasinatul care stârni cea mai mare vâlvă fu cel al Monseniorului Floride, arhiepiscop de Cosence, iar el nu atrase atenţia doar ca un act izolat, ci ca un procedeu politic al familiei Borgia. Alexandru scotea bani şi din piatră seacă. „Scutirile”, „indulgenţele”, scrisorile papale se vindeau în mod curent.

Tarifele erau tot atât de cunoscute ca şi „tariful prostituatelor” şi, cum târfele Romei plăteau un impozit papei prin intermediul căpitanului Torre Savella, se poate presupune că cele două tarife aveau aceeaşi origine şi că fuseseră elaborate la Vatican.

Ne amintim de distihul pe care câţiva îl plătiră cu viaţa, fiind

bănuiţi ca autorii lui:

„Vendit Alexander claves, altaria, Christum: Vendere jure potest, emerat ile prius.”

„Alexandru vându cheile, altarele, pe Hristos:

Poate să le vândă, din moment ce el le-a cumpărat."

Cezar îl aresta pe arhiepiscopul Floride, acuzat că a trimis „o sută unsprezece mii de scrisori papale toate false”, care acordau favoruri „extraordinare”, chiar şi dintre cele ce nu puteau fi acordate, şi chiar dacă Cezar, la instigarea lui Alexandru, le vânduse. Printre aceste scutiri, una care privea Portugalia provocase scandal: aceea justifica arestarea arhiepiscopului Floride.

Fu constrâns să mărturisească. Refuză. I se permise, atunci, să primească în închisoare pe don Jean Marades, ofiţer secret din garda papei, şi câţiva prieteni, care îi ţineau o companie plăcută şi jucau cu el zaruri, dame, table, şah. Sub influenţa vinurilor ce-l înfierbântau şi a dezmierdărilor curtezanelor, nenorocitul episcop, sfătuit cu perfidie, mărturisi o faptă pe care nu o săvârşise. Fu prădat de toate bunurile, socotite considerabile, pe care papa le confiscă în folosul lui Cezar.

Dar cum nu putea fi asasinat fără a se isca, la Roma, un scandal enorm, încercară să-l otrăvească. Or arhiepiscopul, neavând încredere, ceru ca temnicerul ce-i aducea hrana să împartă mesele cu el.

Începură să ungă încăperea în care era închis, cu o otravă puternică, ce trebuia să-l asfixieze. Arhiepiscopul se încăpăţână să nu moară. Acoperiră, apoi, un cuţit de fructe, pe o singură parte, cu o otravă fulgerătoare. Acest cuţit, cu care urma să taie o pară, trebuia să otrăvească jumătate din ea. Nici acest plan nu reuşi. Puseră atunci, în batista lui, un praf care să-l orbească, în aşa fel încât să fie obligat să consume mâncarea „pregătită ad hoc”. Arhiepiscopul dejuca din nou acest plan. La capătul puterilor şi pentru că averea i se repartizase deja, se resemnară, lăsându-l să moară de foame şi de sete.

Fiecare cardinal, la a cărui avere râvnea familia Borgia, era acuzat de nelegiuiri imaginare şi prădat de bunuri. Înainte de a fi trimis în închisoare, unde avea să moară în mod discret. Uneori victima era invitată la vreo petrecere. În timp ce cardinalul absorbea cu cea mai mare încredere otrava şi trăgea să moară, papa trimitea oameni fideli să se asigure de comorile pe care le avea asupra lui şi să i le ducă nu, însă, fără a teroriza pe servitorii stupefiaţi.

Tot aşa va fi prădat şi cardinalul de Turin. Trimisul, însărcinat să-i aducă obiectele preţioase şi banii pe care cardinalul de Turin îi avea la el, fu cardinalul de Capua. Or, la puţin timp, acesta, care fusese răsplătit pentru mârșăvia lui, avu aceeaşi soartă.

Odată averea lor asigurată. Alexandru gândi la ambiţia familiei.

Cezar începu prin a demisiona din funcţiile ecleziastice, pentru a se putea căsători, şi plecă în Franţa, în vederea „consolidării legăturilor

ce uneau pe regele Franţei cu Biserica şi papa”.

CAPITOLUL al XIII-lea

Cezar Borgia în Franţa — Fastul ducelui de Valentinois — Lucreţia, guvernatoarea permanentă a oraşului Spolete — Catherine Sforza, învinsă, străbate Roma împovărată cu lanţuri de aur — Otrăvirea nepotului lui Cezar Borgia — Tragica iubire dintre Cezar şi soţia lui don Carviglion — Valentinois oferă mamei cardinalului Orsini inima fiului său între două mii de ducați — Porumbiţa din perle — Strălucitoare prostituate — Sugrumarea lui Alfonso d'Aragon, noul soţ al Lucreţiei — Decapitarea unchiului lui Alfonso — Răpirea fiicei Elisabetei de Gonzague din Urbin.

Cezar sosi în Franţa, unde fu primit cu mare pompă. Fu lăudat la curtea „regelui foarte creştin" fastul lui Cezar, care venise cu o suită orbitoare, îmbrăcaţi toţi cu veste scurte eu mâneci, mărginite cu fir de aur. Chiar caii era potcoviţi cu aur, producând o puternică impresie. Un istoric scrise, referitor la acest subiect, că „niciodată nu s-a gândit cineva ca acest aur, cu care sunt onorate capetele regilor, să fie călcat în picioare de cai."

În timpul şederii lui Cezar în Franţa, copleşit de onoruri, fu făcut duce de Valentinois, Lucreţia, la rându-i, nu fusese uitată de papă, pe care o numise guvernatoare permanentă a oraşului Spolete. Don Joseph d'Aragon, al doilea soţ al ei, o părăsise. Ajunse deci în funcţia de guvernatoare cu o pompă şi un fast nemaiîntâlnite până atunci. În cortegiul său erau o mulţime de căruţe în care se aflau mobilele sale acoperite cu covoare scumpe şi somptuoase. Lucreţia era călare. Un catâr, însă, ducea un pat „întins, din care nu lipsea nimic: saltele, o pătură cazonă de un roşu-închis, acoperită toată cu flori, două perne şi un baldachin frumos, pe care trebuia să-l susţină câţiva bărbaţi, atunci când Lucreţia voia să se simtă mai bine, mersul pe cal obosind-o." Un alt catâr ducea o măsuţă, tot atât de confortabilă, ca o „catedră". Urmau două sute de cai, încălecaţi de curteni, prelaţi şi doamne romane. Veneau şi. Paji frumoşi, machiaţi, cu părul ondulat, favoriţii Lucreţiei, cu degetele grele de inele, cu braţele încercuite de brăţări, cu coliere orbitoare. Erau însoţiţi de curtezane de vază, menite să dea viaţă întrunirilor şi petrecerilor.

Cezar şi Lucreţia aveau dreptul ca, de acum înainte, să nu mai pomenească despre pompă, fără ca „fastul borgian" să se impună imaginaţiei.

Cezar, la înapoierea lui din Franţa, se război în Italia, înregistrând, rând pe rând, când succese, când înfrângeri: învingător la Imola şi ţinut la respect la Forli, unde Catherina Sforza luptă mult timp contra lui, înainte de a fi fost obligată să se predea şi să fi fost trimisă în închisoare la Roma, unde străbătu oraşul încărcată cu lanţuri de aur.

În epoca aceasta îşi asasină Cezar nepotul, cardinalul Borgia, căruia

nu-i ierta afecţiunea ce-o avusese pentru ducele de Candia.

Cardinalul Borgia, care ajungea la Roma cu o suită modestă, fu invitat la cină de ducele de Valentinois. Or, în timpul mesei, cardinalul fu chemat să i se spună că-i moare calul. Pe când se întorcea şi dădea unele ordine, paharul îi fu înlocuit cu altul identic, pe care Micheletto, care cina la masa lor, îl strecură cu perfidie în faţa cardinalului Borgia. Paharul conţinea otrava.

Ducele de Valentinois îl îndemnă să mănânce mai repede şi cardinalul sorbi băutura servită de Micheletto, „sufletul blestemat” al lui Cezar.

*

Cezar se îndrăgostise de o femeie frumoasă, căsătorită cu don Cerviglion, căpitan din garda Sfinţiei sale. Într-o seară, când acesta se duse să cineze şi să petreacă la don Elisée Pignatelli, cavaler de Saint-Jean, Cezar intră peste soţia lui, fapt prevăzut de La Vespa, dar ea nu vru să-i cedeze, cu toate insistenţele acestuia. Atunci hotărî s-o ia cu forţa. Asedie aşadar casa, în timp ce Micheletto pândea înapoierea soţului. Dar tinăra femeie se baricadase, crezând că are de a face cu nişte vagabonzi. Văzându-şi planul dejucat, Cezar găsi o soluţie mai simplă. Aşteptă, împreună cu Micheletto, pe don Cerviglion şi, când acesta apăru, îl omorâră. Cezar îmbrăcă atunci hainele calde încă" ale victimei şi, în aceste haine pline de sânge, se duse la tânăra femeie care, recunoscând costumul soţului său la lumina torţelor, se destăinui simulantului. Îl recunoscu de îndată pe Cezar şi se apără contra încercărilor îndrăgostitului, cu pumnalul în mână. Micheletto muie torţele în apă şi, în întuneric, îl ajută pe Cezar în planurile lui.

Or oamenii care îl însoţeau pe Cerviglion îi preveniseră pe aceia ai lui Pignatelli şi cele două oşti rivale începură să se încaiere, atacând zbirii lui Cezar, care se închiseseră în vestibul. Micheletto aprinse o torţă. La lumina ei, soţia lui Pignatelli recunoscu pe învingător îmbrăcat în hainele soţului ei, mânjite de sânge. Scoase un strigăt şi leşină.

Micheletto îl împinse repede pe Cezar către fereastră. La lumina torţelor şi, în depărtare, soldaţii avură impresia că recunosc, viu şi nevătămat, pe Pignatelli însuşi.

Cezar putu deci să se înapoieze şi să-şi petreacă liniştit noaptea. Se apropie de tinăra femeie, care încă nu-şi venise în fire. Când, în zori, Micheletto se duse să-l trezească, Cezar epuizat, dormea pe trupul aceleia care nu se mai trezi.

*

Ducele de Valentinois nu permite ca Cezar Borgia să fie uitat. Victimele sale nu se pot număra. Rând pe rând, cardinalul Orsini, cardinalul de Modena, cardinalul Mechiel, cardinalul de Monreale, cardinalul d’Aragon mor otrăviţi sau asasinaţi la colţul vreunei străzi.

Nemulţumiţi numai de a omorî, familia Borgia şantajează pe părinţii victimelor, de pildă cazul cardinalului Orsini. Cardinalul sorbise deja cantarella, când Cezar trimise un mesager la mama sa, propunându-i ca, în schimbul salvării fiului ei, să-i ofere două mii de ducaţi.

Iată amănuntele acestei afaceri:

Alexandru arestase pe cardinal chiar la Vatican, ţinând seama de originea sa înaltă. În realitate, de frica de a nu-i fi ridicat, în fiecare noapte, el se culca în altă cameră. După arestare îl instala în apartamentul de deasupra capelei papale şi, în sfârşit, chiar în castel, lângă el. Alexandru acceptă să i se aducă mâncarea şi lucrurile, de un oarecare Antoine de Pistoye.

Cezar îl bănuia pe cardinalul Orsini ca având mulţi bani ascunşi. Promise amantei cardinalului că il va reda, dacă este de acord să se culce cu el. Trasă pe sfoară, ea consimţi, însă Cezar obţinu de la ea, crezând că astfel a scăpat ieftin, lămuriri asupra averii familiei Orsini.

În felul acesta află el că mama lui Orsini avea puse deoparte două mii de monede şi o perlă, de o mărime şi frumuseţe extraordinare, niciun suveran din lume neavând aşa ceva.

I se propuse atunci nenorocitei mame a cardinalului că i se va reda fiul dacă va consimţi să-i ofere papei cele două mii de monede pe care le avea, precum şi faimoasa perlă.

Mama acceptă şi dădu cele două mii de monede. Cât despre perlă, amanta cardinalului, care îi era foarte devotată, încercă s-o înghită, de teama de a nu fi prădată, înainte de sosirea ei alături de Sfinţia sa.

Nu reuşi, perla fiind voluminoasă. Recurse, însă, la un alt mijloc şi, deghizată în bărbat, se duce la palat.

Puseră mâna pe ea şi o dezbrăcară, rupându-i hainele, pentru a se convinge că perla nu era ascunsă. Goală cum era, o căutară în gură, apoi, cu grijă, în locul acela mai secret. Ea consimţi fără a se revolta, prefăcându-se că e calmă, încercând să-i asigure că nu se putea găsi asupra ei perla, căci nu exista. Certitudinea cu care vorbea derută pe aceşti examinatori, atât de puţin pudici.

Îmbrăcată din nou cu alte haine, ea ajunse astfel la papă, căruia îi remise, în faţa lui Cezar, a ecleziaştilor şi a prietenilor devotaţi familiei Orsini, faimoasa, perlă.

„Examinatorii, spune cu sinceritate un istoric al timpului, gândiseră bine să supravegheze uşile de la intrare, dar neglijaseră pe cea de la ieşire."

Alexandru intră astfel în posesia perlei împreună cu cei două mii de ducaţi şi, respectându-şi cuvântul dat, puse în libertate pe cardinalul Orsini, pe care cantarella îl omorî după câteva zile.

*

Familia Borgia este mai de temut acum ca niciodată. Ducele de Valentinois este numit de popor, tiranul. El merge cu mare pompă la

curtezane şi rămâne acolo, în timp ce uşile sunt păzite de însoţitorii credincioşi şi devotaţi.

Când oastea lui Cezar era văzută la uşa vreunei case, se ştiau preocupările tiranului. Uneori se ducea acolo, îmbrăcat, în bătaie de joc, ca pentru marile ceremonii, cu o haină din brocart scump ce-i atârna până la genunchi, şi purta o tocă din catifea roşu-închis, împodobită cu hermină, cu un cordon brodat, având în cele patru părţi patru nasturi mari din perle de o mare valoare. Un porumbel din perle, reprezentând pe Sfântul Duh şi ale cărui raze erau tot din perle, tremura în vârful tocii.

În acel moment muri „Domnul Gaetan” care, pentru a-l jefui, fusese otrăvit.

Părinţii, alergând la căpătâiul său, lui Cezar îi fu frică să nu fie descoperite efectele otrăvii. Fu înmormântat, astfel, în biserica Saint-Barthélemy, când încă trăgea să moară. Sub dala cea mare de deasupra cavoului, mult timp s-au auzit văicărelile acestui nenorocit. Când mama şi surorile lui sosiră, scoaseră cadavrul din cavou. Expus în plină zi, se putea dezvălui, prin prezenţa petelor violacee şi a buhăielilor, existenţa otrăvii.

*

Tot în acest moment moare şi Alfonso d’Aragon, soţul Lucreţiei. Când Jean Sforza nu mai fu socotit prea bun pentru Lucreţia, i se decretă moartea. De asemenea, astăzi, Alfonso d’Aragon nu mai făcea faţă ambiţiilor familiei Borgia, care visa pentru Lucreţia o altă căsătorie.

Alfonso d’Aragon fu înştiinţat asupra planurilor lui Cezar, dar avu slăbiciunea de a se lăsa sedus de linguşirile sale.

Cezar aresta câteva curtezane, cărora le reproşa că au participat la diferite crime. Fură condamnate să moară prin spânzurare; totuşi ar fi trebuit să fie iertate acelea care vor înfăţişa statuia Voluptăţii în arenele în care vor avea loc întrecerile de tauri.

Ele acceptară, preferind morţii sigure toate riscurile. Apărură în arenă, imobile, pe un piedestal, acoperite în întregime cu un lac aurit. Seniorii înşişi coborâră în arenă, pentru a omorî taurii, ciuruiţi de săgeţi. Două din aceste statui de aur, strălucitoare, care, probabil, tremuraseră de frică, fură sfâşiate şi călcate în picioare de animalele furioase. Celelalte trei femei plecară neatinse: fură plimbate, triumfătoare, pe carele ce duceau taurii omorâţi, pe străzile Romei, dar, o dată cu căderea nopţii, ele intrară în agonie şi cu toate eforturile făcute de părinţii lor pentru a înlătura acest leac, muriră, totuşi, în nişte suferinţe îngrozitoare.

În timpul acesta, Alfonso d’Aragon, care le aplaudase, era atacat de oamenii ducelui de Valentinois, chiar pe treptele bisericii Saint-Pierre, unde îl lăsară ca mort, şi fugiră pe poarta Portese.

Dus în palatul său din Tour-Neuve, în grădina cea mare, fu încredinţat unor medici străini, la hotărârea familiei Borgia.

Cezar simula că-l bănuieşte pe unchiul lui Alfonso drept autorul atentatului şi îi tăie capul, cu toate că, din contra, acesta îl salvase şi-l adăpostise.

Nemulţumit, şi temându-se că Alfonso şi-ar putea vindeca rănile, după câteva zile, pătrunse cu forţa în apartamentul său din Tour-Neuve şi, sub pretextul că stă de vorbă, în taină cu rănitul, ducele de Valentinois izgoni din cameră pe toţi cei prezenţi, femei şi medici.

Când Cezar ieşi, urmat de Micheletto, oamenii şi prietenii lui Alfonso se repeziră în camera lui. Era culcat ca şi cum s-ar odihni; după semnele de pe gât s-a putut recunoaşte opera şnurului lui Micheletto: Alfonso d'Aragon fusese ştrangulat.

Scârbită, Lucreţia nu vru să audă nimic şi se exila la Nepi, cu toate încurajările şi reproşurile lui Cezar şi ale papei.

Cezar, după câteva înfrângeri războinice, îşi împărţi timpul, o dată cu venirea iernii, între Cesane, Imola şi Forli, când crimele şi nelegiuirile sale i se adăugară redutabilei celebrităţi.

În acest moment află el despre răpirea fiicei Elisabetei Gonzague, ducesă de Urbin, care, logodită cu Jean-Baptiste Cacacciole, căpitan general din infanteria Republicii Veneţia, se întâlnea cu acesta din urmă, pe drumul către Romagne sub escorta a două sute de cavaleri.

Cezar o întâlni. Fu emoţionat de frumuseţea tinerei fete şi o dorea cu ardoare. Plecă deci de la Cesane, cu un important efectiv de cavalerie, în urmărirea micuţei oaste. Omorî sau împrăştie escorta şi duse pe tânăra fată la Cesane.

Nu izbuti din cauza rezistenţei acesteia. El recurse la narcotice dar ea, neavând încredere, refuză orice tel de mâncare, hotărâtă să moară de foame.

La sfaturile lui Micheletto, o încredinţa unor paji goi şi unor curtezane tot goale. Ii îndemnă să-i ofere fetei spectacolul cu cele mai oribile orgii, ceea ce făcură cu toţii. Cum încă nu era învinsă, îi proptiră mâinile, în cruce, de perete, şi încercară s-o corupă.

Numai astfel putu Cezar să-şi atingă, victorios, scopul, fără, însă, a se lăuda. Dar când Cacacciole, logodnicul, 0 ceru, nimeni nu-i dezvălui felul în care ea murise.

CAPITOLUL al XIV-lea

Pustiirea unei mănăstiri — Scrisoarea tipărită adresată lui Silvius Savello despre simoniile şi abuzurile papale — Taurii şi vacile — Curtezana şi cei cinci soldaţi — Clinii Vaticanului — Iapa şi armăsarii.

După ce Cezar devasta întreaga ţară care se întinde dincolo şi dincoace de Vulturne până la Averse şi după ce luă cu asalt Capua, cu toţii, soldaţii sau ţărani, fură trecuţi prin tăişul săbiei. Cât despre călugări şi călugăriţe, lor le-a rezervat altă moarte.

Intrat cu forţa într-o mănăstire de femei, spune un istoric, „le cercetă pe toate cu toată atenţia şi precizia de care era capabilă pofta lui brutală şi îşi opri patruzeci pentru a-i satisface dorinţele trupeşti, lăsând restul pradă brutalităţii soldaţilor lui.

Cum călugăriţele întreţinuseră curajul apărătorilor oraşului şi încurajaseră rezistenţa, el le condamnă să moară din mâna soldaţilor săi, dacă poate fi folosit acest eufemism. Soldaţii nu trebuia să le părăsească decât moarte. Cât despre călugări, îi spânzură. Văicărelile acestor nenorociţi fură însoţite de melodiile flautiştilor.

*

Ne vine greu să credem în atâtea nelegiuiri şi atrocităţi. Trebuie să renunţăm a le înşira pe toate şi, mai mult chiar, a le descrie. Vom alcătui, totuşi, un extras dintr-o scrisoare „tipărită", adresată lui Silvius Savello, care, atunci, se afla în preajma împăratului. Această scrisoare căzu în mâinile cardinalului de Moléne, care o comunică papei şi ducelui de Valentinois.

„Strălucitului senior Silvius de Savello, cu foarte mare stima şi foarte onorat pe lângă serenismul rege al. Strălucite senior, salut…

„Trebuie să dezvălui adevăraţilor medici plaga publică a ciumei din Roma şi nenorocirile cu care acest animal mârşav a contribuit la distrugerea credinţei creştine…

Astfel incit se pare că timpul venirii lui Antihrist, fixat de profeţi, a sosit şi că niciodată nu se va mai naşte un altul care să fie sau să ne imaginăm că ar putea să fie duşmanul cel mai deschis al lui Iisus Hristos.

Avantajele şi înaltele funcţii ecleziastice sunt vândute public…

Lumea merge la Palat să cumpere, cu preţul aurului, tainele credinţei; vede acolo agentul crimelor, vânzătorul Avantajelor, acest cardinal Molene.

Nu „există crimă nici viciu care să nu se înfăptuiască acum la Roma, în mod public, şi chiar în casa papii; până aici se poate spune că sciţii sunt depăşiţi în pungăşie, cartaginezii în perfidie, familiile lui Caius şi Neron în cruzime şi barbarie, fără a mai povesti omuciderile, violurile, incestele comise şi încă până la Vatican. Nu e nimeni în oraş,

indiferent de ce condiţii ar fi, care să nu se teamă pentru el şi ai lui.

Câte adultere, câte acte de violenţă, câte incesturi, cită imoralitate din partea copiilor şi a fetelor, câte femei de moravuri uşoare sau, pentru a spune mai bine, câte târfe se văd alergând prin Palatul de la Saint-Pierre, câte întruniri indecente, ale căror indecenţă şi neruşinare întrec în intensitate pe cele din bordelurile şi locurile cele mai infame.

S-a văzut în prima zi din noiembrie, care este sărbătoarea tuturor sfinților, că cinzeci de prostituate din oraş au fost invitate la Palatul de la Saint-Pierre şi, după efectuarea ceremoniilor, ele au dat acolo un spectacol extrem de ruşinos şi chiar indecent, în întregime dezgustător.

Bunul Papă, care se dedică acestor plăceri, fără a se gândi la altceva decât la plăcerile trupeşti şi să adune pietre preţioase şi podoabe pentru a-şi arăta fiica pe care a posedat-o pe căi criminale… şi a. Stabili averea copiilor săi incestuoşi.

Cit despre fiul său Cezar, fratricidul, soldaţi înarmaţi îl păzesc în mijlocul mai multor turme de târfe, după felul turcilor.

Să vină deci Episcopii în ajutorul Romei şi al Creştinătăţii, să smulgă din sinul ei această ciumă comună.

Îţi scriem toate acestea, Silvius, care sunt foarte adevărate…

Aminteşte-ţi, Doamne de noi, ascultându-ne, și să știi că eşti roman! Doamne, încă o dată! Dată azi 25, zi de noiembrie."

Asta nu mai este poveste sau vreun comentariu de istoric indignat este redactarea unei scrisori publice, tipărite si adresate de contemporanii lămuriţi asupra moravurilor Vaticanului, către Silvius Savello.

În această scrisoare, numai în treacăt se vorbeşte despre unele scandaluri, pe care întreaga Romă le-a cunoscut: acela al iepei, de exemplu.

Papa Alexandru al VI-lea, plimbându-se cu copiii şi suita sa, întâlni o turmă de tauri şi vaci. Or taurii se năpustiră asupra unei vaci, rănindu-se grav cu împunsături de coarne, în fierbinţeala „intenţiilor lor”.

Papa Alexandru se amuză de asta şi, comparând acest spectacol cu acela ce-l dădeau uneori bărbaţii şi femeile, chemă la palat o frumoasă curtezană, pe care a predat-o unui număr de cinci soldaţi, spunându-le că unul singur dintre ei, cel mai puternic, are dreptul să ia femeia şi s-o ţină cât va voi.

De îndată ce aceştia intrară, veniră imediat cu mâini goale, fură excitaţi de mângâierile şi dibăciile curtezanei. Cum nu aveau arme, lupta ţinu mult; bărbaţii se sfâşiară cu unghiile, se muşcară între ei şi decât foarte greu reuşiră să se omoare. Unul dintre ei îl amuză mult pe Alexandru: fiind cel mai slab, nu ţintea decât ochii adversarilor săi. Degetul cel mare, pătrunzând in orbită, cu o mişcare bruscă de rotaţie,

făcea să ţâşnească ochiul, care spânzura apoi pe obraz, sanghinolent. El fu declarat învingător, dar se împleticea sub loviturile primite, pe jumătate mort. In timp ce era aplaudat căzu, în partea de sus a încăperii, o fereastră cu zăbrele, în spatele căreia se aflau spectatorii. Ceilalţi soldaţi nu muriseră, dar fură scoşi din luptă: ei înţeleseră că nu au făcut decât să distreze pe papă şi prietenii săi.

Un strigăt de furie şi ură se înălţă ca un blestem către fereastră, în timp ce altul, îngrozitor, ţâşni din gâtul curtezanei. Soldatul învingător şi care se clătina avu puterea să se năpustească asupra ei şi, din două lovituri de deget, îi smulse ochii, pe care îi desprinse cu dinţii şi îi înghiţi.

Apoi, în timp ce ea urla jalnic, el încerca, prin muşcături, să-i scoată inima pentru a i-o devora; dar papa asmuţi câinii contra lui, care îl ciopârţiră.

Aceşti câini jucau un mare rol la Vatican: ei erau dresaţi să sfâşie oamenii şi cei care îşi riscau noaptea în casa familiei Borgia erau sfâşiaţi fără milă. Erau atât de redutabili încât, pentru a-i băga din nou în cuşca rezervată lor, omul însărcinat cu această misiune era cuirasat şi serios înarmat, ca un îmblânzitor de animale sălbatice.

După spectacolul cu lupta celor cinci soldaţi care îşi disputară curtezana, Alexandru şi fiii lui au emis părerea că bărbaţii sunt mai cruzi decât animalele, de îndată ce dezmățul intră în joc. Cezar susţinea că şi unii şi alţii sunt tot un drac, că există o lege firească atât pentru unii cât şi pentru alţii. Cită exemplul pisicilor, al câinilor, al păsărilor de pradă şi afirmă că la război ei se amuzau uneori, în realitate, negăsind alt spectacol indecent, care să le poată provoca torentul dezmăţurilor, contribuind astfel la sfâşierea între ei a cailor. Şi cum patricienele se minunau, el se duse, în persoană, să aleagă o iapă, capabilă să înfierbânte nişte armăsari, aleşi tot de el, şi atunci, sub ochii papei şi ai prietenelor sale, se derula spectacolul pe care un istoric îl descrie astfel:

„A fost prezentată în public o iapă, de faţă fiind papa, copiii şi confidenţii săi, pentru ca armăsarii excitaţi la culme să devină furioşi, unii contra altora, ca şi cum…”

Istoria vrea ca armăsarii să se fi devorat între ei ca oamenii.

Când aceste atrocităţi sau dezmăţuri se terminau, Alexandru murmura câteva cuvinte printre buzele groase şi făcea de „mai multe ori semnul crucii cu crucea.”

CAPITOLUL al XV-lea

Sărbătoarea sfântului Petru — Consistoriul — Papa cinează la cardinalul Adriano Corneto — Uitarea cutiei de aur — „Cantarella” acţionează câteodată neîntârziat — Papa moare — Cezar Borgia scapă de otravă — Uluitoarea putrefacţie a papei Alexandru al Vl-lea — Sfârşitul carierei lui Cezar Borgia — Civitas meretrix.

A doua zi după sărbătoarea Sfântului Petru, Alexandru publică în Consistoriul obişnuit planul ce-l avea, de a ridica ele la cardinalat, nouă prelaţi, cei mai bogaţi de la curte: Jean Castellar Valentinois, arhiepiscop de Trani; Francois Remolino, ambasador al regelui d’Aragon; Francois Soderini, episcop de Volterre; Melohior Copis Allemand, episcop de Brissine; Nicolas Fiesco, episcop de Frejus; Francois de Sparte, episcop de Leone; Adrian Castellense, episcop de Corneto, călugăr al Camerei, vistiernic general şi secretar al Scrisorilor papale; Francois Floris, episcop d’Elve, patriarh al Constantinopolului şi prim-secretar al papei; Jacques Caseneuve, arhicancelar şi ecleziast secret al Sfinţiei sale.

Toţi aceşti viitori cardinali, aleşi dintre cei mai bogaţi, erau hărăziţi, se zicea, unei morţi sigure, dar fiecare credea că precauţiile lui sunt mai bune ca ale celorlalţi. Precauţiile erau acceptate de papa. Astfel, la masă, pâinea, fructele erau oferite tuturor, înainte de a-i fi oferit papei, care, abia după aceea, îşi alegea el din ceea ce rămânea de la oaspeţi. Consuma din aceleaşi mâncăruri, din aceleaşi vinuri. Mai greu era însă să supravegheze vinurile, pentru că înşişi valeţii serveau băutura.

Din prea puţină încredere cerură toţi ca dineul oferit de papa să aibă loc în casa de agrement a cardinalului de Corneto.

Or acesta fusese ales, împreună cu câţiva din viitorii săi colegi, de Alexandru şi Cezar, ca trebuind să soarbă otrava. Deci cu ocazia sărbătorii sfântului Petru voi papa să dea acestor prelaţi bogaţi pălăria cardinalică.

Alexandru îşi putu aminti că, acum câţiva ani, cu prilejul, aceleiaşi sărbători, a sfântului Petru, oferi Romei o mare bucurie. Focul cuprinse cel mai înalt coş din Vatican, chiar în momentul în care Alexandru se afla, împreună cu cardinalul de Capua şi Monseniorul Poto, ecleziastul său secret, la Vatican. Sub influenţa vântului, focul se extinse, ajungând până la camerele unde se găsea papa. Acoperişul rupt se prăbuşi, trăgând după el două grinzi groase. Sub greutatea bârnelor şi a pietrelor, tavanul slăbi, îngropându-l pe papă. Cardinalul şi ecleziastul, eliberaţi, se repeziră la ferestre, strigând paznicilor de la uşa palatului că papa a murit. O dată cu el mai muriră Laurens de Mariano Chigi, nobil sienez, şi alţi doi, care căzuseră sub dărâmăturile

din camera superioară, unde se aflau.

Il crezuseră mort pentru că, chemându-l de mai multe ori, nu primise niciun răspuns. Constatară că este destul de grav rănit, dar nu mortal. Se ştiu că vestea este falsă, referitor la moartea papei.

Acesta mulţumi public lui Dumnezeu şi Fecioarei Măria.. Se duse cu mare pompă la biserica Notre Dame, această biserică pe care papa o iubea, fără îndoială, pentru că se afla o „capelă” la stânga altarului principal unde sub icoana unei sfinte, venea lumea s-o venereze pe La Vannozza.

Papa era purtat pe scaun de doi ecleziaşti, doi scutieri: i doi grăjdari, ce fură schimbaţi de douăzeci şi patru de ori pe tot parcursul. Cardinalii veneau apoi, doi câte doi, după cruce.

Papa urcă în altarul cel mare, oferind acolo un potir mare şi preţios, în care se aflau trei sute de monede de aur, pe care cardinalul din Sienne îi puse pe altar, la vedere.

Aşadar, a doua zi după sărbătoarea sfântului Petru, papa sosi la cardinalul Adrian de Corneto. „Paharnicul era cumpărat de ducele de Valentinois, cu o sumă importantă, pentru a servi la cină câteva sticle, în care Cezar aruncase otravă. Când papa sosi, copleşit de căldură, îşi dădu seama că a uitat acasă o cutiuţă din aur, de care nu se despărţea niciodată. Această cutie conţinea Foarte Sfântul Sacrament din altar. Un astrolog îi prezisese lui Alexandru că, atâta timp cât va purta asupra lui acest Sfânt Sacrament, nu va muri. Or, în ziua aceea, îl uitase în cameră: porunci domnului Caraffa care, mai târziu, deveni papă sub numele de Paul al IV-lea, să i-o aducă de îndată.

În timp ce Caraffa se pregătea să plece, papa, enervat, agasat de căldură şi de acest incident, ceru să i se dea de băut înainte de a se aşeza la masă. Un ecleziast se grăbi să-l servească. Se întâmplă însă ca „paharnicul” sau chelarul să lipsească în momentul în care ecleziastul se prezentă. Acesta recurse la ajutorul de paharnic, care, neştiind nimic, turnă în flacon din vinul preparat de ducele de Valentinois. Papa, distrat, bău vinul, de altfel, ca şi cardinalul de Valentinois, care tocmai sosise.

Se aşezară la masă. Cardinalul Caraffa sosea şi el, aducând cutia de aur, cu Sfântul Sacrament. Era prea târziu. Papa se prăbuşi. Şi cardinalul Valentinois se tăvălea pe jos, în timp ce cardinalul Adrian de Corneto şi toţi prelaţii, în picioare, îi priveau murind, murmurând rugăciuni, pe care, de fiecare dată le terminau stând în genunchi, cu mâinile întinse în semn de binecuvântare sau iertare, peste cele două trupuri, şi spunând:

„Requiescat in pace!”

Cardinalul Adrian de Corneto întrebase „paharnicul” care, curând, trăda planul ducelui de Valentinois.

Să fi fost oare doza de otravă prea puternică? Să fi agravat oare

căldura efectul otrăvii? Orice s-ar spune, Alexandru intră în agonie.

Încercară să-l facă să vomite „cantarella”, îi luară sânge, dar zadarnic. Muri în a opta zi, fără să fi primit sacramentele de la Biserică, fără să fi chemat nici pe Cezar nici pe Lucreţia.

Abia muri papa că-i şi intră în putrefacţie cadavrul; deveni negru, cu plăci mari verzui, şi umflat într-atât, încât s-ar fi crezut că e de nerecunoscut. Sânge amestecat cu puroi îi curgea din nas, din urechi. Muri cu ochii deschişi, cu pura larg deschisă, cu o expresie de groază sau spaimă, de nescris. Corpul exala un miros aşa de urât, de când intrase în agonie, încât şederea în cameră devenise insuportabilă. Începuse să se golească dinainte de a muri, patul fiindu-i inundat cu sânge stricat si materii fetide.

Cadavrul trebuie să fi fost, într-adevăr, hidos. Marchizul de Mantaua scria soţiei sale Isabelle „Corpul i-a intrat în putrefacţie; gura a început să împrăştie spumă ca o marmită pe foc şi asta a durat până la înmormântare. S-a umflat atât de monstruos încât nu mai avea formă omenească şi nu i se mai putea deosebi lungimea corpului de lăţime.”
’

Nimeni nu vru să atingă această grămadă de carne şi puroi. Nimeni nu vru să-l pună în cosciug. Cei care se apropiau de el cădeau asfixiaţi.

Se găsiră în sfârşit nişte hamali, care admiseră să-l târască, folosindu-se de nişte frânghii, pe care le prinseră de picioare, din patul mortuar până la cavou, unde îi aruncară. Carnea i se detaşa pe drum, lăsând o dâră de sânge descompus, de apă şi resturi putrede.

Aşa muri Alexandru al Vl-lea, papa simoniac, la vârsta de 71 de ani, după unsprezece ani de pontificat, la 8 august.

Când Cezar a plecat în Franţa, la 1 octombrie 1498, unde se căsători, în mai 1499, cu Charlotte d’Albret, cunoscu acolo doi bărbaţi, care au exercitat asupra lui o mare influenţă şi i-au hotărât soarta: Georges d’Amboise, arhiepiscop de Rouen, căruia îi aduse pălăria de cardinal, şi Julien Rovere.

Julien Rovere. Mai întâi duşman al lui Alexandru, se alie cu familia Borgia. O căsătorie trebuie să pecetluiască împăcarea dintre cele două familii. La 2 septembrie 1500, prefectul Jean Rovere. Fratele lui Julien Rovere, îşi logodi fiul, în vârstă de 8 ani, cu tânăra Angela Borgia, fiica lui Jofre Borgia.

Cezar Borgia, care-i supravieţuise lui Alexandru al Vl-lea, pentru că s-a scufundat gol în burta unei catârce vii, o dată cu vindecarea, îşi pierduse prestigiul şi puterea. Julie Rovere, devenit duşmanul său, era papă sub numele de Jules al II-lea, după foarte scurtul pontificat al lui Pie al III-lea, care dură douăzeci şi şase de zile, îl aresta atunci când era stăpânitorul întregii Italii Centrale, după ce a zdrobit pe Varano, Vitelli, familia Orsini, familia Baglioni. Cezar rezistă un an, susţinut de nezdruncinata fidelitate a căpitanilor şi soldaţilor săi. A cedat, în

sfârşit, în 1504. Fu pus în libertate, dar căzu în mâinile lui Gonzalve de Cordoue, care îl trimise în Spania.

Evadând, intră din nou în serviciu, în calitate de condotier, alături de socrul său, regele de Navarre. Muri, în 1507, într-o luptă, străpuns de o suliţă.

O dată cu el se stinseră şi destinele familiei Borgia; dar, lucru notabil, opera lor politică fu continuată de Jules al II-lea, papă războinic şi adeptul doctrinei lui Platon, iar Roma lui Jules al II-lea rămânea Roma familiei Borgia: Civitas meretrix. 1502.

*****

Papa Alexandru al VI-lea

Papa Alexandru al VI-lea (n. 1 ianuarie 1431, Xativa, lângă Valencia, Spania; d. 18 august 1503, Roma) este numele sub care a devenit Papă al Bisericii Catolice **Roderic Borja**, descendent al unei familii nobiliare catalane atestată din secolul al XIII-lea, fiu al lui Jofre Lançol și Isabella Borja, și nepot de soră al Papei Calixi al III-lea (fostul cardinal Alfonso Borja, la vremea nașterii nepotului său).

Roderic Borja s-a stabilit în Italia în timpul pontificatului unchiului său, Calixi al III-lea. Borja s-a redenumit **Rodrigo Borgia** și a început o ascensiune ce se va încheia cu dobândirea, pentru unsprezece ani, a tiarei papale (1492-l503). În noaptea de 10 spre 11 august 1492, cardinalii reuniți în conclav la Roma îl alegeau cu o largă majoritate de voturi ca nou Papă: Alexandru al VI-lea, cel de-al doilea suveran pontif catalan.

În anul 1494, Papa Alexandru al VI-lea a folosit coridorul secret din „Pasajul Borgo” dintre Vatican și fortificația învecinată Castelul Sant’Angelo, pentru a scăpa cu viață la invazia trupelor lui Carol al VIII-lea al Franței.

Istoria papei Alexandru al VI-lea a reținut mai mult poveștile de alcov — nu puține reale. E cunoscut pentru orgiile pe care le-a organizat, în special unu din 1501, intitulat „Turnirul Curvelor”, în care 50 de dansatoare se dezbrăcau în jurul mesei la care se afla papa și familia sa. Aceștia aruncau cu castane pe jos, femeile mișunând pe podea precum animalele, și se ofereau premii celui care se culca cu cele mai multe dintre ele. Un alt hobby al acestui papă era să se uite la cai în timp ce se împerecheau. A avut 7 copii nelegitimi și numeroase amante.

Viața

Tânărul Rodrigo nu își alesese definitiv profesia când alegerea unchiului său ca papă (1455) i-a deschis noi perspective. A fost adoptat imediat în familia Callixtus și a fost prezentat italienilor ca Rodrigo Borgia. Unchiul său l-a trimis pentru o perioadă scurtă de timp să studieze dreptul la Universitatea din Bologna. În 1456, la vârsta de 25 de ani, a devenit diacon la biserica Sfântul Nicolo in Carcere, titlu pe care și l-a păstrat până în anul 1471, când este avansat episcop de Albano. În 1476 devine episcop de Porto. Poziția sa oficială în curia romană după anul 1457 a fost aceea de vicecancelar al Bisericii Catolice, motiv pentru care a fost invidiat de mulți. Prin anul 1470 începe relația sa cu Vanozza Catanei, mama celor patru copii ai săi: Juan, Caesar, Lucrezia și Jofre născuți, după Gregorovius, în 1474, 1476, 1480 și 1482.

Borgia, cu două treimi din voturi, a fost ales papă pe 11 august 1492, luând numele de Papa Alexandru al VI-lea. Cu toate că se crede că voturile au fost cumpărate, acest fapt este dificil de dovedit din punct de vedere juridic, din moment ce alegerea a fost validată. Tot ceea ce se poate afirma cu certitudine este că factorul determinant în alegerea ca papă a lui Borgia a fost influența cardinalului Ascanio Sforza, cât și votul lui. Este aproape sigur că opțiunea lui Sforza nu a fost influențată de bani, ci de dorința acestuia de a deveni noul consilier papal. Alegerea ca papă a celui care timp de 35 de ani a condus afacerile cancelariei romane cu o rară abilitate a fost făcută prin aprobarea generală. Pentru romani în general, care începuseră să-l vadă pe Borgia ca unul de al lor și care au prezis un pontificat splendid și energic, alegerea a fost acceptabilă.

A fost tată a patru copii legitimi, printre care și Lucrezia Borgia și Cesare Borgia.

Vannozza dei Cattanei

Vannozza dei Cattanei (**Giovanna de Candia, contessa dei Cattanei**; 13 iulie 1442 — 24 noiembrie 1518) a fost o nobilă italiană din Casa de Candia, una dintre multele amante ale cardinalului Rodrigo Borgia, viitorul Papă Alexandru al VI-lea, cea cu care Rodrigo a avut cea mai lungă relație. Cu el are patru copii care vor deveni renumiți în istoria Vaticanului.

Lucreția Borgia

Lucreția Borgia (n. 18 aprilie 1480 — d. 24 iunie 1519) a fost fiica lui Rodrigo Borgia, un potentat din Valencia renascentistă care a devenit mai târziu Papa Alexandru al VI-lea, și a Vanozzei dei Cattanei. I-a avut ca frați pe Cesare Borgia, Giovanni Borgia și Gioffre Borgia.

Familia Lucreției a servit ulterior drept model lui Niccolò Machiavelli, care a descris acțiunile politice dure și corupția sexuală despre care se crede că erau caracteristice papalității renascentiste. Lucreția a fost descrisă ca o *femeie fatală*, rol în care a apărut în numeroase lucrări de artă, romane și filme.

Un tablou intitulat *Portretul unei tinere* de Dosso Dossi de la Galeria Națională Victoria, a fost identificat drept portret al Lucreției în noiembrie 2008. Mai multe alte tablouri, cum ar fi cel al lui Bartolomeo Veneziano, despre care s-a spus că ar fi ale ei, nu au fost acceptate de cercetători. Ea este descrisă ca având păr blond lung până mai jos de genunchi, ten frumos, ochi căprui, dar care își schimbau culoarea, piept plin și înalt și o grație naturală care o făceau să pară că „merge pe aer”; toate aceste atribute erau foarte apreciate în Italia acelor ani.

Se știe puțin despre Lucreția ca personaj istoric și complicitatea sa în mașinațiunile politice ale tatălui și ale fraților săi nu poate fi clarificată. Cu certitudine, familia i-a aranjat mai multe căsătorii cu oameni importanți și puternici, cu scopul de a-și alimenta ambițiile politice. Lucreția a fost căsătorită cu Giovanni Sforza, Alfonso de Aragon (duce de Bisceglie) și cu Alfonso d’Este (duce de Ferrara). Conform tradiției, Alfonso de Aragon era fiul nelegitim al regelui Neapolelui și Cesare ar fi aranjat asasinarea sa după ce relația cu el și-a pierdut utilitatea politică.

Cesare Borgia

Cesare Borgia (n. 13 septembrie 1475 — d. 12 martie 1507), Duce de Valentinois, a fost un nobil, *condottiero*, om politic și cardinal spaniol. A fost fiul papei Alexandru al VI-lea și a amantei sale Vannozza dei Cattanei. A fost fratele lui Lucrezia Borgia, Giovanni Borgia, Duce de Gandia, și Gioffre Borgia, prinț de Squillace. [2] A fost pe jumătate frate cu Don Pedro Luis de Borja (1460–1481) și Girolamo de Borja, copii ale unor mame necunoscute.

Originea și primii ani ai vieții

Precum aproape toate aspectele vieții lui Cesare Borgia, data nașterii este un subiect de dispută. Cu toate acestea, el a fost de origine spaniolă născut în Roma, fie în 1475 sau 1476 pentru Cardinalul Rodrigo de Lanzol y Borgia (care va deveni în curând Papa Alexandru al VI-lea) și amanta lui Vannozza dei Cattanei, dintre care documentele sunt rare. Familia Borgia a venit inițial din Vechiul Regat al Valenciei (înainte de a fi integrat in Regatul Spaniei) și a crescut până la proeminență în mijlocul secolului al XV-lea, când marele unchi al lui Cesare, Alonso Borgia (1378-l458), episcop al Valenciei, a fost numit Papa Calixi al III-lea în 1455. Tatăl lui Cesare, Papa Alexandru al VI-lea a fost primul Papă care a recunoscut în mod deschis că a avut copii cu o amantă.

Cu ochi căprui și părul negru, Cesare a fost recunoscut ca fiind un copil frumos și a ajuns să fie iute de picior, un bărbat înalt, frumos, de o ambiție fără limite, la fel ca tatăl său.

*Carier*ă

Biserică

Cesare a fost inițial îngrijit pentru o carieră în biserică. A fost numit episcop de Pamplona la vârsta de 15 ani. Cesare a făcut școala în Perugia și Pisa unde acesta a studiat dreptul. În timp ce tatăl său aspira la rangul de Papă, Cesare a fost numit cardinal la vârsta de 18 ani. Tatăl lui Cesare, Alexandru al VI-lea, și-a pus speranțele familiei Borgia în fratele lui Cesare, Giovanni, care a fost numit căpitan-general al forțelor papale. Giovanni a fost asasinat in 1497 in circumstanțe misterioase: unele surse sugerând cum că Cesare ar fi fost ucigașul, deoarece dispariția lui Giovanni i-ar fi deschis în final o lung așteptată cariera in armată.

Pe data de 17 august, 1498, Cesare a devenit prima persoană din istorie care a demisionat din funcția de cardinal. În aceeași zi regele Franței Ludovic al XII-lea l-a numit pe Cesare Duce de Valentinois.

Armată

Cariera lui Cesare s-a bazat pe abilitatea tatălui său de a distribui patronajul și de asemenea pe alianța cu Franța (întărită de căsătoria lui cu Charlotte d'Albret, sora lui Ioan al III-lea de Navarra), în cursul războaielor italiene.

În acest moment, Alexandru a decis să profite de această situație favorabilă și i-a oferit lui Cesare un stat de-al său din nordul Italiei. În acest scop, el a declarat că toți vicarii săi din Romagna și Marche aveau să fie demiși. Deși, în teorie, aceşti conducători au fost practic independenți sau dependenți de alte state de generații. Din punctul de vedere al cetățenilor, vicarii erau cruzi și neînsemnați. Când Cesare a luat în cele din urmă puterea, el a fost privit de către cetățeni ca o mare îmbunatățire.

Cesare a fost numit comandant al armatelor papale cu un număr de mercenari italieni, susținut de 300 de cavalerie și de 4000 de infanterie Elvețiană trimiși de regele Franței. Prima sa victimă a fost Caterina Sforza (mama lui Giovanni dalle Bande Nere, un condottiero al familiei Medici) conducătoare de Imola și Forlì. În ciuda faptului că a fost defavorizat de către trupele sale franceze după cucerirea celor două orașe, Cesare s-a întors la Roma pentru a sărbători un triumf și de a primi titlul de Gonfalonier Papal de la tatăl său. În 1500, crearea a douăsprezece noi Cardinali i-a acordat lui Alexandru destui bani pentru a-i angaja lui Cesare pe următorii condottieri: Vitellozzo Vitelli, Gian Paolo Baglioni, Giulio și Paolo Orsini, și Oliverotto da Fermo, care au reluat campania lui Cesare în Romagna.

Giovanni Sforza, primul soț al sorei lui Cesare, Lucrezia, a fost

curând alungat din Pesaro; Pandolfo Malatesta a pierdut Rimini; Faenza a capitulat, tânărul ei conducător fiind înecat în râul Tibru la ordinul lui Cesare. În mai 1501 Cesare a fost numit Duce de Romagna. Angajat de către Florența, Cesare a adăugat ulterior orașul Piombino la pământurile sale.

În timp ce *condottieri* săi au preluat comanda asediului asupra Piombino (care s-a încheiat în 1502), Cesare a comandat trupele Franceze in asediul din Napoli și Capua apărat de către Prospero Colonna și Fabrizio Colonna. Pe data de 24 iunie, 1501 trupele sale au luat cu asalt din urmă, cauzând prăbușirea puterii aragoneze din sudul Italiei.

Pe data de iunie 1502 a stabilit pentru Marche, unde a fost capabil să captureze Urbino și Camerino prin trădare. Următorul pas ar fi fost Bologna, dar *condottieri* săi, în special Vitellozzo Vitelli și frații Orsini, temându-se de cruzimea lui Cesare, au realizat un complot împotriva sa. Guidobaldo da Montefeltro și Giovanni Maria da Varano s-au întors în Urbino și Camerino și Fossombrone revoltați. Faptul că supușii săi erau fericiți de guvernarea sa, însemna că adversarii săi trebuiau să muncească mai mult decât și-ar fi dorit. Eventual Cesare și-a retras generalii săi loiali la Imola unde a așteptat ca slaba alianță a inamicilor săi să se prăbușească. Cesare a solicitat o reconciliere dar și-a întemnițat proprii *condottieri* în Senaglia după care i-a executat, faptă descrisă ca fiind „înșelăciunea minunată” de Paolo Giovio

Moarte

Deși a fost un general extrem de capabil și de stat, Cesare avea probleme cu menținerea domeniului său, fără patronajul papal. Niccolò Machiavelli citează dependența lui Cesare de bunăvoința papalității, aflată sub controlul tatălui său, urmând să fie slăbiciunea principală a domniei sale, susținând că, dacă Cesare ar fi putut să câștige favoarea noului papă, el ar fi fost un domnitor de mare succes. Vestea morții tatălui său (1503) a ajuns la Cesare în timp ce acesta plănuia cucerirea Toscanei. În timp ce el se afla in convalescența în Castelul Sant'Angelo, trupele sale erau controlate conclav. Noul Papă, Pius al III-lea, l-a arestat, după care a evadat, însa ascensiunea dușmanului de moarte al Familiei Borgia i-a cauzat în final ruină.

În timp ce se deplasa către Romagna, pentru a înăbuși o revoltă, Cesare Borgia a fost capturat și întemnițat de către Gian Paolo Baglioni lângă Perugia. Toate pământurile sale au fost achiziționate de către Statele Papale. Exilat în Spania, în 1504, el a fost închis în castelul La Mota, Medina del Campo, din care a scăpat și i s-a alăturat cumnatului său, regele Ioan al III-lea de Navarra. Regina Spaniei, Juana, a pus un preț pe capul lui. A murit în asediul de la Viana în Spania în noaptea dintre 11 și 12 martie 1507.

Rămășițe

Cesare fusese înmormântat inițial într-un mormânt din marmură sub altarul Bisericii Santa Maria din oraș cu o inscripție: „Aici sălășluiește într-un petec de pământ cel care a fost temut de către toți, care a ținut pacea și războiul în mâna sa.” În 1537, episcopul de Calahorra a ordonat ca mormântul să fie distrus și rămășițele să fie transferate într-un loc ne consacrat în afara bisericii. În 2007, Fernando Sebastian Aguilar, Arhiepiscop de Pamplona, a permis ca rămășițele să fie mutate înapoi în biserică în ziua de dinaintea comemorării a 500 de ani de la moartea lui Cesare Borgia.

[1] Mama mea este o expresie romană pentru „madre mia". O celebră curtezană romană din secolul al XVI-lea purta porecla de „Matrema non vuole (mama mea nu vrea)". Rabelais, care, probabil, a văzut-o, o numeşte „Domnişoara Nu-vreau".

Table of Contents